

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 886

10. TRAVNJA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Sretan Uskrs

7

Srbija u borbi protiv
koronavirusa

Vrh epidemije

10

Intervju: dr. Károly Harmath
OFM, predstojnik Franjevačke
rezidencije u Novom Sadu

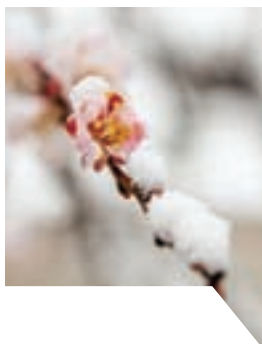
**Virtualni svijet je
predivan Božji dar
sadašnjici**

14

Kampanja HNV-a i DSHV-a
povodom upisa prvaša

**Izaberimo svoje –
obrazujmo djecu
na hrvatskome!**

20

Problemi subotičkih voćara
sve veći

**Šteta kakva se
ne pamti**

32

Udruge kulture u doba korone
(I.)

**U iščekivanju
povratka na
staro/novo**

34

Stari svećenici, odvojeni
od vjernika

**Izolirani, sami i pod
zabranom kretanja**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntiće, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntiće (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

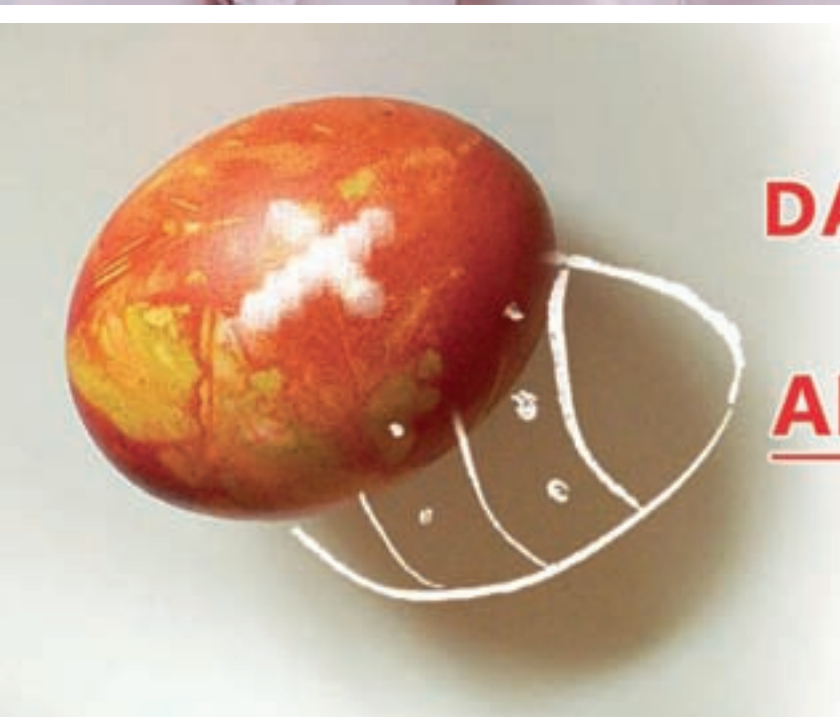

**Izaberi svoje
i u vrijeme Uskrsa!**

**Neka je sretan
i blagoslovljen!**

HRVATSKO
NACIONALNO VUJEĆE
U REPUBLICI SRBIJI

**DANAS JE DRUKČIJI
USKRS,
ALI JE NADA JAČA.**

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVODANSKIH HRVATA

SRETAN USKRS

Uskrs nam je potreban svima

Draga braćo i sestre u Kristu Uskrsleme!

Kliče danas sveta Crkva slavno uskrsлом Spasitelju. Nema sumnje da je za svakoga od nas Uskrs izvor nesebične radosti. Uskrsni navještaj širi se danas u Crkvi diljem svijeta: Krist je uskrsnuo i on je Gospodin živih i mrtvih. U noći, svjetlijoj od dana, svemogući Bog, koji je svojom riječju stvorio nebo i zemlju a čovjeka na svoju sliku i priliku, zove na besmrtni život novog čovjeka, Isusa iz Nazareta, sina Božjega i sina Marijina.

Uskrsnućem svojim Isus je pobijedio i smrt i grob. Snaga smrti i groba nije Isusa mogla zadržati u svojoj tami, jer je ljubio svoje, ljubio ih je iznad svake moći i sile, ljubio ih je do kraja. Zato je njegovo uskrsnuće pobjeda ljubavi nad mržnjom, života nad smrću. Svojim uskrsnućem Isus je pobijedio pakao i sotonu. Onaj koji je nekoć slavio slavlje na drvetu u zemaljskom raju, na drvetu križa doživio je potpuni poraz.

Svojim uskrsnućem Isus je pobijedio i sve protivnike istine. U prvom redu nevjeru i laž svojih progonitelja, koji unatoč mnogim čudesima nisu htjeli vjerovati u njegovo Božansko poslanje.

Svojim uskrsnućem Isus je pobijedio i slabu vjeru samih svojih učenika. Raspršio je sve njihove sumnje. Oni su se osvjedočili o istinitosti njegova uskrsnuća.

Svojim uskrsnućem Isus otkriva istinu o čovjeku, o životu i o Bogu. On nam pokazuje put kojim nam je ići i cilj za koji nam se valja boriti. On je naš put, istina i život. Živimo u svijetu koji je ispunjen tjeskobama, nepravdama, bolestima. Ali u isto vrijeme živimo u vjeri u Krista i vjeri Kristu. Vjerujemo u Kristovo uskrsnuće. Mi vjerujemo da je Krist uskrsnuo, ali u isto vrijeme mi vjerujemo da naš život na zemlji ima smisla. Ako se ispunjavu pravila Božjega kraljevstva na zemlji, za to Boga hvalimo. Ako li nas okruži nevolja, nepravda, trpljenje i smrt, znamo da se time suobličujemo Kristu patniku, Kristu raspetome, koji je nakon svoje smrti uskrsnuo i tako u sebi pomirio Boga i čovjeka.

Mi trebamo i želimo biti nositelji Kristova mira, Kristove nade, mi trebamo biti nositelji radosne vijesti koja glasi: Krist je uskrsnuo od mrtvih. S njime i mi već ovdje na zemlji postajemo dio njezine spasenja. Po tome se svima nama već ovdje na zemlji daje predokus vječne sreće. Zato nam je u ovim vremenima potrebna proslava Uskrsa, potreban nam je Uskrs.

Uskrs je potreban srcima koja više ne vjeruju u smisao i snagu prijateljstva i stvarne dobrote. Uskrs je potreban svima koji misle da je praštanje slabost, svima koji vlastitim životom poštenja prkose svakom zlu i svim zlim silama. Uskrs je potreban svima nama kad u životu dopustimo da klica mržnje, zla i osvete dotakne prostor naše duše. Uskrs je potreban mladima koji stoje pred osnivanjem obitelji, pred početkom novoga života u ostvarenju življene ljubavi. Potreban je obiteljima čiji su se članovi umorili u obiteljskoj ljubavi, te misle da više ne mogu praštati i miriti se. Uskrs je potreban onima koji su na kraju svog ovozemaljskog hoda kako bi osjetili da će svako učinjeno dobro biti nagrađeno.

Kristovo uskrsnuće svima nam je potrebno. Ono je jedina stabilna točka koja sve pokreće, od koje se polazi, koja sve privlači i koja sve ispunja snagom.

Neka po ovom Uskrsu u našim životima uskrsne nova radost koja je jača od svega. Neka nestane straha i neizvjesnosti, neka nestane bolesti i tame. Zašto čovjeku ne bi bilo dopušteno da živi sretno i smireno? Da živi u onom miru koji mu je donio uskrsli Krist kad je rekao: Mir vama!

Kristov mir želim svima vama, draga braćo i sestre, dragi svećenici, redovnici i redovnice, dragi vjeroučitelji, župni suradnici i vama svima koji ste promicatelji Isusovih vrijednota u društvenom, kulturnom i javnom životu i molim Gospodina da vam da radost i nadu Uskrsa. Želim da Gospodinovo uskrsnuće prožme naša bića i naše vrijeme i sve naše odnose, te čestitam svima vama Kristovo uskrsnuće.

Duro Gašparović, srijemski biskup

Tjeskobu epidemije neka pobijedi Uskrsli Krist

Kršćanska braćo i sestre!

Tjeskoba koja nas može zahvatiti tijekom ove epidemije koja je potresla cijeli svijet neka se raspline i ustupi mjesto slavlju. Proslavimo blagdan Kristova uskrsnuća. Uskrs nam pokazuje Božju veličinu i čovjekovu vrijednost u Božjim očima.

Isus je svojom dragovoljnom smrću na križu pobijedio grijeh, a svojim uskrsnućem pobijedio je smrt. Pokazao nam je što i nas čeka ako, predani Očevoj volji, svakodnevno prihvaćamo svoj križ i nasljedujemo Kri-

sta. Krist nije završio na križu, on je treći dan uskrsnuo od mrtvih, uzašao na Nebo i sjedi s desne Ocu. To je Isusovo konačno određenje do dana kada će u slavi doći suditi žive i mrtve.

Uskrsli Isus ne želi biti sam u kraljevstvu Očevu nego je prvina uskrslih. Otišao je pripremiti nam mjesto. I to mjesto nas čeka ako ga se pokažemo dostojni. Utješno je znati da život ima smisla i da će istinska dobrota biti nagrađena. Ne prolaznim sjajem ili slavom koju prati zavist nego vječnim zajedništvom s onim koji je ljubav i koji nas, u zajedništvu sa Sinom i Duhom Svetim beskonačno ljubi.

Zato se obraćamo Bogu moleći ga, pritiješnjeni prijetnjom epidemije za cijeli svijet, da nam pomogne postati dionicima Kristova uskrsnuća. Mi molimo za uskrsnuće u svjetlo života, u život koji ćemo vidjeti u pravom svjetlu, u život koji će i drugima donositi svjetlo. Ovako shvaćeno naše uskrsnuće može se početi događati već na ovome svijetu. Sada doduše djelomično, a u punini nakon susreta s Kristom. A da bismo u punini i sada, dok gledamo kao u zrcalu, postali dionicima Kristova uskrsnuća, može nam pomoći jedino milost Božjega Duha.

Zanimljivo je kako evanđeoski odlomak, koji čitamo na Uskrs, izriječkom ne navodi niti jedno Isusovo djelo niti koju njegovu riječ. U prvom planu su Marija Magdalena, Šimun Petar i drugi učenik. U prvi plan se stavljaju svjedoci. O tomu progovara sveti Petar, u odlomku kojeg na Uskrs čitamo iz Djela apostolskih, navodeći kako su Isusovi učenici zapravo svjedoci koje je uskrsli Isus poslao propovijedati svim narodima. Ne traže se mudre i velike riječi. Traži se svjedočanstvo. Apostoli su činili upravo to. Išli su zemljom i svjedočili ono što su doživjeli, ono što su čuli i vidjeli.

U ovo vrijeme epidemije budimo složni s Petrom naših dana, s Papom **Franjom** u molitvi, jer za svakog kršćanina to je najveća moguća sigurnost. Jedino tako i mi danas možemo svjedočiti da nas uskrsli Krist nije napustio, da je s nama i u ovom vremenu tjeskobe i patnje. Svojim uskrsnućem on je pobijedio i našu smrt! Neka nam ova spoznaja vjere ulije pouzdanja i sigurnost i u našu pobjedu.

Ovim mislima želim svima sretan Uskrs i obilje blagoslova od uskrslog Spasitelja!

dr. Ivan Pénzes, biskup subotički

Uskrs je! – blagdan koji nam je donio samotni i ostavljeni pojedinac

Vrijeme je za ovogodišnji Uskrs bremenito – ne samo u nas u Republici Srbiji, nego i u Europi i u cijelome svijetu. Izazova, istina, nikada nije manjkalo, napose za Hrvate u Srbiji, no ovoga puta – zbog koronavirusa COVID-19, izazovi s kojima smo suočeni imaju posebnu težinu i sadrže nesvakidašnje rizike. Kao takvi, zahtijevaju složenije odgovore, odgovore koji od nas očekuju mijenjanje uobičajenih navika i životnih praksi, čega smo i svjedoci.

Državne vlasti, s razlogom, pribjegavaju različitim mjerama, često i nepopularnim, kako bi zaustavile širenje najveće zdravstvene pošasti u XXI. stoljeću i njezine negativne posljedice. U proklamiranim zabranama, odricanjima i suzdržanostima traže i podršku nas građana. I ovim putem opetovano pozivam sve da ih ispunjavamo – odgovornost u djelovanju i postupanju danas mora biti svakome na prvom mjestu. Ne toliko pojedinaca radi već budućnosti cijele zajednice. Jer, trebat će živjeti i graditi perspektive i nakon pandemije!

Zbog opasnosti od koronavirusa COVID-19 pred ovaj smo Uskrs, očito, i kao narod i kao država na velikim kušnjama. No, to nije razlog da ne budemo uspješni u školi našega odgovornog

djelovanja, koje uračunava dobro drugog i dobro zajednice. A to je, na koncu, u temelju i demokracije! Kao politički predstavnik, s ponosom mogu istaknuti da se Hrvati u Srbiji uredno pridržavaju svih mjera koje je donijela Vlada Republike Srbije nakon uvođenja izvanrednog stanja.

Na koncu, iskazat ćemo i žaljenje što ni sada nismo ni na koji način uključeni u donošenje odluka – nema predstavnika Hrvata niti u jednom kriznom stožeru, čak ni u sredinama gdje nas u brojčanom smislu nema malo. Na taj način mogli smo, vjerujemo, pridonijeti većoj racionalnosti poduzetih mjera, učinkovitijem funkcioniranju sustava i pravednosti usvojenih odluka. No, nadamo se, da će simbolika Uskrsa – ostvarenost dobra u punini i neuništivost života i nama postati u skorije vrijeme realnijom. Za to ćemo se kao politička stranka hrvatskoga naroda u Srbiji nastaviti dosljedno boriti!

U duhu takvog razmišljanja i poruka svima želim sretan i blagoslovljen Uskrs, uz obilje mira, ljubavi, zdravlja te obiteljskog i narodnog zajedništva.

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Ženska ruralna mreža Vojvodine

Poljoprivrednicima omogućiti rad

Ženska ruralna mreža Vojvodine zatražila je od Kriznog stožera i predsjednice Vlade **Anu Brnabić** da još jednom razmotre mjere koje se odnose na selo, sjetvu i cijelu poljoprivredu u vrijeme izvanrednog stanja, jer do sada poduzete mjere u poljoprivredi mogu dovesti do nestašice domaćih poljoprivrednih proizvoda.

Ženska ruralna mreža reagirala je zbog hapšenja **Ivana Pejaka**, mladog poljoprivrednika iz Silbaša, usprkos tome što je ministar **Branislav Nedimović** bio izričit da nitko od poljoprivrednika koji su u traktoru i koji su na njivi ili na putu od njive do kuće u vrijeme kada je kretanje zabranjeno neće biti kažnjen.

»S druge strane, na sajtu Ministarstva poljoprivrede postoje uputstva za dobivanje dozvole za kretanje stočara, voćara i povrtlara, ali nema uputstva za ratare koji su usred proljetnje sjetve«, navodi se u priopćenju Ženske ruralne mreže.

U posebno teškoj situaciji su pčelari, jer su to ljudi koji su mahom stariji od 65 godina pa pčelinjaci postaju ugroženi zabranom kretanja njihovih vlasnika.

Srbija u borbi protiv koronavirusa

Vrh epidemije

Distanciranje, distanciranje, distanciranje... Iako je to i do sada bila ključna mjera u suzbijanju epidemije, u ovome i sljedećem tjednu je to ekstremno važna mjera, istaknuo je član Kriznog stožera dr. **Predrag Kon** na konferenciji za medije. Na pitanje novinara hoće li za vrijeme uskrasnih blagdana predložiti restriktivnije mjere kazao je, u utorak, kako je njegov prijedlog apsolutna zabrana, ako ne kretanja, ono kontakata u narednih 8-10 dana, jer se radi o petom i šestom tjednu epidemije koji su ključni i predstavljaju njen vrh. Na konferenciji je također istaknuo kako zabrana kretanja ima smisla za Beograd i neka žarišta kao i da za tim nema potrebe pod jednim uvjetom – ako svi shvate da se trebaju ponašati odgovorno! »A ako mora, onda i zabrana kretanja«, rekao je.

Ukinuta kućna izolacija, ne i samoizolacija

Dr. Kon je pojasnio kako smo prethodnog vikenda dosegli maksimum koji će trajati još 10-ak dana (to jest ovog i sljedećeg tjedna) i da se najrestriktivnije mjere moraju provoditi u cilju sprječavanja bilo kakvog kontakta, jer je sada najveća aktivnost virusa. U toj situaciji izolacija je najvažnija, uključujući i dosadašnje mjere, kazao je, te je dodao kako »nema više igranja« oko provođenja izolacija.

»Ona se sada provodi u bolničkim uvjetima kako nam se ne bi desilo da se iz kućne izolacije vrati nazad i uđe široko ponovno u populaciju. Ekstremno je to važno u sljedećem periodu«, kazao je.

U tom cilju ukinuta je i kućna izolacija, ili kućno liječenje, i pacijenti za koje je potvrđeno da su pozitivni se smještaju u privremene bolnice. Naime, Ministarstvo zdravlja i Institut za javno zdravlje *Milan Jovanović Batut* prosljedili su lokalnim samoupravama instrukcije da se svi zaraženi koronavirusom moraju liječiti u *covid bolnicama* ili improviziranim bolnicama u Beogradu, Nišu i Novom Sadu i da ne mogu kao do sada lakši slučajevi biti na kućnom liječenju.

Samoizolacija ostaje za one koji su bili u kontaktu, ali im nije potvrđeno prisustvo virusa. Najispravniji je koncept da se svi ponašamo kao da smo svi potencijalni nositelji infekcije i tako nećemo širiti dalje zarazu, rekla je članica Kriznog stožera dr. **Darija Kisić-Tepavčević**.

Vojvodina

Vojvodina, pokazuju podaci, ima nešto bolju epidemiološku situaciju od centralne Srbije, izjavio je pokrajinski tajnik za zdravstvo dr. **Zoran Gojković**.

Dio objašnjenja je, rekao je Gojković u emisiji RTS-a OKO, što Vojvodina u odnosu na jug Srbije ima manji broj povratnika koji su na radu u inozemstvu, nadalje što je 90 posto bolnica u Vojvodini paviljonskog tipa, s više zgrada, pa postoji mogućnost

da se pacijenti rotiraju i premještaju iz jedne u drugu zgradu, a smatra i kako je jedan od faktora i do mentaliteta, jer su Vojvođani mirniji i discipliniraniji.

»Držimo epidemiju pod kontrolom, nemamo naglih iskakanja«, kazao je Gojković, ističući da se u KCV-u nije zarazio nijedan zdravstveni radnik, a da se jedna sestra zarazila izvan Kliničkog centra.

Informiranje

Jedna od tema na svakodnevnom konferencijama za medije i emisija o epidemiji koronavirusom proteklih dana je bilo i informiranje povezano prije svega s funkcioniranjem zdravstvenog sustava. Brojna pitanja potaknuo je tekst novosadske novinarkе **Ane Lalić**, koja je zbog objavljivanja teksta o Kliničkom centru Vojvodine bila privedena zbog kaznenog djela širenja panike i uznemiravanja javnosti. U spomenutom članku neimenovani zdravstveni radnici, njeni izvori, govore kako u toj ustanovi nedostaje zaštitne opreme i vlada kaotična situacija. U tekstu se, među ostalim, navodi kako »su medicinari virusu podložniji ne samo zbog kontakta s oboljelima već zbog kroničnog nedostatka osnovne opreme i potpuno kaotičnih uvjeta rada u vrijeme pandemije«.

Na pitanje novinara je li Ana Lalić heroína ili netko tko uznemirava javnost i je li ono što je ona iznijela laž ili istina dr. Darija Kisić-Tepavčević je rekla kako informacije koje su iznesene apsolutno nisu točne i da su »potrošile dosta naše snage«. Dr. Kon je, pak, rekao kako se šteta mjeri u satima i da »netočne vijesti u situaciji ozbiljnog vremenskog škripca zadaju probleme. To ne znači da se ne treba pitati, ali bolje je da se ovdje (na konferenciji za novinare) postavi pitanje pa ako ne znamo, dođemo sutra s odgovorom«, rekao je.

Ovo je pitanje bilo postavljeno i u emisiji *Upitnik* RTS-a u kojoj je gostovao predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić**. Na pitanje postoji li kriza informiranja urednica i voditeljica emisije **Olivera Jovičević** je zapitala je li trebalo doći do uhićenja novinarkе.

»Svaka laž koju su prosuli, a bilo ih je bezbroj, od volontera SNS-a koji uzimaju pare, preko nedostatka goriva, pa do policijskog sata od 24 sata i da nema opreme u KCV je bila laž«, kazao je Vučić i dodao da je najbolji način da se izađe i pokaže što je pravo stanje stvari. Kazao je i da je uredba o centraliziranom informiranju bila greška.

Predsjednik Vučić je rekao i da je Srbija bila u mnogo težoj situaciji od većine drugih zemalja zbog ulaska iz inozemstva 400.000 ljudi, koji su doveli do stvaranja žarišta epidemije u Srbiji. Među najvećim žarištem je Beograd (skoro 50 posto oboljelih). Što se tiče uvođenja restriktivnijih mjera rekao je kako je izvjesno da će se za Beograd i Niš donijeti odluka da će policijski sat trajati cijeli vikend, a za druga mjesta ne zna.

J. D.

Zarazne i druge bolesti kroz povijest Vojvodine – Srijem (II.)

Trajne posljedice teškog vremena

»Nalazeći se na vjekovnoj granici između Istoka i Zapada, Srijem je stalno bio izložen epidemijama svih bolesti koje su najčešće s juga i jugoistoka, iz Turske, stizale u Europu«, ističe u svom radu povjesničarka Mirjana Teodorović

Tijekom povijesti epidemije nisu zaobišle ni teritorij Srijema. Epidemija kuge jedna je od najpogubnijih zaraza. Harala je na području Srijema 1795. i 1796. godine. Od epidemije kuge najviše je stradao Irig i njegova okolina, te se ona često naziva »iriška kuga«. Za sedam mjeseci i deset dana, koliko je trajala, od 4.823 stanovnika Iriga, od kuge je oboljelo njih 3.389, a preminulo je 2.548 osoba, što je činilo 53 posto populacije mjesta. Nakon prestanka epidemije, u znak zahvalnosti Bogu što ih je pošteđio strašne pošasti, građani Rume su 1797. godine na mjestu gdje je organizirana straža, na cesti Ruma – Irig podigli spomenik koji se sastoji iz dva djela. Veći dio je dekoriran, na vrhu je postavljeno Raspeće, a ispod njega figure svetog Roka i Sebastijana, zaštitnika zdravlja.

Često na udaru

U težištu rada o uzrocima, nastanku i razvoju bolesti u Srijemu od XVIII. do početka XX. vijeka u okviru Spomenice Povijesnog arhiva Srem iz Srijemske Mitrovice povjesničarke **Mirjane Teodorović** obuhvaćene su velike epidemije kuge i kolere koje su opustošile ovaj kraj.

»Stanovnike Srijema zahvatale su u prošlosti mnoge nevolje, među kojima su najkobnije bile velike epidemije. Srijemska mjesta prilikom velikih epidemija prednjačila su prema broju oboljelih zbog blizine granice s Turskom, loših životnih uvjeta, nedovoljne zdravstvene prosvijećenosti, nedostatka liječnika i lijekova. Nalazeći se na vjekovnoj granici između Istoka i Zapada, Srijem je stalno bio izložen epidemijama svih bolesti, koje su najčešće s juga i jugoistoka, iz Turske, stizale u Europu. Putevi širenja kuge, pa i drugih bolesti, boginja i crijevnih infekcija, išli su preko ove pokrajine. Najčešći prenositelji bolesti bili su vojnici, pokreti trupa koji su iz Beogradskog pašaluka, mjesta najčešće koncentracije turske vojske za ratove s Austrijom, prelazili na ovo područje, zatim česte bježanje naroda ispred turskog zulu-ma i slično«, kaže ona u svom radu.

Nehigijenski uvjeti življenja

Kako dalje navodi, ljudi u Srijemu su još u prapovijesti, a i za vrijeme turske vladavine, živjeli u zemunicama. Na nekadašnji

način stanovanja u Srijemu sjećaju i danas imena nekih naselja: Zemun, Pečinci, Buđanovci. Osim podzemnih stanova, Srijemci su često u zemlji gradili ostave za hranu, naročito jame za smještaj žitarica. U blizini ovih stanova bili su bunari iz kojih su ljudi izvlačili vodu.

»Iz izvještaja liječnika **Hasa i Selea** saznajemo da je zbog tjelesne nečistoće i nečistoće u jelu među Srijemcima mnogo kožnih bolesti i mnogo krstavih i šugavih. Liječnik **Kitl** spominje da neuk narod protiv šuge ne upotrebljava ništa drugo nego svoje nokte, dok Hase u svom izvještaju navodi da su se šugavi mazali živom i grijali na žestokoj vatri. Doktor Sele spominje da su Srijemci zbog toga što nisu prali ruke mnogo bolovali od crva i glista. Po kućama imućnih bilo je, kako tvrde tadašnji liječnici, dosta čisto. Uslijed nehigijenskih uvjeta življenja, loše komunalne i osobne higijene tijekom XVIII. i XIX. vijeka na području Srijema prijetila je opasnost od raznih bolesti, među kojima su najviše života odnijele velike epidemije.«

Erdeljska kuga

Također se navodi (prema podacima u tekstovima **Slavka Gavrilovića**) da je u prvoj polovici XVIII. vijeka najstrašnija bolest prošlih vremena – kuga zadesila u tri maha Srijem.

»Skoro uvijek dolazeći s istoka, s turskih strana, izazivala je veliki strah, pometnju, materijalne štete i najstrašniji, odnosno ljudske živote. U Srijem je prenijeta 1700. godine. Prema jednom izvoru, od nje je umrlo nekoliko osoba u nekom pravoslavnom manastiru bliže Iloku. Prema drugom izvoru, koji je nešto određeniji, kuga je zahvatila Irig, Maradić i okolna naselja. Sljedeći pohod kuge u Srijem i susjednu Bačku otpočeo je u vrijeme borbi protiv **Rákóczijevih** ustanika. Najprije se kuga javila u Beogradu 1707. godine, međutim nije bila jako smrtonosna. Ipak su u Srijemu poduzete mjere protiv njenog širenja: granica je zatvorena i zaposednuta vojskom, a promet robe s Turskom obustavljen. Poznato je da je naredne godine u travnju kuga harala Beogradom, a u ljeto je prenijeta u Srijem i zahvatila je Mitrovicu i druga naselja u 'turskom Srijemu'. Nazvana je 'erdeljska kuga', jer se najprije pojavila u Erdelju, odakle su je vojnici i emigracija naroda prenijeli u Temišvar, a zatim u čitav Banat, Bačku i Srijem. Zahvatila je i Slavoniju, prešla u Srbiju, Bosnu, Albaniju

i Mađarsku. Zahvaljujući obrambenim mjerama koje je naredio Dvorski ratni savjet, Srijem je odolijevao kugi sve do ljeta 1738. godine. Uputstva i naredbe u vezi s kugom proglašeni su u svim naseljima. Dunav je zatvoren prema Srijemu, a karantena produžena s 42 na 60 dana.»

Prema podacima iz privatne zbirke obitelji **Odeskalki** također se navodi da je pomor zahvatio i veliki broj sela i gradova od 1738. do 1740. godine i odnio oko 6.000 žrtava u 37 mjesta u Srijemu.

Iriška kuga

Opaka »srijemska kuga« zavladała je 1795. godine, i od nje je najviše stradalo stanovništvo Iriga i Rivice pa je u narodu poznata pod imenom »iriška kuga«.

»Kugu su iz Turske u Beograd prenijeli turski trgovci i vojnici u srpnju 1795. godine. Iz Beograda su je bjegunci od bolesti proširili na Frušku goru. Odmah su bila okužena graničarska mjesta: Deč, Krčedin, Karlovci, Bukovac i Petrovaradin, a najviše je okuženih bilo u Krnješevcima, gdje je do kraja srpnja opustjela čitav jedan sokak. Od svih mjesta najteže je bio pogođen Irig, u koji je kugu donijela iz Krnješevaca **Anđelija**, žena **Diše Nedeljkovića, Kurjakova**, koja je bila na sprovodu svoje sestre u Krnješevcima i odatle donijela čilime u znak sjećanja na preminulu sestru, a s njima i kugu. Anđelija je ujedno bila i prva žrtva velike epidemije 14. srpnja 1795. godine. Ovaj datum se kasnije uzima za početak epidemije. Kirurg **Rulf** iz Rume pozvan je u Irig da pogleda bolesnike. Nije odmah poznao kugu i pomislio

je da je u pitanju »gnjila groznica«, kojoj je bio uzrok loše pripreman kruh (od novog žita). U Irigu je, kao i u cijelom Srijemu, tada bilo dosta doseljenika iz Turske koji su kugu već vidjeli, tako da nisu povjerovali da je »gnjila groznica«, pa su počeli bježati u šume još prije nego što su liječnici potvrdili kugu. Kada je liječnik **Budai** došao u Irig vidjeti o kakvoj je bolesti riječ, zabilježio je popis od 36 umrlih, od 14. srpnja do 4. kolovoza 1795. godine. Interesantno je da je na tom popisu bilo 28 žena, a muškaraca 8. Žene su više dvorile bolesne, prale i oblačile mrtvace i kukale, cjelivale, pa su se lakše zarazile od muškaraca.«

Ubrzo je kuga prenijeta i u druge dijelove Srijema: Grgeteg, Rivicu, Krušedol, Šatrinice, Vukovar, Bešenovo, Prnjavor, Grgurevce, Kamenicu. Ova strašna bolest nastupala je iznenada i veoma je kratko trajala. Kod oboljelog bi se najprije pojavile groznica, glavobolja, nesvijest i vrtoglavica, a po tijelu crne ili modre boginje. Najčešće je imala smrtni ishod nakon tri ili četiri dana od kako je počela. Efikasnog lijeka u to vrijeme nije bilo, a liječnici su pacijentima mogli samo ublažiti bolove.

»Pojava kuge izazvala je paniku. Ljudi su počeli bježati u šume i polja, a štilili su se također vinom i rakijom. U kolovozu je svako okuženo mjesto bilo okruženo sanitarnim kordonom i iz njega se nije moglo izaći. Po naređenju bečke vlade okužena mjesta bila su zatvorena stražama. Oko Iriga, Jaska i Kamenice iskopani su široki rovovi. Tko je pokušao

bježati osuđivan je na smrt.«

Trajne posljedice

A pomor je, kako se navodi u radu Mirjane Teodorović, zavladao do te mjere da umrli nisu ni sahranjivani pojedinačno nego u zajedničkim grobnicama, koje su posipane vapnom. U rujnu je u Irigu umrlo 500 ljudi, a kada je dostignuta kulminacija u listopadu 683, u Neradinu 108, a u Jasku 65. Tijekom zime pomor se naglo smirio i tada su kuće dezinficirane, a jedan dio bolesnika smješten je u bolnice. U travnju se kuga u srijemskim selima već bila smirila (osim u Irigu i Neradinu), a 20. kolovoza 1796. godine, objavljeno je da je kuga u Srijemu svladana. Da bi se naselja dezinficirala i spriječilo dalje širenje ove bolesti, okužene kuće su rušene i paljene. Samo je u Irigu spaljeno 402 kuće, od dotadašnjih 912. U Neradinu je porušeno 26, u Vukovaru 27, u Grgetegu 4, u Bešenovu i Grgurevcima po jedna kuća. Prije kuge je, kako ističe Teodorović, Irig bio ekonomski jako mjesto, u čijem sastavu je bilo osam manastira. Imao je 4.813 stanovnika i nazivali su ga »fruškogorska prijestolnica«. Nakon ovog masovnog stradanja Irig se nikada nije oporavio. Interesantno je da je kuga zaustavljena i nije se proširila u susjednu Rumu. U to vrijeme Ruma je bila veoma gusto naseljena i smrti bi bilo mnogo više. Na granici između rumskog i iriškog atara Rumljani su danonoćno organizirali straže. Zahvalni Rumljani su na mjestu gdje je kuga zaustavljena (između općina Irig i Ruma) podigli spomenik Kipovi.

S. D.

dr. Károly Harmath OFM, predstojnik Franjevačke rezidencije u Novom Sadu

Virtualni svijet je predivan Božji dar sadašnjici

Kršćanstvo je zajedničarska vjera. Nema privatnog Boga ili Boga zatvorenog u četiri zida. Tko susreće Boga isključivo u četiri zida – pravdajući se da je Bog posvuda prisutan i sve vidi – taj nije kršćanin. Ni Isus nije žrtvovao sebe između četiri zida. Mnogo toga je napisano o tome. Župe bez prave i istinske kršćanske zajednice su biro i za vjerske usluge po zamisli

Intervju vodio: Marko Tucakov

Pokušaji da Uskrs ne zatomimo nagađanjima na tjeskobno pitanje »Dokle ćemo ovako?« kod nekih od nas zasigurno neće uspjeti. Pogled člana Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, predstojnika i jedinog stanovnika franjevačkoga samostana sv. Ivana Kapistranskog u Novom Sadu fra **Károlya Harmatha** na zamršenu globalnu situaciju i njezine reperkusije na kršćane, društvo u kojem žive, i na našu, vojvođansku katoličku sadašnjost mogao bi nam pomoći u tome. Desetljećima je ovaj sedamdesetogodišnji svećenik, crkveni povjesničar, profesor, nakladnik, novinar, graditelj, urednik, pisac i karitativni djelatnik – manji brat – svjedok ovdašnje duhovne i svjetovne zbilje i više no relevantan njezin promišljatelj.

HR Statistika završenih života na Zemlji ovih dana zapanjujuća je. Sve to gledamo gotovo u direktnom prijenosu putem medija. Događaj Isusova uskrsnuća dolazi povrh svega toga. Kako i zašto se koncentrirati na ovogodišnju poruku Uskrsa?

Ta statistika razgolićuje današnjeg čovjeka. Ljudi današnjice u samoživosti misle samo na sebe. Empatija je postala nepoznаница. Mnogi su se uspaničili i uplašili isključivo za vlastiti život. Istina je da smo dobili samo jednu kožu na posudbu za cijeli život i iz nje ne možemo pobjeći nikud, pa nam je Bogom dana dužnost da je čuvamo, ali je istina i to da se prema životu odnosimo vrlo površno. Ako je vjerovati medijskim izvješćima, danas je koronavirus blokirao živote većine čovječanstva. Virus je tema, a ne govori se o tome da svakodnevno daleko više djece umire zbog gladi i abortusa. Ljudi zarad očuvanja svog života ubijaju bespomoćne živote. Situacija je doista zamršena. Očitovanja stručnjaka i samozvanih stručnjaka, zatim očitovanja savjesnih, istini zavjetovanih medijskih radnika i proizvođača fake newsa samo su dodatno ulje na vatru zbunjenosti. Nesnalažljivost i nestručnost samozvanih političkih spasitelja koji ograničavanjem ljudskih prava i sloboda pokušavaju riješiti situaciju psihički ubijaju ljude. Događaj Isusova uskrsnuća za mene je zapravo putokaz

koji otklanja dezorijentiranost. Uskrs je orijentir i čvrsta točka u životu. I prigodom prvog uskrsa bilo je nesnalažljivosti. Prisjetimo se onog trčkanja u praskozorje: Marija do groba i od groba k apostolima, trčanje dvojice apostola do groba. Pa onda slučaj s vrtlarom, što jasno ukazuje na to da uspaničeni čovjek ne vidi dobro. A oni koji stvaraju paniku, zapravo osljepljuju druge. I Marija Magdalena je zamijenila Isusa s vrtlarom. Smirila se kad je prepoznala Isusov glas. Božji glas smiruje paniku. Za mene je i to jedna od osnovnih poruka Vazma. U današnjem općem potopu devalvirane riječi teško je prepoznati riječi Onoga koji je samo Uskrsnuće i Život. Kad povjerujemo u to, naš odnos prema životu se korjenito mijenja. Po vjeri postajemo svjesni činjenice da smo uvijek u Božjoj ruci i iz nje nikad ne možemo ispasti, izuzev slučaja kad sami svjesno i svojevrijedno odbijemo tu ruku. Nadalje, Uskrs nas uči da trebamo naučiti na ispravan način »izgubiti svoj život« da bismo dobili jedan novi koji je od vječnosti prisutan u Božjem planu, dolazi na ovaj svijet našim rođenjem i prelazi u vječno postojanje prekoračivanjem praga smrti. Po mome, izgubiti život znači izgubiti život uređen isključivo po ovozemaljskim mjerilima uživanja, posjedovanja, vladanja nad drugima, i zamijeniti ga životom koji nudi Krist, a to je život u ljubavi, pravednosti, miru, te prihvatanju drugih i pritjecanju u pomoć svakom tko je u potrebi.

Katoličke zajednice skoro su preko noći, odlukama crkvenih pastira, korizmeni put preselile isključivo u obitelji i u medijski svijet. Kako biti dostojan prezbiter online?

To me podsjeća na prakršćanske zajednice kada se euharistija slavila u obitelji. A virtualni svijet je predivan Božji dar današnjici. Pomalo me podsjeća na Božju posvudašnju nazočnost. Virtualni sadržaji, rekao bih, bez prestanka »lebdje oko nas«, kao Duh Božji kod stvaranja svijeta. Na nama je da Duhu Svetom damo šansu da udahne božanski život u nas i pomoću tih »pametnih oruđa«. Samo trebamo pritisnuti dugme, da budemo »online« i s Bogom. To je zaista veliki blagoslov. Ona postaju kradljivcima vremena i donositeljima grijeha u naš život samo onda ako mi to dozvolimo. Pri osnivanju Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije uvrstio sam i teologiju medija u nastavni plan i program. U ono vrijeme (1994.) to je bila pionirska inicijativa. Danas smatram da je tome trebalo još ozbiljnije i studioznije pristupiti, jer današnje platforme mogu biti snažna pomoć u evangelizaciji i prijenosu vjerskih sadržaja. Bog može prodrijeti u ljudsko srce i pomoću tih sredstava. Današnji svećenik ne smije ostati virtualni analfabet. Zaostali smo u iskorištavanju virtualnog svijeta za evangelizaciju. Pišemo katekizme bez uvida u novine koje se javljaju u katehizaciji po cijelom svijetu upotrebom novih medija. Vraćamo se u kameno doba, umjesto da držimo koliko-toliko korak s novim mogućnostima. Kažem »koliko-toliko«, jer ćemo uvijek kaskati za brzim razvojem tog novog svijeta. Ali, da pokupimo barem mrvicu, koje padaju sa stola... Dragi Bog nam je i po ovoj epidemiji otvorio nove vidike. Mnogi svećenici su odjednom postali svjesni tih novih mogućnosti, ali se pokazalo i to da nam je i na tom području potrebna permanentna formacija. Prezbyter je uvijek prezbyter. Svećenički poziv nije zimska bunda koja se oblači po potrebi. Svećenik je uvijek Kristov – i kad je online i kad je offline. Ideal mu je da se cijelim bićem preda Kristu, da bude prikladno oruđe njegove dobre vijesti. Da i sam postane drugi Krist, kako su to suvremenici

zapisali o sv. Franji. Snagu za ostvarenje nimalo lakog poslanja crpi iz vjere i iz Kristove riječi. Nema izlaska na svjetlo, pa onda povlačenja u tamu. On mora biti sin svjetla koji neustrašivo hodi u svjetlosti. Njegov put osvjetljava Svjetlost vječnog Velikog Svećenika, a svjetiljka mu je Božja riječ. Ta svjetlost mu pomaže da može nositi apsurdnost svoga poziva: biti u isto vrijeme i svetac i grješnik-pokornik. Svećenika, kako je sv. Pavao napisao Korinćanima, »obuzima ljubav Kristova«, ili još točnije: »mamuza« ga (bodri poput mamuza), ili po latinskom: Caritas Christi urget nos. Često se sjetim riječi našeg svetog oca **Franje Asiškoga**, koje je pred samu smrt uputio braći: »Braćo moja, ništa nismo uradili, počnimo ispočetka«. Pravi svećenik je »sveti nezadovoljnik«. Htio bi uvijek sve više i više učiniti za Krista – i naravno za povjerene mu duše.

Može li zajednica funkcionirati ako se ne može fizički sastajati – što više, ako je to opasno po život njezinih članova?

Kršćanstvo je zajednička vjera. Nema privatnog Boga ili Boga zatvorenog u četiri zida. Tko susreće Boga isključivo u četiri zida – pravdajući se da je Bog posvuda prisutan i sve vidi – taj nije kršćanin. Vjeruje u nekog Boga, ali to nije Isusov Bog, nije naš Otac nebeski. Na tu činjenicu nas podsjeća i ona molitva koju nam je sam Isus dao. Ne molimo se svom ocu nego »našem Ocu«. Nadalje, mi smo Božja djeca, a ako smo djeca, onda smo međusobno i braća. Bez drugog mi ne možemo dospjeti ni u nebo. »Četiri zida« nas ne vode u nebo. Ni Isus nije žrtvovao sebe između četiri zida. Mnogo toga je napisano o tome. Župe bez prave i istinske kršćanske zajednice su biro i za vjerske usluge po zamisli.

Kao crkveni povjesničar, možete li pronaći paralele između djelovanja Crkve u vremenima izbijanja zaraznih bolesti u prošlosti i ove koju preživljavamo sada?

Teško je pronaći paralele ako imamo pred očima da je prve bolnice osnovala Crkva, da je Crkva već u ranom srednjem vijeku ustala protiv robovlasništva, da je bilo redovničkih zajednica koje su sakupljale sredstva da bi oslobađale kršćanske zarobljenike. Sjetimo se samo da je prvu bolnicu u Vojvodini osnovao jedan viteški red u Baču. Danas je uglavnom društvo, država, preuzela brigu oko bolnica i osnovala ustanove za pomoć ljudima u potrebi. Crkva se djelomično povukla s tih područja i prešla na druga sličnog karaktera. Zapadna Crkva stalno naglašava da je karitativni rad obavezujući zadatak katolika, pa i svih kršćana. Usput spominjem i da je to jedno od najvažnijih područja gdje bi se mogao ostvarivati ekumenizam. Ekumenizam nije prozelitizam, prevođenje iz jedne kršćanske zajednice u drugu, nego zajednički rad u onome u čemu se slažemo. Katolički Caritas djeluje po svem svijetu upravo zato što Bog može i želi pokazati svoju dobrotu i brigu za potrebne samo preko nas. Mi smo njegove oči koje primjećuju čovjeka u krizi i potrebi, njegove ispružene ruke prema siromahu koji, kako psalam kaže, »vapije k Bogu«. Velika je čast i odgovorni zadatak biti Božjim predstavnikom. Svaki od nas je na tom području u stvari Božji »namjesnik« prema kojem on ima povjerenja. Kao da nam kaže: »Evo, neću ići ja tamo. Dao sam ti znanje, sposobnosti, dobro srce i sve što ti je potrebno, pođi i radi u korist mojih najmanjih«. I ne samo to, nego nam pokazuje kako možemo doći u nebo, gdje ćemo biti vječno s njim: »Što god ste učinili jednom od moje najmanje braće, meni ste učinili«.

Kakav je franjevački pogled na strah, tjeskobu i neizvjesnost?

Izvanredno optimistički. Sv. Franjo se deklarira Božjim trubadurinom. U *Pjesmi stvorova (Pjesma Brata Sunca)*, koja je jedna od početnih remek djela talijanske književnosti, smrt naziva »sesticom«. Svakako nije dobro ako sebe uzimamo previše ozbiljno, jer se onda vrtimo samo oko sebe. Ono što nam je u srcu, to nam je u mislima, na jeziku i na djelima. Sve brige i misli su usmjerene prema egu. Ako ego postaje centar svega, onda je to strašna tragedija. Ako smo u Kristu, ne trebamo se bojati ako sve ostalo i izgubimo. Tragedija počinje onda kad čovjek izgubi Boga, jer u tom slučaju gubi sve, pa i vječni život.

I inače skrajnute, starije osobe su, čini se, postale najveći neprijatelji cijeloga društva u vremenu aktualne pandemije. Hoće li ih odredbe vlasti o zatvorenosti u kuću definitivno izolirati od svijeta? Čime stariji kršćani mogu doprinijeti zajednici i društvu i kako ih više cijeniti?

To je nepravedni udarac na starije osobe pod krinkom brige o njima. Ne bih se libio kazati da je to šikaniranje. Nije ni čudo, jer je obitelj izgubila svoje lice i morala je svoje mjesto ustupiti kapitalu. Svi trče za novcem i materijalnim dobrima. U ljudima je nemir. Potrošačko društvo izluđuje. Stvara u nama potrebu za onim bez čega bismo mogli bez problema živjeti. Hektički trčimo za materijalnim blagostanjem i isključujemo iz života sve što nije profitabilno, od čega nema zarade. Nažalost, stradaju i starije osobe, a i djeca, jer društvo za njih nema vremena i od njih nema profita, štoviše »besplatno« se moramo brinuti o njima. Svi vidimo: koronavirus je najopasniji za one »koji imaju godine«, za organizam kojem je opao imunitet. Ova pandemija ponovno je pokazala kako ne cijenimo stare. Umjesto da dobiju dužnu pažnju i zahvalnost što su svojim radom, znanjem i poštenim životom ostvarili, i time i nama pripremili dosta kvalitetan život, oni su postali gubavci naših dana na koje se dere, koje se ponižava, kojima se pogoršava zdravstveno stanje prisilom na nepokretnost. Kao nečasni lopovi pod krinkom polumraka u ranu zoru moraju ići u kupovinu, skrivajući se od svijeta, izbjegavajući ljude, kao što je bilo naređeno gubavcima u Isusovo vrijeme. Da nije tužno, rekao bih: samo čekam kad će im narediti da nose i zvonce, da bi ih ljudi mogli zaobići u velikom krugu. Tako nešto je sramota za naše društvo. Tko ne cijeni starost, neće imati lijepu starost. Za nas vjernike, koji imamo iskustvo snage molitve, stare osobe su između ostaloga i velevrijedna »molitvena pozadina«.

Čitamo li više i kvalitetnije kada prisilno više vremena provodimo u kući?

Nemam odgovora na to pitanje, jer događa se i jedno i drugo: neki čitaju, drugi ne. Ja u posljednje vrijeme imam poteškoća i s pojmom čitanja. Mi koji smo odrasli u jednoj drugoj kulturi čitanja mnogo puta ne shvaćamo da je digitalna revolucija, koja se ne može usporediti ni s jednom drugom znanstvenom revolucijom u povijesti čovječanstva, donijela novi način čitanja. Ne mogu optužiti one koji su prešli na »digitalno čitanje« da ne čitaju. Mlađe generacije su se navikle upravo na takvo čitanje. Mogao bih samo nabrajati pozitivne strane klasičnog »analognog čitanja«. A i »virtualno čitanje« ima svojih lijepih strana. Dakle, stalno sam stavljen pred izbor: ako hoću brzu i što bolju informiranost, onda dajem prednost virtualnom, ako hoću smirenost, »ljekovito čitanje«, produbljivanje

poruke teksta, razvijanje mašte; ako hoću dati slobodu duhovnoj kreativnosti, onda uzimam knjigu i čitam. Mnogo me više zabrinjavaju neki zabavni programi u prekomjernom broju na televizijama, koji ubijaju kulturu i srozavaju čovjeka na razinu nemoralnog bića. Kakvo dobro se može roditi iz zla? Takvi programi ne potiču duhovno – i duševno – oplemenjivanje već u temeljima ruše moralnost, koja je u našem društvu već i onako opasno potkopana. Nestali su nam ljudi s moralnim i duhovnim porukama. Ili možda nemaju prodornu snagu, jer društvo je u moralnom kolapsu i nije sposobno ni za kakvo čitanje, ni za analogno, ni za virtualno nego se zadovoljava razinom koja je ispod ljudskog dostojanstva.

Ocijenite, molim Vas, prošlost i sadašnjost katoličke publicistike i nakladništva u Vojvodini. Imamo nekoliko katoličkih mjesečnika, jedan tjednik; produkcija knjiga prožetih kršćanskim duhom na mađarskom jeziku u Vojvodini u minulim godinama nije bila mala, a ni na hrvatskom nije izdahnula. Imamo dvije katoličke radio postaje. Nemamo niti jednu katoličku knjižaru.

Bit ću kratak, jer tema je razgranata i zaslužila bi i jedan okrugli stol. Mislim da se čini ono što se činiti može. Imam dojam da kod nas u svezi apostolata tiska vrijedi ona »uzdaj se u se i u svoje kljuse«. Vjerska nakladnička djelatnost je prepuštena entuzijastima, bez ikakve financijske ili moralne podrške sa strane crkvenih struktura. Jedna vjerska knjižara je bila otvorena, međutim poslije posljednjeg rata nije se više mogla oporaviti. Digitalni mediji su se probili na tom području, ali ne kod nas. O nastanku te »dvije« radio postaje moglo bi se reći mnogo toga. Tragove, tj. dokumentaciju svih početnih borbi za uspostavljanjem istih pohranio sam u pismohrani našeg samostana. I to je bila »privatna« inicijativa, dok su odgovorni čekali samo nastup pred mikrofonom. I one su siroče, poput izdavačke djelatnosti.

Zbog čega ste se u karitativnom radu posvetili baš djeci?

Pri osnivanju Općekorisne franjevačke fondacije *Poverello* imao sam pred sobom četiri cilja utemeljena u franjevačkoj duhovnosti: poticanje karitativne djelatnosti, širenje franjevačke duhovnosti, promicanje ekumenizma i rad na ekologiji. Započeli smo direktnim radom u korist ljudi: najprije smo osnovali komunu za ovisnike od narkotika po uzoru na *Cenacolo*, koju smo poslije dvije godine morali zatvoriti zbog nedostatka financijskih i ljudskih resursa. Onda smo prešli na pomoć djeci: osnovali smo dječje dnevne centre (do sada tri) za najsiriomašnju djecu i djecu iz problematičnih obitelji. Osim toga, u nekim segmentima, u manjoj mjeri, pružamo vanjsku podršku dvjema institucijama za hendikepiranu djecu u Subotici. Djeca su dospjela u centar naše brige zbog potreba koje smo prepoznali na terenu. Papa **Franjo** bi rekao da se radi o djeci s periferije društva. Ja imam dojam da su to djeca izvan periferije društva. Ta djeca trebaju doživjeti da postoji i drugi način života, ali i da se za to svatko mora sam izboriti. Tako naši odgojitelji (njih dvanaest) u cjelodnevnim dnevnim centrima uz pomoć u usvajanju školskih predmeta pomažu djeci i u integralnom razvoju (od trijebljenja uši, do usvajanja osobne higijene i uctivog ponašanja). Mukotrpan posao, ali imamo motivaciju: želimo raditi za Kristove »najmanje«. Danas imamo dosta ljudi (ne dovoljno!) i nekoliko župskih zajednica koji nas pomažu na mjesečnoj razini. Uvjero sam se da ljudi nose u sebi dobrotu, samo što ih treba potaknuti da to

Ljtku zajednice brzorastućega grada, čiji broj stanovnika je već prešao 400 tisuća?

Najprije moramo svući sa sebe sebičnost i isključiti osobnu karijeru i trebamo se osloboditi kompleksa manje vrijednosti. Na potrebnima se ne smije graditi karijera i samopromocija. Ne smijemo izigrati i prevariti Božje siromahe. To će nam se kad-tad vratiti. Crkva u Novom Sadu je raštrkana na čitavom teritoriju grada. Još ne govorimo o dijaspori, ali faktički je živimo. To je pogodno tlo za prekid kontakata s Crkvom. Nešto se, ipak, uvijek pokušava uraditi, ali zapreke su velike i zbog životne dobi članova. Ne znam zašto je nastao zastoj u djelovanju Caritasa. Lijepo su počeli. Naš grad je i studentski grad. Ne radi se s mladima, a vidim da ima potrebe. Prije dvije godine i u našoj franjevačkoj crkvi su se počeli sakupljati na svoju inicijativu. Crkva nema nikakav plan. Treba spomenuti i činjenicu da je Subotička biskupija dala teren za izgradnju studentskog doma *Europa*, a zauzvrat je isključena iz programa te ustanove. Ondje živi oko 400 studenata, a nema ni studentskog duhovnika. Onda smo suočeni s već spomenutim starenjem katoličkih zajednica. Franjevački Caritas i materijalno, a i medicinskim pomagali-ma, pomaže potrebne, doduše iz razumljivih razloga u jako ograničenim okvirima. Taj karitativni rad je samo kap u moru, ali i ocean se sastoji od kapi. Članovi Franjevačkog svjetovnog reda na taj način svjedoče u našem gradu o franjevačkoj karizmi. Mi ovdje ne možemo i ne smijemo sanjati o velikim pothvatima, jer bismo se mogli uplašiti veličine mogućih izazova i zadataka. Ostaje da

krećemo malim koracima, ali – kako kažu mudri ljudi – i najveća putovanja započinju malim korakom. Trebali bismo biti mala Crkva odlučnih koraka.

iskažu ili čak da i sami prepoznaju da je dobro biti osobom dobre.

Dobro poznajete katoličke zajednice u Novom Sadu. Što katolička manjina treba učiniti da bi doprinijela bo-

Izaberimo svoje – obrazujmo djecu na hrvatskome!

Upis djece u prvi razred osnovne škole započeo je prošloga tjedna, 1. travnja, a tim povodom čelnici Hrvatskog nacionalnog vijeća i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini pozvali su pripadnike hrvatskoga naroda u Srbiji da svoju djecu upišu u odjele na svojem materinskom, hrvatskom jeziku.

Pozitivna iskustva

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** pozvala je roditelje da svoju djecu upišu u nastavu na hrvatskome jeziku, ističući u svojoj poruci pozitivna iskustava i kod roditelja i kod djece koja se školuju ili su već završila svoje školovanje na ovom nastavnom jeziku.

»Dragi roditelji, učenici, nastavnici i ravnatelji, hrabro se odlučite upisati svoje dijete među svoje! Puno je sada već dobrih i pozitivnih iskustava i kod roditelja i kod djece. Razloga za dvojbu više nema. Budite dio našeg tima i dio onih pojedinaca koji su poseban razlog da zajednica ima na koga biti ponosna! Izaberite svoje, donesite odluku zbog koje, sigurna sam, nećete zažaliti!«, navela je.

Hrvatsko nacionalno vijeće otvorilo je ovim povodom i novu Facebook grupu pod nazivom »SVE O UPISU U PRVI RAZRED – nastava na hrvatskome jeziku«. Cilj ove grupe jest da se sve važne informacije vezane za upis u vrtiće, osnovne i srednje škole mogu naći na jednom mjestu. HNV je u izravnom kontaktu s Ministarstvom, vrtićima, osnovnim i srednjim školama te će u toj Facebook grupi sve informacije biti ažurirane, pravodobne i »iz prve ruke«.

HNV, kako navode u ovoj instituciji, uvijek stoji na raspolaganju svima zainteresiranim za temu upisa. Osim informiranja putem spomenute Facebook grupe, informacije ili pomoć moguće je potražiti i od uposlenih u HNV-u zaduženih za obrazovanje (**Margareta Uršal**, 064-659-08-31 i **Nataša Stipančević**, 064-455-86-00).

Na upis svoje djece u hrvatske odjele roditelje je pozvao i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini.

»I u ovim teškim vremenima, punim iskušenja, kada smo se mi kao zajednica, naša država, ali i cijeli svijet, našli pred velikim izazovima koje je donijela pandemija koronavirusa Covid-19, ne trebamo zaboraviti da se život nastavlja i dalje ostvarivati, da se određeni procesi i dalje odvijaju, da se odluke i dalje donose, da se i dalje treba trsiti svjedočiti vlastiti identitet... Istina, u drugačijim i složenijim uvjetima, u okvirima izvanrednog stanja, ali se moraju događati! Stoga vas sve, a napose roditelje, kao predsjednik DSHV-a, molim da u istom nastavimo ustrajavati, a da jedan značajan dio aktivnosti u danima što slijede usmjerimo i na upis naše djece u školu«, navodi se u pozivu kojega potpisuje predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

On podsjeća kako se, prema pozitivnim zakonskih propisima, od školske 2002./03. u prosvjetnom sustavu Srbije odvija nastava i na hrvatskom jeziku. Pravo na obrazovanje na vlastitom jeziku država jamči Ustavom, a dodatno je uređeno zakonima.

»Dakle, nastava na hrvatskome legalna je u punom kapacitetu. Isto tako, razloga za strah više nema! Predsjednik Republike **Aleksandar Vučić** i drugi državni dužnosnici nekoliko puta su do sada izjavili da se Hrvati u Srbiji ne smiju osjećati ugroženima, te da nisu nikakva smetnja i prijetnja nikome! Stoga, dragi roditelji, izaberite svoje, hrabro upišite svoju djecu u nastavu na hrvatskome i tako ostvarite svoja prava. Upisom djece u nastavu na hrvatskome svjedočimo da nam je stalo do našega imena i nacionalnog identiteta. Upisom djece u nastavu na hrvatskome očitujemo odgovornost kada je u pitanju naša budućnost. Upisom djece u nastavu na hrvatskome vodimo brigu o budućnosti vlastite djece«, navodi Žigmanov.

On u pozivu ističe i kako je nastava na hrvatskome kvalitetna nastava čiji učenici osvajaju prestižne nagrade na svim natjecanjima, kvalitetna nastava koju izvode stručni i pozivu posvećeni nastavnici, kvalitetna nastava koju prate brojni dodatni izvannastavni sadržaji, kvalitetna nastava koja odrastanje vašeg djeteta čini lijepim i ugodnim, kvalitetna nastava koju je do sada već upisalo više od 1.000 djece.

»Poštovani članovi i simpatizeri DSHV-a, građani hrvatske nacionalnosti, upišimo svoju djecu u nastavu na hrvatskome. Potičimo i ohrabrujmo i druge. Zagovarajmo oko nas ono dobro! Pokažimo tako zauzetost za svoja prava«, poručio je Žigmanov.

Način upisa

Zbog izvanrednog stanja u državi upis će ove godine biti realiziran nešto drugačije nego do sada. Naime, roditelji i drugi zakonski zastupnici upisuju djecu na način da izravno telefonski kontaktiraju željenu školu ili preko nove usluge »Iskazivanje interesiranja za upis u osnovnu školu« na portalu *eUprava* (www.euprava.gov.rs).

Na cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku dijete je moguće upisati u sljedećim školama: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica i Mala Bosna (024/671-180); OŠ *Matko Vuković*, Subotica (024/456-25-73); OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin (024/476-80-35); OŠ *Matija Gubec*, Tavankut (024/476-70-10) i OŠ 22. oktobar, Monoštor (025/807-531).

Roditelji koji se odluče za elektroničku uslugu *eUprava* bivaju naknadno obaviješteni o datumu upisa čim isti bude definiran. Također, na portalu je dostupna i usluga zakazivanja termina za upis i testiranje s psihologom ili pedagogom škole, koji će omogućiti roditeljima da jednim dolaskom u školu obave svu proceduru oko upisa djeteta u prvi razred osnovne škole.

Škole po službenoj dužnosti pribavljaju potrebnu dokumentaciju iz evidencije prebivališta i iz zdravstvenog informativnog sustava o obavljenom liječničkom pregledu, te samim time roditelji ne trebaju prikupljati nikakvu dokumentaciju.

H. R.

OBRAZUI SE NA HRVATSKOME JEZIKU!

Poštovani roditelji,

od školske 2002./03. u prosvjetnom sustavu Republike Srbije odvija se nastava i na hrvatskom jeziku. Pravo na obrazovanje na vlastitom jeziku država jamči Ustavom, a dodatno je uređeno zakonima.

Zašto izabrati obrazovanje na hrvatskom jeziku?

1. **Čuvamo identitet:** Jezici su mnogo više od načina komunikacije. Jezik odražava kulturu i nasljeđe naroda kojemu se pripada.
2. **Ostvarujemo ravnopravnost:** Nastava na hrvatskome je legalna u punom kapacitetu, odvija se prema planovima i programima Republike Srbije. Postoji prohodnost unutar obrazovnog sustava za sve razine: nakon završene osnovne škole postoji mogućnost upisa u sve srednje škole (na hrvatskom i srpskom jeziku) te prelaska iz hrvatskog odjela u srpski i obrnuto.
3. **Kvaliteta nastave:** Posebna pozornost posvećuje se kvaliteti nastave, čega je najbolji pokazatelj veliki broj prestižnih nagrada na općinskim, okružnim i republičkim natjecanjima naših učenika.
4. **Odgoj kao u obitelji:** Odgoj djece u hrvatskim odjelima je usmjeren identičnim vrijednostima koje negujemo u okviru obitelji, uz obrise katoličkog nauka i vjere.
5. **Zajedništvo sa svima:** Vrijednosti koje se neguju u okviru hrvatskih odjela su zajedništvo djece, koje se ostvaruje u brojnim aktivnostima s djecom u nastavi na hrvatskom jeziku cijele Vojvodine, kao i zajedništvo i sudjelovanje obitelji u njima.
6. **Bogati programi podrške:** Hrvatsko nacionalno vijeće, krovna institucija hrvatske zajednice u Republici Srbiji, osigurala je niz pogodnosti:
 - a. besplatne udžbenike, bon za kupnju školskog pribora,
 - b. brojne programe izvannastavnih aktivnosti (ljetovanja, studentska putovanja, ekskurzije u Republiku Hrvatsku tijekom cijele godine),
 - c. sudjelovanje na natjecanjima u Republici Srbiji i u Republici Hrvatskoj.
7. **Postoji kontinuitet:** Obrazovanje na hrvatskom dostupno je na svim razinama, od predškolskog odgoja i obrazovanja do visokog obrazovanja.
8. **Studij.** Maturanti se mogu upisati na sve fakultete u Republici Srbiji, a postoje i posebni poticaji za upis studenata u Republici Hrvatskoj (stipendije, smještaj u studentske domove, kvote za upis određenih studentskih profila...).

Stoga, dragi roditelji, hrabro upišite svoju djecu i tako ostvarite svoja prava!

Upisom djece u nastavu na hrvatskome **svjedočimo** da nam je stalo do našega imena i nacionalnog identiteta. Upisom djece u nastavu na hrvatskome **očitujemo** odgovornost kada je u pitanju naša budućnost. Upisom djece u nastavu na hrvatskome **vodimo** brigu o budućnosti vlastite djece. Nastava na hrvatskome u Srbiji je **kvalitetna** nastava čiji učenici osvajaju prestižne nagrade na svim natjecanjima, **kvalitetna** nastava koju izvode stručni i pozivu posvećeni nastavnici, **kvalitetna** nastava koju prate brojni dodatni izvannastavni sadržaji, **kvalitetna** nastava koja odrastanje vašeg djeteta čini lijepim i ugodnim, **kvalitetna** nastava koju je do sada već upisalo više od **1500** djece.

**IZABERI
SVOJE!**

Ne trebamo se stidjeti svoga

Željeli smo da naša djeca nauče svoj materinji hrvatski jezik, ali i da budu odgajana u duhu naše katoličke vjere * Zaista ne vidim razloga da se roditelji boje ili dvoje oko upisa u hrvatske odjele

Ovotjedna životna priča o obrazovanju na hrvatskom jeziku vodi nas u obitelj **Đurđice i Kalmana Crnkovića**. Oni u svom obiteljskom gnijezdu imaju tri sina – trojke koji njihov život čine potpunim, a to su **Ante, Martin i Luka**.

Njih trojica pohađaju prvi razred cjelovite nastave na hrvatskom jeziku u OŠ **Ivan Milutinović** u Subotici skupa s još 11 učenika. Hoće li se oni obrazovati na hrvatskom jeziku ili ne, njihovi roditelji nisu nimalo razmišljali nego su za svoje dečke izabrali, kako su sami rekli, ono što misle da je za njih najbolje.

Koristimo svoja prava

Ante, Martin i Luka prije osnovne škole pohađali su vrtić **Marija Petković – Biser** skupa s još troje prijatelja s kojima su sada u razredu.

»Oko upisa na cjelovitu nastavu nismo se niti razmišljali. Vrtić **Marija Petković – Biser** nam je bio najbliži, a osim toga što je vrtić na hrvatskom jeziku u njemu se radi po programu **Marije Montessori** i prije svega smo time bili zadovoljni. Još jedna velika stvar, koja je nama bitna, jest vjerski odgoj. Željeli smo da naša djeca nauče svoj materinji hrvatski jezik, ali i da budu odgajana u duhu naše katoličke vjere. Ono što nam je osobito bilo drago jest da smo u vrtiću odgojiteljice pozdravljali s 'Hvaljen Isus i Marija', bez ustručavanja. To nas je oduševilo, kao i rad odgojiteljica, koje su s djecom puno radile, ali im usadile i one druge vrijednosti bitne za život. Kako se približavao upis u školu, nismo ni razmišljali niti dvojili hoćemo li upisati djecu u nastavu na hrvatskom. Smatramo da je to normalno«, kaže mama Đurđica.

Tijekom razgovora Đurđica je posvjedočila kako su i njen suprug i ona i ranije znali tko su i što su i kome pripadaju, te da su i prije braka bili uključeni u rad i život hrvatske zajednice.

»Svojevremeno sam i sama bila uključena u rad DSHV-a u Đurđinu i dobro se sjećam kako smo se tada borili za ostvarivanje manjinskih prava Hrvata na ovim prostorima. Sada je došlo do toga da mi našu djecu možemo bez problema upisati u hrvatske odjele, da imamo mogućnost koristiti ono za što smo se nekad borili. Onda je jasno da o suprotnome nismo niti razmišljali. I druge manjine koriste svoja prava, pa zašto ne bismo i mi? To su nam bile misli vodilje, a uvijek smo stajali na čvrstim nogama po pitanju nacionalnosti«, kaže Đurđica i dodaje kako danas s ponosom ističu i raduju se da su imali mogućnost da njihova tri sina mogu pohađati nastavu na hrvatskom jeziku.

Osiguran prijevoz

Mama Đurđica je također naglasila da je zadovoljna radom učiteljice, koja, kako je rekla, kada je potrebno ima i čvrstu ruku, puno s djecom radi, ulijeva im samopouzdanje i nadograđuje se na ono što su dobili u vrtiću i po pitanju znanja, ali i vjere i moralnih vrijednosti.

»Djeca se odgajaju na isti način u vrtiću, školi i u obitelji. Mislim da je to jako dobro, jer ih svi na isti način usmjeravamo na njihovom životnom putu«, kaže Đurđica.

Ante, Martin i Luka se vole družiti s prijateljima u razredu, ali i s drugom djecom u školi. Od malih nogu su naučeni dijeliti i pomagati jedan drugome, pa i drugima.

Iako su prvaši, svakodnevno putuju, te kada se završe njihovi sati ostaju u produljenom boravku i čekaju svoj prijevoz. Kako su rekli, vole biti u boravku, jer i tamo imaju mogućnost za druženje i igru s drugom djecom, kao i na putu do škole i do kuće.

»Ono što je bila jedina naša briga kod upisa jest kako će svakodnevno putovati, s obzirom na to da smo mi poprilično udaljeni od škole. Tri godine sam ih svakoga dana nosila u vrtić i iz vrtića i to je velika obveza, koja oduzme puno vremena. Živimo na Čantavirskom putu i do Šandora imamo 4 km, a s obzirom na to da u OŠ *Sveti Sava* nema odjela na hrvatskom jeziku sljedeća najbliža škola nam je *Ivan Milutinović* i do škole imamo oko

hoće, a kada su doma, onda su njih trojica zajedno. Luka nam je rekao i da je zanimljivo ići u školu, u isti razred s dvojicom braće i da pomažu jedan drugome kada je to dozvoljeno, a kada učiteljica kaže da nema prepisivanja i pomaganja, onda poštuju njezinu naredbu. Otkako je škola preko interneta njih trojica skupa sjede i rade, a mama Đurđica je sada u ulozi učiteljice. Sva trojica rade u isto vrijeme i kod njih je zaista kao u pravoj školi. Kako su nam rekli, osim sati imaju i veliki odmor i produljen tjelesni odgoj koje provode na zraku.

»U ovome izvanrednom stanju se zaista osjećam kao učiteljica. Privikli smo se i na ovaj način i radimo sve što učiteljica pošalje i traži od njih, a nadam se da će biti i učinka«, kaže Đurđica.

Za dobrobit naše djece

Brojne su pogodnosti nastave na hrvatskom jeziku, a među njima i one financijske, koje mnogim roditeljima puno znače,

poput osiguranog prijevoza, besplatnih udžbenika i brojnih izvan nastavnih aktivnosti.

»Prijevoz nije samo financijska pomoć nego i puno više. Osim što znam da su djeca na sigurnom, puno nam znači i činjenica da ne moramo pola dana provesti u vožnji. Velika je pomoć i bon na početku školske godine, a ono što mi je osobito drago i nadam se da će biti aktualno i kada naši dečki stasaju do toga, jesu brojna putovanja, ekskurzije, škole hrvatskog jezika i kulture. Tu su i svi oni darovi koje djeca dobivaju za neki od većih blagdana, i to još od vrtića. Sve je to znak da na našu djecu netko misli i da dodatno brine za njih«, kaže naša sugovornica.

Ona smatra da će oni roditelji koji osjećaju da pripadaju

hrvatskoj nacionalnoj manjini svoje dijete i upisati u cjelovitu nastavu.

»Izdvajanja, kao što sam rekla nema, jer ne možemo mi roditelji njima zabraniti s kime će se družiti u školi, a ona djeca koja su druželjubiva će se družiti sa svima. Ta naša šarolikost i multi-etničnost su bogatstvo i ne trebamo se mi sramiti svoga i zatvarati u sebe, osobito kad je već prošlo toliko godina kako smo se izborili za naša prava. Zaista ne vidim razloga da se roditelji boje ili dvoje oko upisa u hrvatske odjele. Mislim da su nam djeca na dobrom mjestu. Osim kvalitetne nastave i divnih učiteljica, i druga djeca u odjelima su odgajana u istom duhu i doma, u školi, na vjeronauku... Sve to može biti samo na dobrobit naše djece. Svi se međusobno nadograđujemo i svi imamo zajedničke interese«, ističe Đurđica i poručuje roditeljima koji imaju buduće prvaše: »Da se opet trebamo upisivati, učinili bismo isto«.

Ž. V.

7 km. Bila sam spremna voziti ih, ali imamo organizirani prijevoz od Hrvatskog nacionalnog vijeća i to ove godine izuzetno dobro funkcionira. Puno nam znači da nam djeca kreću i staju ispred kuće, osobito dok su ovako mali. Djeca se tijekom vožnje dodatno družu, a sprijateljili su se i sa starijom djecom koja su na ovoj liniji. Osim djece s Čantavirskog puta, s njima putuju i djeca koja idu u OŠ *Matko Vuković*«, kaže mama Đurđica i dodaje: »Mi smo pravi primjer toga da izdvajanja među djecom nema, jer se naša djeca družu sa svima, s djecom iz hrvatskih i srpskih odjela. Mislim da je to 'navodno izdvajanje' samo prisutno u očima roditelja, da djeca to ne gledaju i ne doživljavaju tako kao mi.«

Škola s tri đaka

U razgovoru s Lukom doznali smo da su njih trojica složni, ali da nisu pretjerano vezani jedan za drugoga, što je i mama potvrdila. U školi svatko sjedi sa svojim prijateljem i igra se s kime

Zov Facebook tržnice

Drugo lice SUBOTICE

Zaista treba skinuti kapu pred **Zlatom Zahorom-Sabo** i **Sabinom Klener-Bagi** i čestitati im bar na dvije stvari: dovitljivosti i samoprijegoru. Njih dvije, naime, pojavljuju se kao administratorice netom osnovane fb-grupe FB PIJACA-SUBOTICA, a trebalo im je samo »manje od nekoliko dana«, pa da nakon 22. ožujka, kada su zatvorene sve četiri subotičke tržnice, osnuju fb-grupu i na taj način otvore vrata virtualne pijace i za proizvođače i za potrošače.

O tome na kakav je odziv njihov potez naišao najbolje svjedoči podatak da je pri kraju utorka, 7. travnja, broj članova ove fb-grupe uveliko prešao brojku od 19.000, a kako stvari stoje iz dana u dan bit će ih i više. Tih dosadašnjih 19.393 člana (u trenutku završetka teksta) živi su primjer toga koliko Subotičanima nedostaje ono na što su desetljećima unazad navikli: otvoreno mjesto prodaje.

Poznata je stvar da tržnice, osim svoje primarne, ekonomske, imaju i ništa manje bitnu sekundarnu, socijalnu ulogu. I pored

Aktualna virtualna tržnica pod imenom FB PIJACA-SUBOTICA u osnovi ispunjava obje gorenavedene funkcije: i mjesto je susreta kupaca i prodavača, a i ima svoju socijalnu ulogu. Ukoliko (još) niste član ove fb-grupe, ukratko o njezinu sadržaju.

Kao i na svakoj tržnici, nudi se i traži sve i svašta. Mnogima poznati proizvođači nude meso i mesne prerađevine, ribu, mliječne proizvode, med, povrće, pekarske proizvode, slastice, odjeću, obuću... Neki s malo »modificiranim« cijenama u odnosu na prije tri tjedna, neki ne; neki s besplatnom dostavom na kućnu adresu, neki isto ali pod uvjetom da naručena roba ima neki minimalni početni iznos. Kada je riječ o kupcima, nimalno nije iznenađujuće da se traži preko noći nestala (a kod mnogih omiljena) roba iz Mađarske ili pak ona koja se tiče dolazećeg Uskrsa.

Socijalna funkcija ove fb-stranice još je življa (budući da nema radnog vremena, odvija se kontinuirano), a moguće i zanimljivija. Tako se u čitavom spektru nabrojane (a još više nenabrojane) robe nudi i ona o kojoj do prije samo mjesec dana nitko nije razmišljao: maske, uglavnom pamučne. I dok se neke prodaju po cijeni od 65 dinara, zaista vrijedi spomenuti imena **Dajane Šargić**, koja ih prodaje po dogovoru, a po potrebi i poklanja, te **Tanje Beneš** koja u prvoj rečenici svoje objave veli »Maske za sve (i znak srca)«, odnosno u drugoj: »Naša maska nije na prodaju!«, a za detalje se može raspitati u njenom inboxu. U moru komentara, pitanja, preporuka i ostalih smatranja, toliko karakterističnih za milijarde fb objava zacijelo nije iznenađujuće da se ukršteni stavovi neistomišljenika pretvore i u pravu virtualnu svađu. Ne želeći imenovati aktore (ako vas baš zanima, potražite ih sami), zadržat ćemo se na jednoj koja je i inače predmet spora i podijeljenosti u društvu. Riječ je, naime, o ulozi prodavača robe iz Mađarske za koje jedan član, koji za sebe kaže i da je poduzetnik, veli da su oni, kao šverceri, legal(izira)no leglo sive ekonomije na tržnicama, dok ih drugi brani upućujući prvoga da se opskrbljuje u nekom od supermarketa, usput savjetujući administratoricama da takve tipove izbace iz grupe kao potencijalne špiclove. Prepirka na koncu prerasta u neukusne međusobne želje koje nisu za javnu objavu. Da, to su, čak i na stranicama ovakve namjene, standardni rizici Facebooka.

Ono što je – uz već spomenutu zaslugu pokretačica – vjerojatno i najveća vrijednost ove fb-grupe svakako je činjenica da je ona pridonijela kolikom-tolikom ublažavanju negativnih posljedica koje je pandemija nanijela lokalnim proizvođačima. Godinama ulažući velika sredstva, proizvođači raznih vrsta preko noći ne samo da su ostali bez planiranih prihoda nego i s robom koja je odjednom, umjesto na tržnici, završila u skladištu, pri čemu je za mnoge nastavak proizvodnje neminovno gomilanje gubitaka, ali i manja šteta od njezinog gašenja. Stoga, bez imalo zle namjere, Gradskom kriznom stožeru i rukovodstvu *Subotičkih tržnica* vjerojatno ne bi bilo zgorega pogledati prijedlog koji je podijelila **Andrea Sente** sa slikom prodajnih mjesta kakvu vidimo na Božićno-novogodišnjem vašaru i razmisлити o tome da se takvo nešto, kao konkurencija marketima, instalira u središtu grada.

Z. R.

Milan S. Matejic

Pobediće onaj grad koji ovo učini za svoje seljake i omogući plasman domaćih proizvoda, s obzirom da zelene pijace ne rade. Podržimo selo, inače nam nema spasa.

ogromnog razvoja supermarketa, tržnica je do danas zadržala ono što ni najsuvremeniji dućan (još) ne nudi: živi kontakt između kupca i proizvođača, koji vremenom često dostiže nivo povjerenja kakvo vlada među istinskim prijateljima. Drugim riječima, mnogi kupac – iz njemu poznatih razloga – ima »svog« proizvođača koji mu pak vremenom (proizvođač kupcu) uzvraća sitnim, ali bitnim uslugama: najboljom kvalitetom robe, rezerviranjem iste i kada za druge nema, ponekad čak i nižom cijenom. Spomenuta socijalna funkcija stoljećima unazad nije se mijenjala: tržnica (ma koje vrste) je ujedno i mjesto susreta poznanika i prijatelja, koji se nerijetko zna završiti i u nekoj od javnih legaliziranih ustanova ugostiteljskog tipa, kojih, naravno, nikada ne manjka niti na tržnici niti oko nje.

Koronavirusom 30 zaraženih

»Epidemiološka situacija u Subotici je takva da sa današnjim danom (7. travnja) imamo registrirano ukupno 30 potvrđenih slučajeva zaraženih COVID-19 virusom. Od iznimnog je značaja kako među oboljelima nema zdravstvenih radnika. Zaraženi pripadnici Vojske Srbije i policije koji su bili na radnim zadacima, angažirani na prijemu povratnika iz inozemstva, imaju blagu kliničku sliku i stabilnog su zdravstvenog stanja«, kazao je gradonačelnik i zapovjednik Gradskog stožera za izvanredne situacije Grada Subotice **Bogdan Laban**.

Dvije covid-19 ambulante

Na području Grada Subotice pacijentima s respiratornim tegobama na raspolaganju su dvije respiratorno trijažne ambulante (covid-19 ambulanta) koje rade non-stop, odnosno svakog dana u tjednu od 0 do 24 sata.

Ambulanta za prijam pacijenata sa simptomima covida je u objektu Službe za specijalističko-konzultativnu djelatnost (ATD) u Harambašićevoj 2 (brojevi telefona su 024/571-735, 065/91-85-577 i 065/91-55-538) te ambulanta Ogranak 1 u Kumičićevoj (poseban ulaz sa Senčanske ceste), a brojevi telefona su 065/91-85-578 i 065/91-85-602.

Ambulanta Ogranak 5 u Zmaj Jovinoj ulici 29, koja je do prošloga tjedna primala pacijente s respiratornim simptomima je zatvorena do daljnjeg zbog provođenja postupka dezinfekcije, a umjesto nje je dostupna ambulanta u objektu ATH.

Za dozvole kretanja obratiti se lokalnoj samoupravi

Osobe kojima je potrebna usluga pomoći i njege u kući, a koje su neposredno ugovorili s drugim osobama (bilo da je riječ o srodniku, o pružanju usluge temeljem ugovora i dr.) radi izdavanja potrebne dozvole pružatelju usluge za kretanje u vrijeme policijskog sata potrebno je da se zahtjevom obrate lokalnoj samoupravi i dostave potrebne dokumente koji potvrđuju razlog za izdavanje ove dozvole.

Zahtjev, dakle, podnose osobe kojima je pomoć potrebna, odnosno najbliži srodnik ili staratelj ukoliko osobe kojima je pomoć potrebna nisu u mogućnosti to učiniti zbog vlastitog zdravstvenog stanja. U samom zahtjevu obrazlažu hitnost potrebne pomoći, navode osobu koja pruža pomoć i vrijeme tijekom dana kada će pomoć biti pružena. Uz zahtjev prilažu kopiju osobne iskaznice za sebe i za pružatelja usluge, medicinsku ili drugu dokumentaciju (rješenje za tuđu njegu i sl.) kojom dokažu potrebu za pomoć.

Zahtjevi se podnose osobno na adresu Subotica, Trg slobode 1, radnim danom do 14 sati ili elektroničkim putem na e-mail socijalnazastita@subotica.rs. Za dodatne informacije građani se mogu obratiti na telefon 064-86-20-822 od 8 do 14 sati.

Roditelji kojima je pravomoćnom presudom suda regulirano viđanje s djetetom u terminima koji ulaze u vrijeme trajanja policijskog sata, a nisu postigli međusobni dogovor u interesu djeteta, te im je potrebna dozvola kretanja, zahtjevom se trebaju obratiti Centru za socijalnu skrb Grada Subotice, na e-mail centarsubotica@csrsu.org.rs ili suboticacsrs@minrzs.gov.rs ili na telefon 024/548-220 radnim danima od 8 do 13 sati. Uz zahtjev je potrebno dostaviti pravomoćnu presudu.

Vijesti priredila J. D. B.

Problemi subotičkih voćara sve veći

Šteta kakva se ne pamti

*Opet će nam se dogoditi scenarij od prije dvije godine da u zasadu breskvi ne uberemo niti jednu, kaže Lidija Cvijin * Tomislav Romić navodi kako se ove godine voćari susreću s još jednim nepredviđenim problemom, a to je nedostatak radne snage izazvan pandemijom koronavirusa*

Noćne temperature ispod ništice krajem ožujka i početkom travnja prouzročile su ogromne štete u subotičkim voćnjacima što je samo produbilo pitanje rentabilnosti voćarstva na ovome području. Iako mrazovi posljednjih godina i nisu toliko neobični za ovo razdoblje, za voće koje ih je dočekalo u cvatu pogubna je bila njihova jačina, ali i dužina trajanja. Rod na kajsijama uništen je potpuno, a značajna su oštećenja i na drugim voćkama.

Nemoguće spriječiti

Prema procjeni suradnice za zaštitu bilja Poljoprivredne stručne službe Subotica **Hajnalke Bognár-Pásztor** najviše je stradalo koštičavo voće – kajsije stopostotno, dok je šteta na breskvama do 90 posto. Značajna šteta uočena je i na zasadima drugoga voća, od 30 do 60 posto, ovisno od sorte.

»Ne sjećam da je nekad bila ovakva šteta. Kajsije često stradaju ali za ostalo voće, ne sjećam se...«, navodi Bognár-Pásztor i dodaje da su mrazovi bili toliko jaki da je od njih bilo gotovo nemoguće zaštititi biljke.

»Voćari su koristili razne metode zaštite, od dimljenja, špricanja antifrostom i drugim preparatima, no svaki vid zaštite djeluje do -4 stupnja Celzija. Budući da je zabilježena temperatura i nekoliko stupnjeva niža od navedene, ovo smrzavanje roda se nije moglo spriječiti nikakvom zaštitom već eventualno ublažiti«, kaže suradnica za zaštitu bilja PSS-a.

»Ovo smo naučili raditi«

Voćarka iz Tavankuta **Lidija Cvijin** kaže da je u nekim voćnjacima u Gornjem Tavankutu zabilježena temperatura i -9 stupnjeva Celzija, te da su štete neviđene uzme li se u obzir da na tako niskoj temperaturi propadaju čak i neotvoreni cvjetni pupoljci. Navodi da je bilo pokušaja sprječavanja smrzavanja antifrost sustavom te paljenjem slame i gume, ali i da su pored toga oštećenja velika.

»Trešnje su nam skroz smrle, višnje 60-70%, kruške 85-90%, dok je sorta *karmen* uništena 100%. Jabuke su isto stradale, ovisno od sorte – *red chief* gotovo potpuno, *jonagold* i *idared* 85%, a *zlatni delišes* i *granny smith* najmanje, jer im kasnije kreće vegetacija. Najgore je stanje u voćnjacima breskvi i kajsija, gdje je šteta potpuna. Opet će nam se dogoditi scenarij od prije dvije godine da u zasadu breskvi ne uberemo niti jednu. Tako velike štete za svega tri godine su katastrofa za voćare«, kaže Cvijin.

Zbog nepovoljnih klimatskih uvjeta posljednjih godina, ali i loše otkupne cijene roda, Cvijin dovodi u pitanje budućnost voćarstva u Tavankutu.

»Naravno da se nadamo svakoj godini kako će biti bolja i samo gledamo u nebo. Ali kada nas nekoliko posljednjih godina zadesi ovako nešto, nije samo u pitanju mraz – tu su i cijena i izvoz koji se znatno smanjio, onda se stvarno zapitamo radimo li dobro i što drugo trebamo raditi. Ovdje smo rođeni, ovo smo

naučili raditi i prije svega volimo to, te ne bih voljela da odustanemo!«, naglašava sugovornica.

Otežava rad i koronavirus

Rentabilnost voćarstva dovodi u pitanje i voćar iz Mirgeša **Tomislav Romić**.

»Voćarstvo je jako lijep posao, ali je problem u tome što je ljubav jedno, a novac sasvim drugo«, kaže on i dodaje kako je ovogodišnji mraz samo dio problema s kojim se susreću voćari.

»Kod nas je najniža temperatura bila -5 stupnjeva Celzija, ali su nam se zbog ponavljanja mraza nekoliko noći smrzle sve kajsije. Možda ćemo imati koju, samo za koštanje. U dobroj mjeri su nam se smrzle i jabuke – takva je godina, nema tu što. Međutim, problem je što su posljednjih nekoliko godina loše za voćare. Ne samo zbog klimatskih uvjeta nego i zbog male otkupne cijene voća i podignutih zahtjeva kvalitete robe za plasman u inozemstvo. Od nas se traži da proizvedemo voće izvrsne kvalitete, a cijene koje nude za to ne pokrivaju troškove takve proizvodnje, stagniraju pa čak i padaju«, kaže Romić i dodaje kako se ove godine voćari susreću s još jednim nepredviđenim problemom, a to je nedostatak radne snage izazvan pandemijom koronavirusa.

»Svake godine sve teže nalazimo radnu snagu za rad u voćnjaku za vrijeme berbe, a naročito za rezidbu. Ove godine smo posebno pogođeni što se toga tiče, jer nam na njivama puno radi ljudi iz cijele Srbije, koji su se zbog izvanredne situacije u državi spakirali i vratili svojim domovima. Ostalo je puno voćnjaka neorezano. Ljudi sad režu sami i pomažu jedni drugima,

no površine su velike, ljudi je malo tako da se rezidba ove godine može otegnuti i do svibnja. Mi smo naše voćnjake orezali, ali također smo imali problem zbog pandemije. Godinama unazad nam dolazi rezati voće jedna obitelj iz Hajdukova, koja za vrijeme zime radi u Njemačkoj. Zbog zatvaranja granica ne mogu se sad vratiti kući, tako da nam nisu mogli doći raditi, no snašli smo se«, kaže Romić.

Bageristi imaju posla

Zbog problema u proizvodnji koji su svake godine sve brojniji i na koncu neodržive proizvodnje, voćari se sve češće odlučuju za vađenje voćnjaka i prelazak na ratarstvo. U Tavankutu i okolici je ekspanzija vađenja tolika da Romić kaže kako se bageristi koji vade stabla ne mogu sustići s poslom.

»Prijašnjih godina su se vadili voćnjaci oko kuća. To su bili mali voćnjaci koje su ljudi obrađivali kao dodatni posao. Sad se vade voćnjaci od tri, četiri, pet, deset jutara... Masovno ljudi vade starije voćnjake gdje se ne može postići kvaliteta koja se sada traži. I mi smo vadili jedan stari voćnjak. Tom prilikom mi je bagerist rekao da se ne može sustići s poslom koliko ljudi vade voćnjake... Na mjestu tog voćnjaka ove godine nam je sunco-kret. Imamo sreće što su nam voćnjaci na relativno pogodnom tlu za ratarstvo, na tzv. crnom pijesku te kad se odlučimo, možemo ih zamijeniti drugim kulturama. No, problem je što ima puno voćnjaka na tlu gdje ne bi uspjele ratarske kulture. Zato je i većina zapuštanih voćnjaka, a ima ih puno, na pjeskovitom tlu«, objašnjava Romić.

J. D. B.

Iz knjige *Divani iz Sonte Ruže Silađev*

Uskrs

Na kirbaj su divojke u Sonte od momaka dobijale srce od kolača sa gledalcom, a na Uskrs su momci od divojaka dobijali šareno jajce. Jajca su se šarala o Velike nedilje, da se ima metnit u gnjizdu dicama, a i darivat kojega momka. Dar od zeca. Nema više naši slikarica, baka **Kate Šodanove**, baka **Birde Silađeve**, baka **Ane Gemine** i **Rarine**, baka **Janje Gerine**... E, da je bilo više papira i farbe, a manje posla. Možda bi nam naše slikarice ostavile u tal puno više od sićanja na uskršnja jajca. Cilu nedilju prid Uskrs su šarale jajca. Donašale jim žene iz ciloga sela da napole radu. Jedva priko dana stizale izmolit Križni put od posla. Radile su to sa farbom najviše crnom, crvenom i žutom sa kičicom i vrućim voskim. Najviše se šaralo križ, srce i sidro. Vira, ljubav i ufanje. Ide proliće, pa su često naslikovale na jajcetu grabljice i ašovčić, jel motičicu. Ako je jajce bilo naminjito momku, onda su još sročile i pismicu i natrukovale na uskršnjemu jajcetu. Druge žene koje su imale manje dara za crtanje šarale su jajca lukovinom. U ladnu vodu su metnile puno ljusaka od crnoga luka. Na svako jajce prislonile kaki listić peršina, jel diteljine. Omotala jajce krpom da se travka, jel cvitić ne poremeti. Metnile jajca u vodu sa lukovinom da se kuvu. Kad budu kuvana, skine se krpica i nako vruća jajca se namažu sa listićom slaninice. Onda budu sjajna i izdadu lipu farbu, a ostane slika od peršina, maslačka, diteljine, ko izmislila.

Nisu naše stare za Uskrs puno cifrale u kuće. Više su išle u crkvu, Križni put molile, jajca šarale i radovala se najvećemu kršćanckomu blagdanu. O velike nedilje u ponedjeljak, utorak i sriđu su se u naše crkve Sveti Lovra držale večernje.

Na Veliki četvrtak ka' se dojde u crkvu, poškropi se vodom iz svetionice, spušta se na kolina i ide upravo do glavnoga oltara na kolina. Ko je mogo taj je još i oko oltara obišo. Posli večernje se svežu zvona. Sve tri štrange se uvežu jedna za drugu. Otad više nema zvonjave upravo do Velike subote. Sa'je bilo pri ruke krepetalu. Šnjim se oglašavalo prvo, drugo i treće zvono, ko i Šantoš. Ako je kogod u te dane umro, isto se koristilo krepetalu.

Na Veliki četvrtak se i oltari »srušu«. Prija je bilo tri oltara. Nuz glavni oltar, bijo je jedan ispod slike Svetoga Antuna, na live strane, drugi ispod slike Svetoga Ivana, na desne strane. Ispod toga se »sakrivalo« i Tilo Isusovo na Veliki četvrtak. Skine se sa nji sve 'no što ji ulipšava. Dida **Jocka**, prakatur, je o'ma sve čirake »srušijo« priko oltara, a sviće sklonijo. Isto tako nema prikščavanja. Nigdi se ne pravi križ ka' se moli. Sva se svitla utrnu. U znak velike žalosti.

Na Veliki petak posli čitanja muke Isusove u crkve išlo se na Kalvariju. Cili procišion sa barjakima je išo kro' selo od crkve svetoga Lovre iz po sela do kapele Srce Isusovo na kalvarije. Obavi se Križni put po kapelicama. Bilo ji je četrtajst. Naposlitku se išlo pod Kozonjin križ, ispid velike kapele Srcu Isusovomu izmolit šest Očenaša.

Prid Uskrs za sve vrime posta je bilo dozvolito jist soparnoga kuvanja u svako doba. Na Veliki petak se ni' jilo nikaka kuvanja. Pekla se pogača. I to breskvasna. Pekli se kompiri u ljuske u vrile pepeli. Nuzto nagvanjita crna luka i ukiselite cikle. Valjalo se bit više gladan neg' sit.

Na Veliku subotu se zvona razvežu i velečasni pojde blagosivat sviće za krštenje. Svitlo Kristovo. Isto tako se svetila Krsna voda i tamljan. Napolju ispid crkve, a posli kadgoda ispid svetoga Florijana se palijo veliki oganj od Svitla Kristovoga (Vičnjega svitla). Svako je žurijo da odoma ponese kaku staru kašiku, jal kaku lopatičicu. Ka' se oganj stiša, uzimo je svako pomalo žari i pono doma. Sa tom žarom se užgalo ognjišće i peći, a posli ka' su se počeli zidat špojeri, užgala se vatra i u njima. Atalo se da se na te vatre speče jagnje, a u novije vrime da se na njoje skuva šunka. U te vode od šunke skuvu se i jajca. Oma se i očistu od ljusaka. Stare žene su čak i te ljuske čuvala. Kad kuvu čaja od grla malo su metnile i ti ljuščica, pa je tako grlo brže i bolje prošlo. Na Veliku subotu se sprima košarica za svetenje. Najpri se prija niki dan košarica od pruta oprala i osušila. Da bude potpuno čista za svetenje. U nju se dole metnijo kaki tarčić. Ka se šunka oladi,

metne se u košaricu. Okolo se pored u kuvana jajca, mlada bila luka i naerendanoga rena u ljusku od jajceta. Još se metnilo i tri dugačka tanka rena, a u polu ljuske od jajceta se metne i soli. To se sve pokrije sa posvećanim tarkom. Žene se sve utecavale čiji će tarak bit lipši. Svi su bili ručno tkani. Jedni od srvijana sa crvenima štraflama, a jedni od čistoga. Imali su okolo, jel čipku, jel rese. Mogli su bit i našlingovani. Ope sa križicom, srcetom i sidrom. Šlingali su se i sa zecom, jajcetom, kvočkom i pilićima, jaganjcom i sa cvitovima. Tako uredita košarica se ostavila na ladno. Ko je nosijo pečeno jagnje moro ga je metnit, jal u kvasni košar, jal u veškorp. Nuz jagnje se isto redala jajca, bili luk i dvi vrsti rena i sol. Jagnjetu se u njuškicu zabola dva bila luka, ko forme brkovi. Pokrivalo se sa novim krušnim tarkom.

Uskrsu su se dica jako radovala oduvik. Cili dan u subotu čupu trave u korpice. Sprimu gnjizde za zeca. Kako prolaziš sokakom samo vidiš dičicu kako se »boru« sa travom. Malo metnu u gnjizdu i diteljine da bolje primamu zeca. Velika briga je bila di da ostavu gnjizdu za zeca. Stariji su morali u subotu uveče svezat kerove. Da kerovi ne poviju zecove, pa će ondak gnjizda ostat prazna, jel će zecovi kako bižu priko lateži, jel bedema pogubit dare.

Rano, u svu zoru, na Uskrs, još u dva sata krene narod na kalvariju, prid našu kapelu Srce Isusovo. Molila se cila ružarija i pivalo se od radosti što je Isus uskrsnijo. Malo se i promrzne, al projde to.

Ka' se vraća sa kalvarije istom se naide na »gnjizde od zeca«. Di god u kuće ima divojka, jel mlada snaša, momci i mladi oženiti ljudi nadonašu svakaka andrmilja na vraca. Kaki stari cigala, narasipu slame, sina... Prkosu! Ujtru divojke i snaše moru mest sokak. Kobojaže se malo srdu na »zecove«. A vamo jim drago što niko misli na nji!

Taman se malo ugrijemo u krevetu, a no već zvoni na Svete-nje. Iz kuća izlazu čeljad sa košaricama, jel prija davno, sa košarovima. Svi lipo urediti i veseli. Nuz košaricu se još ponese i mala kantica sa naravckom vodom. To je voda koja se prvi put iza-jutra zagrabi iz bunara. Poredamo se u redove priko cile crkve. Ne bude onda za svakoga mista 'nutri. Ondak se redom reda na

sokaku okolo cile crkve, pa po crkvene bašče i upravo do župnikove kuće, pa i u njegovomu ganku i dvoru. Bilu se šokački tarki, meriše šunka, jajca i ren. Zeleni se travica po crkvenomu dvoru i šarenu zelenkade, tulipani i zumbuli. Župnik i miništranti u friško uštirkani aljina. Narod se uredi štogod može bolje. U nova ruva. Župnik blagosovi jilo i posveti vodu u kantica. Žurimo se doma. Kokanda bi mogli već i putim malo probat! Al...

Svi ukućani na pragu od kujne dočeku 'noga što nosi svetenje. Posvećanu košaricu sa uskršnjim jilom su na svetenje nosili i muški. Iz kantice svi popiju malo svete vode i zagrizu od 'na tri rena ućilo. Ondak se istom unide u kuću, stane okolo astala, izmoli zajednički Očenaš i fruštukuje uskršnji sveti fruštuk. Sol iz ljuske od jajceta se pomiša sa ostalom soljom što se ima u kuće. Tako nam svako jilo bude još i po, po godine blagosivano.

Dica skoro cilu noć, subotu na nedilju, ni ne spavu. Od brige. Oće li stari, jel majka zaboravit za zeca, pa pušcat kerove?! San ji ope privari! E, al ka' se ujtru probudu, imu šta vidit! U njevi gnjizda dono zec! Prija davno je zec donašo samo šareni jaja. Potli jedamt je počo donašat i šareni bombončića, jajica. Pak onda i jabuku, a već potli kadgoda, pedeseti prošloga vika i kojigod lemun (narandžu), zeca i lutku od kolača. Pravi zec je tijo ostavit malo i »svoji jajica«. Uneredi se. Kako bi drugače dica znala da je to bijo baš pravi zec?! Nek! Dica se ne srdu zoto. Cili dan će se dica na sokakeva tucat sa šarenima jajcima i sisat slatke bombončiće jajice.

Na drugi dan Uskrsa u ponediljak je bucanje. Muški latu u bocu vode, pa malo po žencki poprsku:

Živa i zdrava bila!

Znalo je bit i nepodopština. Skajaru se niki o'li momci, pa banu rano u kuću di ima divojka, ako je divojači otac zaboravijo zaključat vraca. Divojku izvuku iz kreveta i dovedu do bunara. Onda izvuku kabov, dva vode i polju divojku. Divojke se znale i razbolit o' toga. Više nikada otac i mater nisu zaboravljali zaključat vraca.

Više nema bunareva na đeram, pa onda nema više ni takoga bucanja. Samo malo iz boce nako od miline.

Pisanje ispunjava moj život

**»Pisanje može biti i olakšanje duše, ali je u suštini veliko traganje i borba s onim unutar-
njim, nevidljivim zaprekama i kadkad je veoma teško i naporno. Kada se izborim s tim
'unutarnjim' i pronađem onu mjeru koja je zadovoljila moje traganje, odista osjećam
pravu sreću i ispunjenost«, ističe Irena Obradović**

»Dodu tako neka teška, mučna vremena, neizvjesna i strahom ispunjena, u kojima je odsutna raskoš života, lišena sadržaja prizemnih stvari, nepotrebnih susreta i razgovora. Dođe vrijeme kada se povučemo u svoja četiri zida, u svoje fijke, ormare, tavane i podrum... pa ih pretresamo, čistimo od nataložene prašine i nakupljenih sujeta, strahova i kompleksa... kada pronađemo fotografije na kojima su nam lica bila ljepša i nevinija. Dođe tako neko vrijeme kada šutimo pred sobom, a drugima govorimo ljepše i nježnije riječi nego do tada, i one dobijaju neki drugačiji smisao i ljepotu. Sve što bismo htjeli izgovoriti filtriramo od nepotrebne patetike i pogledom govorimo mnogo više. Dođe vrijeme kada nemamo što novo reći, pa šutimo zarobljeni u vremenu i prostoru, nemoćni pred saznanjem da će i to proći i mi skupa s tim vremenom i prostorom... i sve će nastaviti trajati u svom neprekidnom krugu dolazaka i odlazaka, postajanja i nestajanja, rođenja i smrti. Shvatamo da smo neraskidivo utkani u procese koje nismo započeli i koji se s nama neće okončati. Kao rijeka koja teče između dvije obale u vječitom trajanju između izvora i uvira, s početkom i krajem a opet cijelim svojim tokom tako živa. U jednom trenutku postojanja trebaš otklon od pravila, buke, novih tehnologija, priče, bučnih ulica i vike, gužvi po trgovima, šetalištima, glazbe koju ne voliš... Srce, misli i riječi skloniš u svoju osamu, tihi luku. Vraćaš se k sebi bez osjećaja krivice trošeći svoje vrijeme.«

Ovim tekstom je voditeljica literarne sekcije Hrvatske čitaonice *Fischer* **Irena Obradović** na svom Facebook profilu oslikala sadašnje vrijeme. Ljubav prema književnosti pokazivala je još kao dijete, iako joj to nije bilo životno opredjeljenje. No, danas svo slobodno vrijeme posvećuje pisanju, a svojim angažmanom kao voditeljica literarne sekcije hrvatske udruge u Surčinu tu svoju ljubav nastoji prenijeti na mlade ljude i sve one koji imaju sklonost pisanju.

Jeste li kao dijete pokazivali interes za pisanje?

Moje djetinjstvo je bilo bezbrižno, puno igre i mašte. Bila sam vesela i razigrana kao i svako dijete u periodu prije polaska u školu. Voljela sam ležati na travi s raširenim rukama, gledati u nebo i pitati se što je iza njega. Sve me je interesiralo. Moje carstvo je bilo dvorište i voćnjak. Voljela sam ići u vinograd s djedom. U kolibi od trske smo brat i ja odmarali kada bismo pudarili. Voljela sam slušati bajke koje mi je mama čitala. Polaskom u

školu postala sam ozbiljna. Gimnazija je za mene bila od ključne važnosti, ne samo u pogledu obrazovanja nego i u formiranju moje ličnosti. U njoj sam prepoznala ljubav k umjetnosti, književnosti, muzici, filozofiji. Studije germanistike sam upisala jer sam to odista i voljela, a i na neki način iz poštivanja prema svom pokojnom djedi, ocu moje majke, koji je bio Nijemac. Spletom okolnosti studij sam prekinula i počela raditi posao koji je imao najmanje dodirnih točaka s mojim interesiranjima. Radeći u Kontrolu prihoda ZJŽ nisam se odrekla svojih interesiranja.

Koliko često pišete u slobodno vrijeme i koje su Vam najčešće teme?

Vrijeme za pisanje se ne može unaprijed planirati. Ne može se sjesti i tek tako pisati. Treba imati inspiraciju, nadahnuće, nešto što vas duboko pokreće na pisanje. To je jedan poseban osjećaj. Nekada se u jednom dahu rodi pjesma, a nekada ide malo teže. Inspiracija mi je sve što čini život, i vesele i tužne stvari. Ne bih sebe stavljala u neki određeni fah, jer pored ljubavne poezije pišem i misaone, refleksivne, a počela sam pisati i dječje pjesme kao i tekstove – male eseje i aforizme.

Voditeljica ste literarne sekcije u Hrvatskoj čitaonici Fischer. Koliko Vam znači angažman u udruzi?

Čitaonica *Fischer*, u kojoj sam voditeljica literarne sekcije, je mjesto gdje se svojim angažiranjem trudimo okupiti i afirmirati one koji se bave pisanjem u našoj župi. Meni je dana mogućnost da se javno predstavim i objavim svoje pjesme i na neki način još više posvetim pisanju. Za mene je to od velikog značaja, jer dajem osobni doprinos u sveopćoj aktivnosti naše udruge.

Jeste li do sada objavljivali svoje pjesme i tekstove?

Čitaonica *Fischer* je tiskala zbirku poezije grupe autora *Srijemska rapsodija* 2018. godine u kojoj je objavljeno mojih dvanaest pjesama. Također, pjesme su mi tiskane u *Liri naivi* 2018. i 2019. godine, zatim u *Juhorskom zapisu* 2018. Na svojoj Facebook stranici objavljujem poeziju, aforizme, dječje pjesme, tekstove.

Može li, po Vašem mišljenju, pisanjem čovjek olakšati dušu?

Zašto se netko bavi pisanjem mislim da još nema jednog univerzalnog odgovora. Svatko ima neki svoj razlog, neki svoj *spiritus movens*. Je li to bogata mašta, želja za stvaranjem nekog svog svijeta, je li to oslobađanje od vlastitih strahova, razrješenje unutarnjih konflikata ili samo potreba da se na drugačiji, zaba-

van, humorističan, poetičan ili pak misaoni način govori o običnim stvarima? Pisanje i jest dio psihoterapije, stavljanje na papir onoga što je teško izgovoriti, nekih svojih dubokih emocija, uznemirenosti, strahova, onoga što nikome nismo mogli povjeriti. Pisanje može biti i olakšanje duše, ali je u suštini veliko traganje i borba s onim unutarnjim, nevidljivim zaprekama i kadkad je veoma teško i naporno. Kada se izborim s tim 'unutarnjim', i pronađem onu mjeru koja je zadovoljila moje traganje, odista osjećam pravu sreću i ispunjenost.

U ovom današnjem teškom vremenu, kada smo osuđeni sjediti u svojim kućama, Vi pišete. Neke od svojih tekstova ste objavili na Facebook stranici. Uvjerena sam da su oni impresionirali mnoge čitatelje. Koliko smo, po Vašem mišljenju, u žurbi života zaboravili jedni na druge?

Trenutna situacija u kojoj živimo je samo posljedica svih prethodnih procesa koji su se događali u kontinuitetu. Sada svi skupa živimo posljedice. Ako ne možemo utjecati i ispraviti ono što je bilo, barem sada možemo ispravljati svoje ponašanje i djelanje. Ako smo svjesni da suvremeni život, osim svojih prednosti, donosi i ono što nije dobro, ispravljajmo to što možemo. Možemo se organizirati da nam život dobije malo više smisla, topline i sadržaja koji nas odista usrećuju. Najvrjedniji poklon koji možemo nekome dati je naše vrijeme. A najljepše vrijeme je ono koje možemo dati svojoj obitelji, djeci, roditeljima, braći i sestrama.

Je li ovaj trenutak prilika da se zamislimo i duboko razmislimo o svojim životima, svojim greškama i o tome koliko smo zaboravili na prave ljudske vrijednosti?

Uvijek je pravo vrijeme i prilika da čovjek sebe i svoje postupke analizira, rekla bih na dnevnom nivou. Jer čovjek se stalno mijenja. Svako razdoblje čovjekovog života ima svoje prioritete i ciljeve. Kada čovjek dođe u neke godine, preispituje što je uradio i što mu je dalje činiti. Sve je to normalno. I greške koje smo činili nečemu nas uče. Sve u životu što nam se desi ima svoj razlog, samo trebamo biti dobri đaci. Uvijek nas trebaju voditi prave ljudske vrijednosti. Iskušenja su velika. Ono što je ispravno često traži istrajnost, upornost, uspone i padove. Ako znaš da je to tvoj put, istraj.

Smatrate li da nam je ova situacija na neki način opomena?

Cijeli svijet se nalazi u situaciji u kojoj ranije nije bio. Nikada se nije ovolikom brzinom širila neka zaraza i zahvatila milijune ljudi. Zašto i kako je sve počelo, čime je bilo uzrokovano i koja je priroda ovog opakog virusa nadam se da ćemo dobiti odgovor. Moramo se zapitati gdje i zašto se čovjek osilio, dao sebi moć stvaranja nečega što priroda ne stvara, dao sebi ulogu najmoćnijeg bića na planetu koji se već guši i izdiše. Poslovica kaže: »Sve što radiš, sebi radiš«. Što smo to sebi uradili?

Koliko je ovo korizmeno vrijeme utjecalo na Vas?

Korizma je za mene osobno uvijek specifično, teško vrijeme, različito od adventa. Drugi osjećaji i drugačije raspoloženje. Posebno mise i Križni put koji su ove godine najvećim dijelom izostali. Vjerski obredi se vrše u crkvama bez vjernika. Na Blagovijest smo molili Očenaš skupa s papom **Franjom**, a 27. ožujka u 18 sati je papa molio na prostoru ispred bazilike svetog Petra na praznom trgu i udijelio blagoslov za primanje općeg oprosta. Bili smo kod svojih kuća i svi složni u molitvi i nadi da će naša prošnja biti uslišena. Eto nešto što je dobro u ovoj iznimnoj situaciji. U vrijeme posta ne trebamo se samo uzdržavati od jela, post je i uzdržavanje od loših misli, djela, navika. Osmijeh i riječ podrške ne koštaju ništa, a imaju neprocjenjivu vrijednost.

I na kraju, koja bi bila Vaša poruka svim ljudima?

Svatko od nas zna što je za njega najbolje. Nezahvalno je bilo što poručivati, a budući me pitate reći ću samo da sve što radimo trebamo raditi punim srcem i s ljubavlju.

S. D.

IZABERI MJESTO U PUNO

u kojoj

učiti prema Programu nastave
i učenja Republike Srbije.

kvalitetne UDŽBENIKE
dobiti na dar.

doživjeti nezaboravna
PUTOVANJA.

njegovati svoju TRADICIJU.

naučiti što je vrijednost
IDENTITETA.

osjetiti što znači
ZAJEDNIŠTVO.

RI SVOJE OLJETNOJ PRIČI

oj ćeš...

biti na ponos zajednici
zbog svojih **USPJEHA.**

imati osiguran **PRIJEVOZ**
od kuće do škole.

tvojim obitelji donijeti značajne
FINANCIJSKE olakšice.

biti podržan i od Republike
HRVATSKE.

moći nastaviti **SREDNJU** školu
na bilo kom jeziku.

imati pravo na povlastice
tijekom **STUDIJA.**

...i zato, **OBRAZUI SE**

■ **NA HRVATSKOM JEZIKU.**

Tavankutske slamarke vrijedne unatoč krizi **Virtualna Uskrsna izložba**

HKPD Matija Gubec i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu tradicionalno svake godine organiziraju *Uskrsnu izložbu jaja i čestitki ukrašenih slamom*. Na ovaj način Društvo pokušava očuvati etnološki ambijent unutar same udruge, daje veliku pozornost na očuvanje kulturne baštine. Unatoč izvanrednoj situaciji, *Uskrsna izložba* nije izostala ni ove godine, ali je u dva drukčija formata: jedna je virtualna verzija izložbe na Facebook stranici Udruge, koja bilježi odličnu

posjećenost s blizu 200 lajkova, dok je druga »živi« postav u Galerijskom prostoru vidljiv samo kroz izlog. Inače, na ovogodišnjoj izložbi sudjeluje 27 slamarke.

Voditeljica slamarskog odjela ove udruge **Jozefina Skenderović** podsjeća kako *Gupčeve* slamarke još od sredine 90-ih javno izlažu svoje radove u povodu Uskrsa.

»I ove godine za Uskrs želimo obradovati naše Tavankučane, Subotičane, ljubitelje stvaralaštva u tehnici slame te sve ljude dobre volje koji prate naš rad prigodnom izložbom, ovog puta virtualnom. Naše članice su se potrudile da pokažu svoje kreacije od slame na uskrsnim šarenim jajima«, kaže Skenderović.

I. D.

Natječaj Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske

Uvažavanje i formalno nepotpunih prijava

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske raspisao je 11. ožujka Javni natječaj za prijavu programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2020. godinu. Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Srbiji ovim je natječajem predviđena potpora od 1.250.000 kuna (oko 164.000 eura). Uslijed uvođenja izvanrednog stanja u Srbiji pojedinim hrvatskim udrugama otežano je ili posve onemogućeno pribavljanje potrebnih dokumenata koji se traže kao obvezni prilozi uvjetima spomenutog natječaja. Iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH priopćili su da će zbog navedenih razloga biti uvažene i formalno nepotpune prijave kao i prijave pristigle izvan roka (14. travnja), ako su ra-

zlozi toga uvjetovani situacijom vezanom za pojavu i širenje koronavirusa. Obrazloženje se dostavlja u formi pratećeg dopisa i prilaže uz prijavu na Natječaj, a ukoliko je moguće, dokument je potrebno kasnije dostaviti.

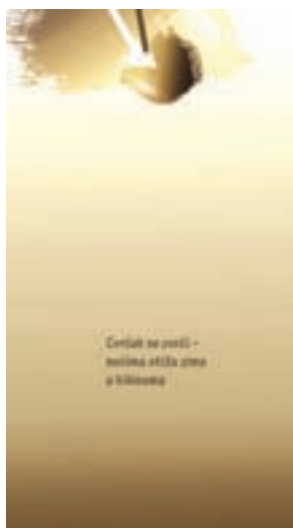
U cilju pomoći udrugama, na internetskoj stranici Hrvatskog nacionalnog vijeća (www.hnv.org.rs) u vijesti Obavijest o dostavljanju dokumentacije na aktualni natječaj Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH dostupne su za preuzimanje dvije uredbe Vlade Srbije o primjeni rokova u vrijeme izvanrednog stanja. Prilaganje preslika ovih uredaba, uz prateće pismo obrazloženje, prijaviteljima iz Srbije može biti dokaz objektivnih razloga za neispunjavanje uvjeta Natječaja.

Također, zbog otežanih uvjeta rada uslijed sprečavanja širenja koronavirusa, prijave na natječaj je moguće dostaviti i elektroničkim putem na email Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu: croebg@mvep.hr.

D. B. P.

Nova knjiga: Tomislav Žigmanov, *(Po)Čuj haiku s piska, Đakovo/Čikerija*

Minijature zavičajnog krajobraza

»Pisak još dozborit ima. Haikuom. Ne samo o viri. Sjetom i sutonom, tišinom *ukapćan*. Tavora očevidnik. *Pisak...* Prhak čežnjom, snovima što ih *duša ozebla* rađa. Život *grgolji*, usprkos. *Otrgla se druga opuscula* haiku stihova poete Tomislava Žigmanova. Nadaruje nas mozaikom vizualnih isječaka, minijaturâ zavičajnog krajobraza. Perifrastično dočara-va uprostorenu i uvremenjenu zbilju rodnog mu Tavankuta, Čikerije pokraj. Premda nije sadržaj haiku forme, iščitati se dađe i skrovi-ta introspekcija pisca. Sraslost s predodčenim. Međuprožimanje do poistovjećivanja. Svaka slika, a 40 ih je, svojevrsni je mikrosvemir. Cje-lina za sebe. Motreno pak sinoptički, mnoš-tvo tih slikovnih nukleusa tvori ples bitka i nebitka, umiranja i rađanja, čežnje i obe-znađenosti. Sanjar pak sniva, diše i živi. Šturi stih, strogo uformljen, cijedi se jarkošću boje, mirisa, zvukova, kontura. *Sagu* je pustio, zaje-cao, zamrgodio... Umah nas omami beznad-nošću, potmulim utrnućem svega živodaj-nog. Razjapi se nesmiljena kob. Klonuti hoće nad rubom bezdana. Ali zatinja nada! Pisac pak neće otkliznuti u patetiku. Živost provr-vi! Zadnji niz stihova skriva logiku sjemena bačenog u zemlju – umirati mora, bubriti, jedrošču da blisne. Tad *gri, gustira, grgolji, slavi... Dum spiro spero!* Nadom odiše.«

O Balaževićovoj likovnosti u opremanju ove knjige povjesničarka umjetnosti iz Tavankuta **Ljubica Vuković Dulić** navela je sljedeće:

»Sažeta, ali misaono sadržajna ilustracija vizualno suvereno svjedoči htijenje Ivana Balaževića da, kombinirajući motiv kao materijalni simbol sa spontanom grafizmom, kojim uokviruje i naglašava osnovne elemente prikaza, prati Žigmanovljev haiku stih. Bilo da je riječ o prepoznatljivom motivu ili asocijativnoj apstrakciji, ilustracija i stih se misaono međusobno prožimaju. Tonirani zemljani kolorit, kao zaleđe ilustracije i stiha, iskazuje se kao simbolički pratitelj idejnoga sadržaja, čiji izvor prepoznavamo i u Balaževićovoj vezanosti za zavičaj.«

Hrvatski književnik i publicist iz Vojvodine Tomislav Žigmanov autor je 16 knjiga. Član je Društva hrvatskih književnika, Društva književnika Vojvodine i Hrvatskog filozofskog društva. Za svoj književni i publicistički rad dobio je više nagrada u Srbiji i Hrvatskoj.

H. R.

Hrvatski književnik iz Subotice **Tomislav Žigmanov** ima novu knjigu. Riječ je o knjizi haikua naslovljenoj *(Po)Čuj haiku s piska* koja je objavljena u sunakladi Đakovačkog kulturnog kruga iz Đakova i *Kuće na mrginju s Čikerije*.

U zbirci je na 64 stranice, formata 120 x 210 mm objavljeno 40 haikua na bunjevačkoj ikavici, koji su podijeljeni u četiri motivsko-tematske cjeline, sadržajno užljebljene u zavičajno-kulturno-baštinski prostor Tavankuta i Čikerije: *Ambijent / mjesni, Vrime u prostoru, Priroda i zavičaj i Rad / etnografija*. Knjigu je ilustrirao i likovno opremio hrvatski akademski slikar podrijetlom iz Tavankuta **Ivan Balažević**. Prateći rječnik manje poznatih leksema iz bunjevačkog govora sačinio je **Zlatko Romić**.

U kratkom pogovoru, naslovljenom *Dum spiro spero*, što u prijevodu na hrvatski znači *Dok dišem, nadam se*, **Dragan Muharem** je napisao sljedeće:

»Online« alternativa i strepnja od posljedica

Kako su ustanove zbog epidemije morale zatvoriti svoja vrata, kulturni sadržaji su se preselili na internet gdje su dostupni publici. Ipak, ostaje veliko pitanje posljedica krize koja je posebno pogodila one kulturne radnike koji žive isključivo od tržišta ili natječaja

Izvanredno stanje uvjetovano korona krizom odrazilo se na sve aspekte našega života, pa tako i na kulturu. Iako se u vremenima velikih kriza čovjek prirodno okreće zadovoljenju nagona koji se tiču preživljavanja, a »duhovnu nadgradnju« ostavlja po strani, produkti digitalne revolucije, u prvom redu internet (kojega posjeduje većina domaćinstava zapadnoga svijeta), osigurali su nam da svoje izolacije potencijalno provodimo uz pregršt kulturnih sadržaja dostupnih na »klik«. Virtualni svijet interneta, čiji je utjecaj na čovjeka ne bez razloga predmetom kritika, sada se pokazao veoma korisnim. Ne samo u smislu osiguravanja sadržaja i svojevrsnog kontinuiteta, već i distrakcije od korone, a samim time i očuvanja našeg mentalnog zdravlja.

Kultura se, ne računajući papirnate knjige i druge publikacije, gotovo sva preselila na internet: besplatno za gledanje nude nam se kazališne predstave, filmovi, virtualne šetnje muzejima i galerijama, koncerti i književne večeri »online«, tu su i elektroničke knjige, digitalizirana baština i arhivska građa... Čak smo i dobili čitave »online« festivale: primjerice filmske *Moj Off* i *Moja draga karantena* ili Prvi internet regionalni festival teatra za djecu. Osim javnih ustanova, u ovo su se uključili i nezavisni profesionalni akteri kulturne scene, te amateri (primjerice, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta je na svojem Facebooku »priredio« Uskrsnu izložbu te udruge, a u pitanju su fotografije prigodnih radova).

Preživljavanje umjetnika

Kao što vidimo, kultura nije ostala nedostupna građanima, premda su ustanove i organizacije zatvorile svoja vrata (pregled »online« sadržaja nude i ministarstva kulture Srbije i Hrvatske na svojim internetskim stranicama!). Međutim, problem je što je korona kriza, zbog zastoja društvenoga života, usložnila i inače težak položaj umjetnika, menadžera i drugih aktera u kulturi a koji žive isključivo od tržišta ili natječaja. Na to se ukazuje ne samo kod nas, već i u regiji, Europi, diljem svijeta. Pomoć je potrebna, imajući u vidu gubitke zbog otkazanih programa te

odgađanje (gdje spada natječaj Ministarstva kulture vezan i za projekte koji se tiču kulturne djelatnosti nacionalnih manjina) ili obustavljanje nekih natječaja (godišnji natječaj Grada Beograda za kulturu).

Osim onih vezanih za javni sektor, u Srbiji do početka ovoga tjedna konkretnijih mjera vezanih za tzv. nezavisnu kulturnu scenu nije bilo. Koordinacijski odbor reprezentativnih umjetničkih udruženja, Asocijacija *Nezavisna kulturna scena Srbije*, i Srpski PEN centar uputili su već ranije odvojeno zahtjeve za provedbu hitnih mjera u području kulture kako bi se ublažili efekti krize. Reprezentativna umjetnička udruženja, među ostalim, očekuju da nadležna tijela Srbije, AP Vojvodine i lokalnih samouprava u najskorijem roku razmotre mogućnosti za pružanje pomoći samostalnim umjetnicima u izvanrednom stanju i donesu odluku o vidovima pomoći. Imamo i primjer Srpskog književnog društva koje je javno pozvalo sve da, u skladu s mogućnostima i voljom, uplate novčanu pomoć najugroženijim članovima tog udruženja u vrijeme epidemije koronavirusa.

Prilike u Hrvatskoj

Istodobno, u susjednoj Hrvatskoj država je, čini se, brže i jasnije reagirala na krizom uvjetovane potrebe kulturnjaka. Takošnje Ministarstvo kulture uvelo je niz mjera kao što su: priznavanje troškova organizacije i odgoda izvršenja odobrenih programa u kulturi koji su odgođeni zbog epidemije covid 19 i poticanje na isplatu honorara i naknada samostalnim umjetnicima i honorarnim djelatnicima; obustavljanje revizije statusa samostalnih umjetnika na razdoblje od šest mjeseci; otvoren je natječaj za dodjelu potpora za očuvanje radnih mjesta osobama iz kulturnog i kreativnog sektora koje djelatnost obavljaju samostalno i same uplaćuju doprinose... Također, u pripremi su i

daljnje mjere pomoći, poput razrade fonda za pomoć umjetnicima koji nisu obuhvaćeni prethodnim mjerama; pokretanje ad-hoc natječaja za financiranje kulture »online« iz nacionalnih i sredstava Europskog socijalnog fonda...

»Mjerama želimo obuhvatiti sve umjetnike i radnike u kulturi koji u ovim trenucima krize, čiji je puni doseg teško predvidjeti, gube mogućnost svog djelovanja, čiji je društveni i ekonomski status u temeljima ugrožen«, navela je u svojoj poruci ministrica kulture **Nina Obuljen-Korinžek**.

Usporedbe radi, u nekima od najbogatijih zemalja Europe situacija je još puno bolja: njemačke vlasti će kulturu i kreativne industrije pomoći s čak 50 milijuna eura, a Umjetničko vijeće u Engleskoj tamošnju scenu s hitnih 160 milijuna funti.

Tonković: Prilagodba promjenama

Za ravnateljicu Narodnog muzeja Šabac **Nelu Tonković** jedan od najjačih dojmova vezanih za temu kulture u doba koronavirusa jest inicijativa institucija da svoje korisnike angažiraju kreirajući različita interaktivna iskustva i da virtualno povežu ljude u osjećaju zajedništva.

Posljedice krize

Jedno od ključnih pitanja jest – što će biti s kulturom nakon korona krize?

»Nažalost, svaka ekonomska kriza se odrazi u nekoj mjeri na čitav kulturni sektor: javne ustanove će vjerojatno biti uskraćene za dio svojih proračuna, jer će sredstva biti potrebna drugim sektorima, sve ustanove koje su određeni dio svojih programa financirale iz prihoda koje ostvaruju od prodaje ulaznica, na primjer, također ne mogu očekivati stabilnost tog izvora, dok će nezavisni sektor biti u lošem položaju zbog očekivanog smanjenja fondova za kulturnu produkciju. Još prije dva tjedna Mreža europskih muzejskih organizacija počela je prikupljati podatke o kretanjima u financijskim i kadrovskim resursima europskih muzeja u doba ove pandemije. Odgovarajuća međunarodna i nacionalna tijela sakupit će podatke i izraditi projekcije, ali će drugi korak biti na društvu i onima koji odlučuju – trebalo bi da već sada vrlo ozbiljno pristupimo nalaženju rješenja za ono što nas očekuje«, navodi Tonković.

»Mislim da je to zbilja veliki doprinos čuvanju mentalnog zdravlja korisnika i bolje slike svijeta. Ipak, ono što ću pamtit bit će moć institucija kulture da se brzo prilagode promjenama i vjerujem da je to lekcija koju vrijedi spominjati iznova i iznova, jednom kada se okolnosti promijene na bolje; nije riječ o tromim organizmima koji ne znaju kako reagirati u okolnostima promjene«, smatra ona.

Usprkos tomu što svjedočimo jednoj ekstremnoj situaciji, Tonković smatra kako je i ova kriza pokazala da je »kultura naša često vitalna potreba i da bi bez nje život bio nezamislivo siromašan i neshvatljivo drugačiji«.

»Kultura je, naravno, važan dio i ukupnog ljudskog povijesnog iskustva i pojedinačnih života. Iako to povremeno kao pojedinci izgubimo iz fokusa iz različitih razloga i iako nam možda djeluje da čak i kao društva ne stavljamo kulturu među prioritete, ona jest pouzdani partner našeg razvoja«, navodi ona.

ZKVH: Nove publikacije, istraživanja, digitalizacija

Korona kriza se logično odrazila i na kulturne aktivnosti ovdašnjih Hrvata. U jedinoj profesionalnoj ustanovi ove zajednice, Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata, kažu kako je zbog izvanrednog stanja otkazano više planiranih događaja, ali da je segment njihova »manje vidljivoga posla« u zamahu. Dio tih aktivnosti, onaj vezan za digitalizaciju baštine, vidljiv je na njihovoj internetskoj stranici www.zkvh.org.rs.

»Iako smo svi bez javnih aktivnosti, a kod nas ih je bilo desetak planiranih za ovaj dio godine, od kojih bih izdvojila obilježavanje 150. obljetnice izlaska prvog broja *Bunjevačkih i šokačkih novina*, što ćemo realizirati kada se stvore uvjeti, onaj manje vidljiv posao je u zamahu. Trudimo se raditi i stvarati u onom području koje zahtijeva puno vremena i koncentracije. Naime, u završnici smo pripreme za tisak monografije o srijemskim Hrvatima pod vodstvom prof. dr. sc. **Milane Černelić**, te u pripremi pisanja radova o istraživanju tradicijske kulture banatskih Hrvata. Vrijeme je i za pisanje radova za zbornike nakon održanih znanstvenih skupova, pripremamo novi broj našeg *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* uz stalnu komunikaciju sa suradnicima, radimo na uređivanju određenih rukopisa, ali i na istraživanjima, pisanju i objavi radova vezanih uz *Godinu hrvatskih velikana* i *Godinu kulturnog preporoda* uz angažman uposlenih i naših suradnika. Aktivni smo u poslovima prikupljanja, digitalizacije, obrade i objave fotografija i druge građe te vijesti na internetskom portalu ZKVH-a što je napose vidljivo u domenama *Digitalizirana baština* i topoteci *Baština Hrvata u Vojvodini* koja sada broji već više od tri stotine jedinica. Topoteka je jako posjećena i sve se veći broj osoba javlja koje žele podijeliti svoje osobne foto albume i ispričati zanimljive priče. Istodobno se pripremamo za vrijeme pred nama – bit će to bolje cijenjeno vrijeme za koje vjerujemo da nosi i poruku – koliko je važno raditi na znanstvenom pristupu, istraživanju, očuvanju i prezentaciji vlastite kulturne baštine u vremenu u kojem smo sada. Nema boljih vremena, jer smo mi odgovorni za ono u kojem živimo i stvaramo, a zbog poštovanja naslijeđenoga i odgovornosti prema onima koji dolaze nakon nas«, kaže stručna suradnica za kulturne projekte i programe ZKVH-a **Katarina Čeliković**.

D. Bašić Palković

U iščekivanju povratka na STARO/NOVO

Posljedice pandemije korone koja već dulje vrijeme vlada gotovo u cijelom svijetu osjećaju se u svakodnevnom životu. Ova se pošast uvukla u naše domove, na naša radna mjesta, u politiku, gospodarstvo, kulturu, zdravstvo... Tamo gdje je to moguće i gdje je neophodno, rad se, u nešto izmijenjenim okolnostima, odvija i dalje, a jedno od područja koje u izvanrednim okolnostima nažalost među prvima strada, jest kultura. Tim povodom, pitali smo predsjednike/predstavnike pojedinih udruga kulture u Vojvodini kako one funkcioniraju tijekom izvanrednog stanja i koje su moguće posljedice njihovog moguće višemjesečnog zastoja u radu.

Aktivnosti svedene na minimum

Danom proglašenja izvanrednog stanja članovi Upravnog odbora HKC-a *Bunjevačko kolo* su na telefonskoj sjednici donijeli odluku da se prekida rad svih odjela Centra, kao i kluba i restorana, a da se manifestacije koje su bile predviđene u ovom razdoblju odgađaju.

»Ured je u prvom tjednu bio otvoren od 8 do 10 sati, ali pooštrenjem mjera i on je zatvoren, a tajnica je prešla na rad od kuće i dolazi u ured samo po potrebi i dogovoru. Najvažnija aktivnost u ovom periodu je pisanje projekata za natječaje koji su u tijeku, međutim tu postoje problemi prikupljanja prateće dokumentacije, jer institucije koje izdaju odgovarajuće potvrde i rješenja trenutačno rade ograničeno u uvjetima izvanrednog stanja i dosta je neizvjesno hoće li se iste uspjeti pribaviti. Kontakti s voditeljima odjela se održavaju redovito i s njima pratimo razvoj situacije, a oni su u kontaktu s članstvom. U narednom periodu ćemo napraviti planove aktivnosti i pripremati se za manifestacije kao da će ih biti, jer moramo biti spremni za nastavak rada kada sve ovo prođe«, kaže predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici **Lazar Cvijin**.

U HKPD-u *Matija Gubec* iz Tavankuta također je obustavljen rad sekcija koji podrazumijeva okupljanje članstva, ne održavaju se folklorne i tamburaške probe, slamarska sekcija ne realizira svoje redovite radionice, s tim da je jedna od planiranih aktivnosti, poput *Uskrsne izložbe*, virtualno predstavljena na

društvenim mrežama. Također, nakon uvođenja izvanrednog stanja obustavljene su sve turističke i s tim u vezi ugostiteljske aktivnosti.

»Poslove koje smo mogli preusmjerili smo na rad od kuće, napose pripremanje projektnih prijedloga, plaćanje računa, pripremu materijala i druge administrativne poslove. Za održavanje objekata u Tavankutu organizirali smo dežurstva, tako da je svakog dana po jedna osoba dežurna, što podrazumijeva i tekuće poslove – uređenje vrta, košenje trave, spremanje objekta i slično. Jako je važno objekte održavati u pripremnom stanju kako bismo nakon okončanja izvanrednog stanja mogli nastaviti s tekućim aktivnostima i manifestacijama koje su u pripremi«, navodi predsjednik ovog Društva **Ladislav Suknović**.

Iako u okviru svoje djelatnosti *Gubec* ima aktivnosti i projekte humanitarnog karaktera, zbog specifične situacije s pandemijom i nedostatka zaštitnih maski i dezinficijensa, obustavljen je rad na humanitarnom polju, ali unatoč tome, napominje Suknović, svakodnevna pomoć starijim članovima i susjedima kojima su i do sada bili potpora (u smislu nabave osnovnih potrepština i pomoći u svakodnevnim obvezama) i sada se pruža.

Trenutna situacija blokirala je rad i Hrvatske kulturne udruge *Antun Sorgg* iz Vajske, pogotovo što se tiče rada folklorne i dramske dječje sekcije. Njezina članica **Amalija Šimunović** izražava nadu da će ovaj zastoj biti kratkotrajan i da neće ostaviti velike posljedice, ne samo na rad njihove već i svih ostalih udruga.

»Bili smo u dogovoru s koreografkinjom HKC-a *Bunjevačko kolo* **Senkom Horvat** da dođe kod nas i da malo radi s djecom kao i da nas uputi što i kako dalje. Htjeli smo pokrenuti dok je ona u Vajskoj i folklornu sekciju za starije. Bili smo u pregovorima da se angažiramo i podučimo u radu 'zlatoveza', trebale su doći žene iz Drenovaca, ali nažalost ništa od toga se nije moglo realizirati. Tako da je rad Udruge po tom pitanju stao, ali su se pojedine žene aktivirale u šivanju zaštitnih maski, koje su dijelile po selu starijim i osobama koje nisu bile u mogućnosti doći po njih. Ponudili smo i pomoć starijima ako ih treba poslužiti, pogotovo onima koji ne smiju izlaziti van«, kaže Šimunović.

Udruga banatskih Hrvata iz Zrenjanina je u uvjetima izvanrednog stanja aktivnosti svela na minimum i, prema riječima njezinog predsjednika **Gorana Kaurića**, dok su ove mjere na snazi, ured Udruge neće raditi. Članovima su, kako dodaje, mailom poslane upute da poštuju sve mjere Kriznog stožera Srbije te savjetovano da se mlađi, sukladno svojim mogućnostima, uključe u rad volonterskih centara u svojim zajednicama.

Predsjednik HKPD-a **Jelačić** iz Petrovaradina **Mirko Turšić** kaže kako je, kao i sve ostale, i Udruga na čijem je on čelu svoje djelovanje svela na nužni minimum.

»Projektini dio smo pripremili, a planirane aktivnosti ćemo usmjeriti prema krucijalnim manifestacijama usklađenim s dobivenim projektima i raspoloživim vremenom. Pauza u djelovanju Udruge naravno isključuje neke aktivnosti poput tradicionalnog *Uskrsnog koncerta*, odgođeno je putovanje za koje smo se pripremali (koncert na otoku Krku na poziv krčke biskupije). Što se tiče angažiranosti naših članova u humanitarnom djelovanju, ono je samoinicijativno. Oko 90 posto naših aktivnih članova su stariji od 65 godina pa oni sami zahtijevaju pomoć. Oni koji dosad nisu našli odgovarajuće rješenje u primanju pomoći, neka nam se jave«, kaže Turšić uz poruku: »Ovim putem želim pozdraviti sve čitatelje *Hrvatske riječi* i poželjeti svima nama zdravlje i dosljednost u istraivanju ostanka u našim domovima.«

Posljedice zastoja u radu

Izvanredno stanje u Srbiji uvedeno je 15. ožujka, što znači da je na snazi gotovo mjesec dana, a do kada će ono trajati, vjerojatno nitko ne zna. Spominju se svibanj, lipanj, a može biti i kasnije ukoliko se situacija s koronom ne stabilizira. To će onda značiti višemjesečni zastoj u normalnom funkcioniranju udruge, što u slučaju nekih može stvoriti određene probleme.

Kao najveći, predsjednik HKC-a **Bunjevačko kolo** Lazar Cvijin navodi neizvjesnost glede svega, jer se ništa ne može sa sigurnošću planirati, a u slučaju ovog Centra problem je, kako ističe, tim veći jer je ovo godina jubileja.

»Pedeset godina je od njegovog osnutka i bilo je predviđeno obilježavanje izvanrednih manifestacija, a sada je upitno hoće li se uspjeti održati i redovite. Već sada do nas stižu neslužbene informacije da je neizvjesna sudbina svih natječaja u području kulture, tako da ćemo gotovo sigurno od nekih manifestacija odustati, a neke organizirati u skromnijem obliku nego dosad.«

Po pitanju broja članova Cvijin izražava uvjerenje da neće imati problema s eventualnim njegovim osipanjem.

»Članstvo je stabilno i primjetno je da naši članovi na osobit način doživljavaju HKC, da se rado okupljaju i mimo redovitih probi, što potvrđuje i veliki broj proslava koje se organiziraju baš u prostoru Centra. To je ono što je svima nama u Upravi HKC-a motiv i svijetla točka u ovoj dosta sumornoj zbilji. Nadamo se da će sve ovo brzo proći i da ćemo što prije moći obnoviti rad odjela.«

Ova će se situacija, osim na gospodarstvo, daleko pogubnije odraziti na nevladin sektor koji se financira isključivo iz projekata »pa ako ste k tomu manjinska nevladina udruga, još više, pa onda budući ste seoska udruga i dostupnost određenih institucija i fondova dodatno otežava poziciju koja nas u budućnosti očekuje«, ističe predsjednik tavankutskog *Gupca* Ladislav Suknović, dodajući kako kultura najčešće prva strada.

Svjesni stanja u kojem se nalazimo, on kaže kako su obustavili svaku pa i najmanju investiciju te kako bi održali određenu svakodnevnu dinamiku Udruge, sredstva kojima raspolažu koriste za isplatu plaća uposlenika i računa i trude se održati motivaciju i nadu za predstojeće razdoblje.

»Tijekom ožujka i travnja smo trebali imati nekoliko različitih susreta, izložbi i turneja, ali je sve otkazano. Iznimno intenzivan rad u posljednjih mjesec dana je bio na pripremi projektnih prijedloga koji su sada upitni, imajući u vidu preraspodjelu sredstava u okvirima EU na gospodarstvo. Iskreno se nadamo da će predloženim mjerama oporavka gospodarstva u Srbiji, koje je predsjednik najavio, biti obuhvaćene i udruge, jer u seoskim sredinama poput naše one su stožer ne samo kulturnih već dobrim dijelom i gospodarskih lokalnih aktivnosti. Veliki dio naših lokalnih dobavljača je plasirao svoje proizvode kroz aktivnosti i manifestacije koje smo mi organizirali i to ćemo sad svi skupa osjetiti. Dosadašnje ciljano umrežavanje i permanentno ukazivanje na razvoj ruralnog područja sada više nego ikada se pokazalo važnim, pogotovo nakon zatvaranja tržnica i dijelom ograničavanja mobilnosti stanovništva i dopreme potrepština. Iskoristili smo *Žensku ruralnu mrežu* i *online dućan* u sklopu ove internet prezentacije, ali i stranice *Bogatstva različitosti* gdje se lokalni poljoprivredni proizvođači mogu besplatno reklamirati i nuditi svoje proizvode«, pojašnjava Suknović.

Članica vaištanske udruge *Antun Sorgg* Amalija Šimunović, kao mogući problem navodi rad s odraslim članovima s kojima se u posljednje vrijeme počelo aktivno raditi, a koji će, nakon što se sve ovo završi, imati posla na njivama pa se do jeseni opet neće moći okupiti. S druge strane, vjeruje ona, s djecom u folklornoj i dramskoj sekciji u tom smislu neće biti problema.

»Naš prvi veći projekt trebao bi biti *Zavjetno-zavičajni dan* koji je planiran za 2. srpnja pa se svi iskreno nadamo da će do tada ovo sve proći i da ćemo moći realizirati našu četvrtu zaredom manifestaciju. Nažalost, stali su nam radovi i na opremanju naše *Šokačke kuće*, ali sve će se to moći nadoknaditi samo da ostanemo živi i zdravi«, kaže Šimunović.

Predsjednik KUDH-a *Bodrog* iz Monoštora **Željko Šeremešić** smatra da zastoj u radu neće znatno utjecati na daljnji rad Udruge što se brojnosti članstva tiče, ali će iz trenutne situacije proisteci sljedeći problemi:

»Mogući nedostatak financijskih sredstava, kao i realizacija planiranih projekata koji su započeti ove godine, kako zbog financija tako i zbog eventualnog zgusnutog programa u narednom razdoblju do kraja godine.«

Zrenjaninska Udruga banatskih Hrvata će se, prema riječima Kaurića, sigurno suočiti s nizom problema ako mjere izvanrednog stanja budu dugo trajale. Neovisno o tome, on ističe sljedeće:

»Mi smo zajednica koja njeguje kulturu i povijest banatskih Hrvata koji su u posljednjih nekoliko desetljeća bili suočeni s nebrojenim izazovima, nasiljima, protjerivanjima i nestajanjem s ovih prostora pa će i pored svih nedaća preživjeti i nastaviti sa svojim djelovanjem.«

Nadamo se i vjerujemo da će tako biti i sa svim ostalim ovdašnjim Hrvatima, predano i aktivno angažiranim u kulturnim i drugim udrugama i da će ih ove izvanredne okolnosti dodatno zbližiti i potaknuti na dodatno obogaćivanje kulturne scene hrvatske zajednice u Vojvodini i Srbiji.

I. Petrekanić Sič

Stari svećenici, odvojeni od vjernika

Izolirani, sami i pod zabranom kretanja

»Što da radim kada ne mogu biti s onima među koje sam poslan?«, kazao nam je fra **Željko Paurić** (73), gvardijan franjevačkoga samostana u Zemunu na pitanje kako provodi dane u prinudnoj izolaciji. Budući da je crkvena vlast u svih pet biskupija u Srbiji odredila da se od 19. ožujka u podne mise s narodom, kao i podjela ostalih sakramenata, te svi događaji u župama i

katoličkim zajednicama koje pripadaju teritorijima tih biskupija odgađaju do daljnjeg, toga se pridržava i zemunski franjevački samostan. Ipak, fra Željko nije potpuno sam.

»Imam zemljaka i bivšeg župljanina koji povremeno dolazi kod mene i ostaje do dva tjedna godišnje, no sada nije tu već četiri mjeseca i ne može doći. No, nezgodnim spletom okolnosti, uz Božji prst, tu je moj drugi nekadašnji župljanin podrijetlom iz Bjelovara, s kojim sam nedavno bio u Osijeku na liječničkom pregledu i on me je vratio u Zemun. Utom je državna granica s Hrvatskom zatvorena, te se on ne može vratiti kući, a ja ne mogu dobiti svoje lijekove iz Osijeka. Ipak, redovito se čujem s vjernicima iz naše zajednice. Pozivam ih redom telefonom, a oni su sretni zbog toga. I ja tijekom dana primim puno poziva. Ima i onih koji se brinu oko toga treba li mi što, pa mi to donesu«, kaže on.

Na pitanje interesiraju li se za njega i poglavari iz Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda fra Željko je, podsjećajući da su franjevačke zgrade na Kaptolu teško stradale u potresu, rekao da ga je prije tri tjedna zvao ekonom Provincije, interesirajući se za njegove potrebe. Fra Željka, teško bolesnoga, pozdravili smo u pripravi pastoralnoga listića koji svakog tjedna sprema i šalje zemunskim vjernicima. Kazao nam je da se sprema pročitati i upute Generalne kurije franjevačkoga reda o slavljinama Velikog tjedna u izvanrednim uvjetima koji su zahvatili (i) franjevački red.

Imat ćemo što čitati

I vrata crkve Svih svetih u Irigu, kao i vrata kapela u tri iriške filijale (Vrdnik, Šatrinci, Dobrodol) privremeno su zatvorena. Župnik, preč. **Blaž Zmaić** (71) ipak ne miruje. Osim slavlja svetih misa, vrijedno završava drugi dio knjige o iriškoj župi.

»Prva knjiga publicirana je prije deset godina i stigla je do svih kontinenata, no sada sam se odlučio dopuniti je podatcima o

slavljinama jubileja koje smo imali na župi i filijalama, kao i svećeničkih jubileja. S te strane, ovo je vrijeme blagoslovljeno, no vjernicima s kojima sam se susreo samo na jednom sprovodu savjetujem da duhovno sudjeluju na misama koje se emitiraju putem medija. Svi oni su također stariji i imaju iste poteškoće u ovom vremenu kao i ja«, kaže Zmaić.

Kada jednom prođe, vrijeme izvanrednog stanja će ostati zapamćeno u hrvatskoj zajednici kao period intenzivnog publicističkog rada, budući da je i surčinski župnik preč. **Marko Kljajić** (70) zauzet lektoriranjem prijeloma njegove nove knjige *Antimeoari – kako je umirao moj narod*.

»Morao sam angažirati pomoćnicu koja odlazi do tiskare u Petrovaradinu, budući da to sam ne mogu. Odmah nakon Uskrsa knjiga bi trebala biti tiskana, a veliki sam optimist i da će još koncem ovog proljeća moći biti predstavljena javnosti. Uvjeran sam da će u osvjetljavanju skorije povijesti Hrvata u Srijemu izazvati pravi boom«, uzbuđeno kaže Kljajić.

Otvoriti ili zatvoriti crkve?

Nekoliko srijemskih svećenika potvrdilo je u razgovoru za naš tjednik da su crkve morali zatvoriti, između ostaloga i zbog toga što se u njih ulazi neporedno s ulice, bojeći se nedobronamjernih ulazaka i skrnavljenja enterijera, usprkos tomu što su upute crkvenih vlasti bile da se crkve ostave povremeno otvorene za osobnu molitvu i pobožnosti u vremenu kada nema misa s narodom. Preč. **Julije Bašić** (78), župnik salašarske župe Uznesenja Marijina na Bikovu kazao nam je da je broj vjernika u crkvi i prije proglašenja izvanrednog stanja bio vrlo mali.

»Sada ostajem u kući, a mlađe kolege zamolim da me zamijene u obredima sprovoda. Crkvu jednostavno ne možemo adekvatno dezinficirati i morali smo je zatvoriti«, kaže on.

Preč. **Josip Leist**, dekan Subotičkog novogradskog dekanata i palički župnik, pak, odlučio je da crkva Blažene Djevice Marije, kraljice Svijeta na Paliću ostane, kao i uvijek do sada, danonočno otvorena za vjernike namjernike.

»Pomoć Caritasa za Uskrs onima kojima je potrebna je već podijeljena«, kaže.

Uskrs, dojam je, svećenici, kao i vjernici, dočekuju u nezamislivo izmijenjenim okolnostima, još uvijek vrlo zatečeni. To što dobar broj njih spada u rizične starosne

skupine kojima je od 18. ožujka apsolutno zabranjen izlazak i kretanje van kuće nije ih spriječilo da služe mise, pa čak i da postave opremu za prijenos misa putem interneta, zahvaljujući čemu imamo veliki broj ad hoc »liturgijskih« TV postaja. Prijenosi privlače, primjećuju svećenici, mnogo veći broj pratitelja nego što bude sudionika na nedjeljnim misama kada nije izvanredno stanje.

»Crkva će svoje članove čekali raširenih ruku kada sve ovo bude završeno. Pribojavam se da će nam trebati dosta vještine da ih vratimo iz virtualnoga svijeta koji je samo prinudni i privremeni način ostvarivanja kršćanskoga zajedništva«, zabrinuto razmišlja jedan ovdašnji svećenik.

Marko Tucakov

Internet izdanje Zvonika

Uredništvo katoličkog mjesečnika *Zvonik* obavještava svoje čitatelje da će zbog izvanrednog stanja korizmeno-uskršnji dvobroj izaći samo kao internet

izdanje. Ožujsko-travanjski broj moći ćete pogledati – pročitati na Facebook profilu *Katolički list Zvonik uoči Uskrsa* i za sve će biti besplatan. Po riječima glavnog i odgovornog urednika vlč. **Vinka Cvijina**, uredništvo je ovu odluku donijelo zbog nemogućnosti distribucije mjesečnika, kao i široke rasprostranjenosti biskupije i mjesnih župnih crkava koje neće moći biti pokrivene i do kojih neće moći doći tisak.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Bog je pobijedio smrt

Čovjek se oduvijek pitao što se dešava nakon smrti: je li to kraj ili se nastavlja novi oblik života? Različite religije imale su različita tumačenja, ali je svaka pokušala uvjeriti ljude da smrću ne završava sve, jer je to bio najveći čovjekov strah. U svojoj prirodi ljudi imaju usađenu ljubav prema životu, zato ih je smrt plašila. Jedan od temelja naše vjere je upravo vjerovanje da je umiranje samo prijelaz iz ovozemaljskog u vječno, kod Oca. Da to nije samo ljudska zabluda, najbolji nam je pokazatelj svetkovina Isusova uskrsnuća. Tako naš bibličar **Ivan Dugandžić** za Isusovo uskrsnuće kaže: »To je jedina zraka nade koja je iz Božje besmrtnosti prodrila u našu ljudsku smrtnost, to je jedino uže spasa koje nam je pruženo iznad provalije našega prolaznog života«.

Iznenadujući događaj

Isusovo uskrsnuće jedan je posve neočekivani, potpuno iznenadujući događaj. To možemo vidjeti po prvim reakcijama žena koje dolaze na Isusov grob, kao i njegovih učenika kojima žene prenose što su vidjele. Tako se ovoga Uskrsa naviješta Ivanovo evanđelje u kojem stoji kako Marija Magdalena u nedjeljno jutro dolazi na Isusov grob i ugleda kamen s groba maknut, a unutra nema Isusovog tijela. Njena prva misao nije da je Isus uskrsnuo. Kako bi to pomislila kada se takvo što još nikada nije desilo? Ona uzrujana odlazi do učenika i javlja im da je tijelo ukradeno. To je za nju bio jedini logični odgovor. Međutim, sve je drugačije od očekivanog, sve je drugačije od logičnog. Isusovi progonitelji mislili su da je njegovom smrću na križu sve završilo. Mislili su da su se zauvijek riješili neugodnog proroka koji je uznemiravao njihove savjesti. Pokopali su ga, zatvorili grob velikim kamenom i postavili stražu, kako bi bili sigurni da je priča s Isusom gotova.

I njegovi učenici su isto mislili. Uplašeni i razočarani, razbježali su se kako ne bi doživjeli sličnu sudbinu. Marijina poruka ih je uznemirila i dala naslutiti da se nešto neobično događa, ali ni izbliza nisu pomišljali na mogućnost uskrsnuća. Sve nam to otkriva da je uskrsnuće događaj koji nadilazi čovjekovo iskustvo i kao takav ne može se usporediti ni s jednim proživljenim događajem. Ono se zbilo u prostoru i vremenu, a istovremeno nadilazi taj prostor i vrijeme. Isus nije oživio, on je uskrsnuo; nije se

vratio u ovaj život nego je ušao u slavu Očevu. Zato, da bi ga prepoznali oni kojima dolazi, nije dovoljno da se samo pojavi pred njima nego se mora dati prepoznati. Tek kad Uskrsli Mariju pozove po imenu, ona shvaća s kim razgovara (usp. Iv 20, 15-16). Slično je i kad se ukazuje apostolima: tek kada ih pozdravi pozdravom »Mir vama!« (Iv 20,20) oni ga poznaju. Ili kada je proveo čitave sate s učenicima iz Emausa, a oni ga prepoznaju tek po lomljenju kruha (usp. Lk 24,13-35).

Bog uvijek pobjeđuje

U događaju Isusova uskrsnuća Bog je pokazao svoju moć. Pokazao je da je moćniji od smrti, da on sve može preobraziti i okrenuti na dobro, da jedini on može smrt pretvoriti u život. Ovim događajem ponajprije nam je pokazao da smrt nije kraj nego prelazak k Ocu, da je on početak novoga života. Dakle, on je prijelaz u vječnost.

Druga važna poruka ovog događaja, a koja nam je posebno važna u ovim vremenima, je da nema tame koju Bog ne može pobijediti; koliko god da se nešto čini loše, Bog to može nadvladati. Zato s čvrstim povjerenjem molimo i strpljivo čekajmo. Ni Krist nije uskrsnuo u petak, nego tek treći dan, u nedjelju.

Događaj uskrsnuća promijenio je apostole, a tim putem i svijet. Od uplašanih i žalosnih Isusovih učenika učinio je hrabre i radosne svjedoke ovog veličanstvenog događaja, toliko hrabre da su bili spremni s ovom radosnom viješću suočiti čitav svijet. I jesu to učinili. Zahvaljujući njihovoj hrabrosti i odlučnosti, zahvaljujući njihovoj snažnoj vjeri, kršćanstvo se kroz stoljeća proširilo po cijelom svijetu. Vratilo je nadu, dalo snagu i upoznao s pravim Bogom tolike narode, bez obzira na njihovo podrijetlo i stalež. I danas je kršćanstvu potrebna snaga vjere koju su imali učenici nakon susreta s Uskrsnim, potrebno je da budemo sol zemlje, kao što su bili prvi kršćani. To trebamo biti prije svega svojim načinom života u kojem će se ogledati nepokolebljiva vjera u uskrslog Krista. Možemo to i u ovim vremenima izoliranosti i socijalne distance. Strpljenje, blaga riječ i pružena ruka svakom bratu trebaju biti znakovi prepoznavanja kršćana u ovim vremenima. Ti znakovi rađaju se iz vjere osnažene molitvom, za koju nam je bar sad lako naći vremena.

U iščekivanju Uskrsa

Može i ovako

Zakoračili smo u Vazmeno trodnevlje, no ove godine ne-sigurnim koracima. Neizvjesnost i briga nadjačali su smirenost i radost Uskrsa. Nismo li možda pogriješili? Brinemo se za ono što ne možemo promijeniti – situaciju u kojoj se svi skupa nalazimo. No, ono po čemu ćemo pamtit i ovaj Uskrs ovisi o nama. Koliko smo spremni sami sebe darovati drugima? Koliko smo spremni sami uraditi da nam bude bolje? Da Uskrs 2020. godine pamtimo po nečemu posebnom. Kada to kažem, ne mislim na pandemiju nego mislim na to koliko ćemo mi sami doprinijeti da u našoj obitelji Uskrs bude za pamćenje.

Istina, kršćanskim obiteljima fali sveta misa, obredi Vazmenog trodnevlja, blagoslov jela i svetkovina Uskrsnuća Gospodinova, ali zaboravljamo da je Gospodin uskrsnuo i da ćemo se toga prisjetiti i ove godine. Svetu misu možemo pratiti putem televizije ili interneta, a ono što zovemo običajima i tradicijom to je na nama.

Veliki petak

Veliki petak, kao jedini dan žalosti u Katoličkoj crkvi, podrazumijeva da se toga dana ne radi ništa. Pobožnost križnoga puta možemo izmoliti i u svojoj obitelji, i to na razne načine. Cijela obitelj se može uključiti prvo u izradu postaja križnoga puta, a zatim i u molitvu. Po svome domu možete napraviti postaje i to tako da djeca simbolično nacrtaju Isusov križni put. Nije bitno da to bude savršeno nacrtano nego da smo mi roditelji bili dovoljno jasni kada smo djeci pričali i govorili o tome, kada smo ih upoznali s postajama križnoga puta. Puno je lakše odvesti djecu na kalvariju ili u crkvu na ovu pobožnost i pokazati im postaje, ali... Sada je na roditeljima velika zadaća – naučiti djecu ne samo o postajama križnoga puta nego da je vjera u nama i kada ne možemo ići u crkvu. Sada roditelji trebaju biti pravi primjer djeci u svemu, pa tako i u žalosti Velikoga petka i u slavlju Uskrsa.

Na Veliki petak je post i nemrs. Post je obavezan za katolike od navršene 18. do započete 60. godine života, a dobrovoljno ga mogu činiti svi koji žele, i mlađi i stariji. Nemrs – suzdržavanje od mesa obavezuje sve koji su navršili 14. godinu života. Toga dana se može jesti kruh, pekmez, povrće, voće, posna juha.

Tako, primjerice, za ručak možete skuhati juhu od rajčice s povrćem i ukuhanim tijestom – »čipetkama« bez jaja, a možete ispeći i »posni krumpir«. Dovoljno je da ga očistite, izrežete po želji, posolite i pospete crvenom paprikom i stavite na pleh, na koji ste prethodno stavili papir za pečenje. Ovaj krumpir bez masti kojemu je prethodila spomenuta juha od rajčice, možete poslužiti za ručak uz neku salatu.

Iako post i nemrs ne obvezuju djecu, ništa im neće biti ako jedan dan budu na ovakvom meniju. To su životni primjeri koji se uče. Za užinu im uz voće možete ponuditi i kokice.

Velika subota

Velika subota je također nekako posebna, osobito ako ste kućanica. Posla ima od ranog jutra. Iako je ove godine Uskrs »poseban«, vjerujem da će se većina složiti u kuhinji i neće biti neke bitne razlike. Običaji su raznovrsni i razlikuju se od mjesta do mjesta, ali kod većine se kuha šunka, kobasica, jaja, peče se janjetina, domaći kruh – kolač, priprema se hren, sol... Istina, ranijih godina hranu smo nosili u crkvu na blagoslov, no ove godine ju možemo i sami blagosloviti. Nemamo tamjan, ali zato imamo svete vode.

Kada ste sve pripremili, odvojite onoliku količinu hrane koju

ćete, u zavisnosti od broja članova obitelji, pojesti na uskrsno jutro i eventualno za još jedan obrok. Nema potrebe svu hranu blagosloviti. Blagoslovljenu hranu stavite u posebnu posudu, kako ne biste pomiješali s onom koja nije blagoslovljena. Zašto? Hrana koja je blagoslovljena se ne baca niti se daje životinjama. Dakle, blagoslovljaju se kuhana jaja koja su već oguljena, a ako ostanu koske, mrvice od kruha ili bilo što drugo to se baca u vatru. Ako nemate gdje založiti, ostatke od blagoslovljene hrane možete zakopati dublje u zemlju, kako po tome ne bi nitko gazio ili neka od životinja kopala ili čeprkala po tome.

Svatko u svojoj obitelji može sam blagosloviti hranu. Iskoristimo ovu izvanrednu situaciju, te neka se na blagoslov okupi cijela obitelj. Potrebno je izmoliti prigodnu molitvu za blagoslov hrane koja se nalazi u molitvenicima (Slava Božja), a potom blagosloviti hranu – »poškropiti«¹ ju svetom vodom. U ovaj blagoslov možete uključiti i djecu i to tako što će svako od djece držati jednu vrstu hrane.

Subota ne podrazumijeva post i nemrs, ali su naši stari često i toga dana postili ili se bar suzdržavali od mesa.

Uskrsna nedjelja

Uskrsno jutro je uvijek posebno. Blagoslovljena hrana se jela iz obreda Uskrsnuća, za one koji su išli u crkvu ili tek ujutro za doručak. No, tom stolu se prilazilo s posebnim poštivanjem. Na njemu je sve blagoslovljeno. Još nešto je važno kod ovoga stola – zajedništvo. Djeca će to sigurno pamtit. Uskrsna trpeza treba biti posebna, ne mislim samo na hranu nego i na pripremu stola. Istina da će se djeca veseliti pisanicama, eventualno malim ukrasnim pilićima, salveticama na zeke, ali neka se na vašem blagdanskom stolu nađe i upaljena svijeća koja simbolizira samoga Isusa Krista.

U svemu ovome ima i puno dobrog, skupa smo s obitelji, s djecom, i roditelji imaju zaista veliki zadatak. Pronaći ono dobro u nama i to dijeliti s blišnjima. Lako je biti dobar i imati razumijevanja za ljude koje sretnemo s vremena na vrijeme, i to na sat ili dva, ali konstantno biti dobar s blišnjima i kada ne ide sve onako kako smo planirali, to već onda spada u umijeće. Umijeće koje nas čini sretnim i zadovoljnim, osobito kada to sve promatraju iskrene oči djeteta. Tada smo na posebnom zadatku – biti roditelj. Biti odgojitelj!

Iskoristimo ovo vrijeme zajedništva za dobrobit naših obitelji i za dobrobit našega naroda. Učinimo ovaj Uskrs zaista posebnim!

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

Batat na mediteranski način

I batat mi je dospio na listu namirnica kojih u mom životu gotovo nije bilo i sada mi ne uspijeva izaći iz pećnice, iskočiti iz posude niti planira napustiti tacnu. Mada, lista takvih namirnica je sve duža, što je znak raznovrsne ishrane ali i nedostatka eksperimentiranja. Kako bilo, sada mi ničega ne manjka i namirnice se bore da uđu u moju kuhinju i trenutno su na tronu spomenuti batat i čudnovati slanetak, a u kombinaciji čiji recept predlažem sigurno će vas sve osvojiti.

Kako bi sama priprema bila jasnija, podijelit ću pripremu jela na tri dijela: glavni dio, umak i toping.

Za glavni dio je potrebno: 4 srednja batata, 400 g slanutka, 1,5 žlica maslinovog ulja, pola žličice svakog od začina – kumin, cimet, korijander, dimljena paprika i malo soli.

Za umak je potrebno: 60 g humusa, sok od pola limuna, žličica suhog kopra, 3 čena češnjaka, malo soli i vode za potrebnu gustoću.

Za toping je potrebno: 50 g cherry rajčice, pola vezice usitnjenog peršina, manji crveni luk, sok od pola limuna, žlica maslinovog ulja.

Batat oprati, prepoloviti i staviti u pleh koji ste obložili papirom za pečenje. Preliti ga uljem i posoliti, dobro utrljati i okrenuti tako da presječeni dio bude okrenut prema dolje. Slanetak potopiti tijekom noći, pa ujutro dobro osušiti i staviti u marinadu od maslinovog ulja i začina (kumin, korijander, cimet, dimljena paprika i malo soli) i peći u pećnici. Pećnicu zagrijati na 200 stupnjeva i batat i slanetak peći oko 25 minuta. Provjeriti tijekom pečenja. Batat treba biti mek, a slanetak dobiti zlatno smeđu boju. Za pripremu umaka staviti humus u posudu, dodati mu usitnjen češnjak, sok od pola limuna, kopar i uz miješanje dodavati vodu za željenu gustoću. Topping pripremiti od usitnjenih sastojaka uz dodavanje soli, maslinovog ulja i limunovog soka.

Prava čarolija ovog jela nastaje serviranjem. Na veći tanjur stavite prvo batat i vilicom lagano gnječite njegovu sredinu kako biste napravili mjesta za slanetak. Kada prekrijete slanetkom, dodati toping i na kraju sve preliti umakom. Dobar tek!

Gorana Koporan

Sjene bliže i dalje prošlosti

Leti je Ulica Ivana Gorana Kovačiča u sjeni zbog razgranatih krošnji, zahvaljujući čemu je ovdje šetnja vrlo ugodna, ali su u to doba godine zelenilom skrivene fasade objekata, među ostalim i zgrada u kojoj se nekada nalazilo sjedište nadaleko poznatog građevinskog poduzeća *Integral*. Ogo-ljele grane i jake sunčane zrake u jednom zimskom danu otkrile su obilježje nekadašnjeg poduzeća koje i danas postoji visoko na bočnoj fasadi ove stare zgrade u Ulici Ivana Gorana Kovačiča; danas, nažalost, obilježenoj jasnim znacima zapuštenosti.

Mnogi pamte ovaj objekt kao *stari Integral*, a tek malobrojniji se sjećaju njegove izvorne uloge. Velika, lijepa zgrada podignuta je za sanatorij! Prvotni izgled jednokatnog zdravstvenog objekta najbolje se vidi na fotografiji iz 1908. godine (u prilogu), dvije godine nakon izgradnje. Sanatorij je podigao dr. **György Sántha** (1863. – 1947.), kirurg i ginekolog, koji se školovao i radio u Budimpešti, a u Suboticu došao izborom za šefa bolničkog Odjela za kirurške bolesti, kojim je rukovodio od 1897. do 1914. godine. Govorio je nekoliko jezika. Po završetku Prvog svjetskog rata posvetio se privatnoj liječničkoj praksi u svom sanatoriju, opremljenom s dvadesetak bolničkih kreveta, suvremenim operativnim blokom i rentgen aparatom. Tridesetih godina prestao je operirati zbog starosti i preselio se na imanje pokraj Subotice. Bivio se politikom. Poslije konfiskacije imovine 1945./46. godine odlazi u Budimpeštu, gdje je umro 1947. godine (**Emil Libman, Radovan Markov, Mihály Bognár: Razvoj kirurgije u Subotici**, 2002. godine).

K. K.

Šokački momci

Na poledini ove fotografije piše 1940. godina. Na njoj su, nama s lijeve na desnu stranu, **Stipa Silađev, Stipićov** (1922. – 1960.), **Ivan Miloš, Mežin** (1924. – 2003.) i **Stipa Fabijanov, Kanjin** (1924. – 1999.) iz Sonte. Ovi mlađahni momci su se ponovili novim odijelima, a snimljeni su u dvorištu kod fotografa **Palike Rajtera**, Treći sokak, na današnjem broju 100, Ulice Jovana Jovanovića Zmaja. Interesantno je što su mladi muškarci u to vrijeme nosili uz odijela ručno pletenu obuću – šarene *ljope*. Često se na starim fotografijama mogu vidjeti svatovske fotografije s ovako obučanim momcima. Djevojke uz njih obučene u svečanu narodnu nošnju, obuvane su u cipele, sandale ili papučice, a oni su u *ljopama*. Ovaj običaj se dugo zadržao, pa se i početkom dvadeset prvog stoljeća moglo vidjeti da već puno stariji muškarci, istina, vrlo rijetki, obuju *ljope* uz odijelo i tako odjeveni i obučeni idu u crkvu na misu.

Momci s fotografije su momci *Kranjci*, tj. iz polovice sela koju su stari Sončani zvali »Kranjcka strana«. Druga polovica sela se zvala »Valpovčani«, sa središtem koje se i danas zove »Valpovo«. Za Kranjcku stranu se nikada nije povezivao pojam Kranj. Dvije

polovice sela su nekoliko generacija prije ovih momaka bile u zavadi. U vrijeme ovih momaka više nije bilo zavada te vrste. Sva tri momka su se oženila za tri druge iz »Valpova«.

Ovi momci su bili susjedi. Zajedno su odrastali, išli u školu i sve troje u isto vrijeme u proljeće 1944. godine bili mobilizirani u NOB. Svi troje su bili sudionici bitke na Batini. Ivan je bio ranjen, ali je preživio. Možemo reći da su odrastali u velikoj nemaštini. Rođeni su u vrijeme kad je bila nezapamćena poplava Dunava (1924.), koja je odnijela polovicu usjeva s njiva. Zatim je došao rat i poraće. Teški radovi, nemaština i neuhranjenost su uvjetovali tuberkulozu i niz drugih bolesti i pošasti.

Stipa Silađev i Ivan Miloš su nakon rata oboljeli od tuberkuloze, sušice, pa su se družili po raznim bolnicama. Ivan i Stipan Fabijanov su postali vjenčani kumovi. Svi troje su nastavili prijateljevati sve do konca života. Zimi su se međusobno obilazili i evocirali uspomene iz rata kao i iz bolnica gdje su bili na liječenju. Mnogo su spominjali Iriški venac, gdje je bio sanatorij za tuberkulozu. Dok su ležali pored otvorenih prozora, promatrali su vrhove Fruške gore pokrivene snijegom, a vjetar je nanosio snijeg i na njihove krevete. Propis je bio da tuberkulozni bolesnici leže u hladnom, jer je bacil tuberkuloze osjetljiv na hladnoću. Teško se razvija i opstaje. Također su noge bile podignute, a glava spuštena. Vjerovalo se da bacil onda neće ići dolje na plućna krila, već će se zadržati u gornjim dijelovima. Danas znamo da to nije točno.

Momci s fotografije u ovoj dobi su već bili pravi radišni ljudi. Oni su bili desna ruka roditeljima, a naročito u poljodjelskim radovima. Oni su uvelike držali kajase u konjskoj zaprezi. Svaki otac je bio ponosan kada bi predao sinu upravljanje konjima. Bilo je sramota ako ovakav momak nije mogao uzorati njivu, natovariti voz slame ili sijena, ako ne može podignuti vreću od 50 kg ili košar kukuruza.

Svaki se trudio da ispuni nevedeno, kao i sve drugo nenavedeno, jer bi se teško bilo oženiti. U muškarcu se tada prije svega očekivalo da u budućnosti ponese teret hranitelja obitelji.

Stipa Silađev, Stipićov se nije izliječio od tuberkuloze. Nije se mogao čuvati od posla, jer je imao troje djece, pa je to ubrzalo napredovanje bolesti. Umro je u dobi od 38 godina. Ivan se izliječio od tuberkuloze, te se uspio zaposliti i steći mirovinu. Stipa Fabijanov nije pobolijevao, imao je bolje uvjete života, jer je bio sin jedinac. Radio je na poljoprivrednim dobrima u Sonti kao stalni radnik i tako stekao mirovinu.

U njihovim životima bilo je dosta tragičnih događaja. Stipa Fabijanov je za svoga života izgubio tri sina u najboljem stvaralačkom dobu. Ivan Miloš je izgubio dvoje male djece od dvije do tri godine.

Moglo bi se o svima njima napisati roman, a ja eto, napisah priču o fotografiji mladosti kada se život činio začuđujuće lijepim i izazovnim.

Ruža Silađev

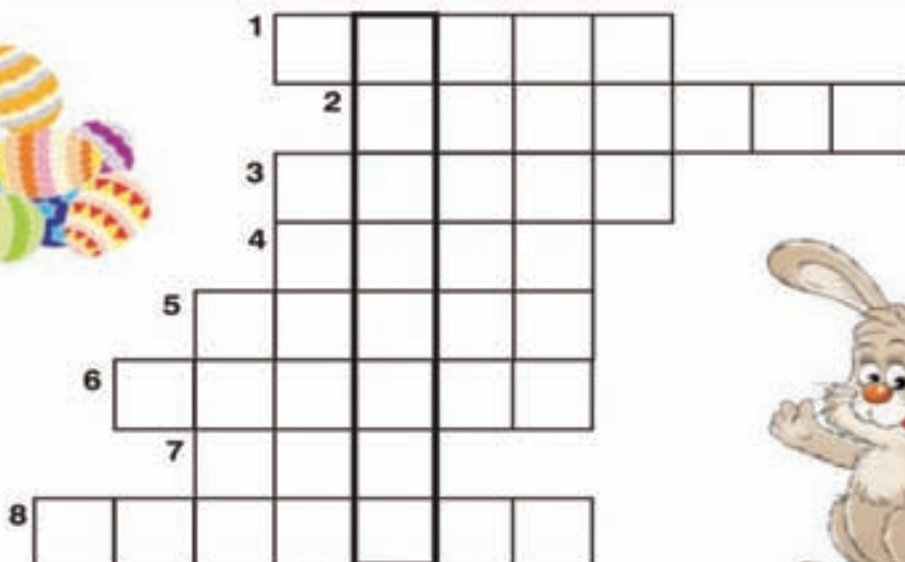
Neobičan Uskrs

Iako je ovo nekako neobičan Uskrs, ili točnije rečeno: ne onakav na kakav smo naviknuli, i dalje ga iščekujemo i radujemo se. Ovoga puta nema niti proljetnog – uskrsnog odmora od škole. Nastavljate tamo gdje ste stali, i to u virtualnoj školi. Nekima se sviđa ovaj način učenja, a neki ipak više vole pravu školu, i ne samo školu nego na prvome mjesto druženje s prijateljima, učiteljicom...

Do toga ima još vremena, nitko ne zna koliko i kada ćete se vratiti u školske klupe, ali za ovaj produljeni vikend na *Hrckovim* stranicama vam darujemo malo odmora od učenja i škole. Opustite se i uživajte sa svojom obitelji u čarima ovoga prekrasnog blagdana.

I još jedna važna stvar: sljedećeg tjedna (u petak, 17. travnja) izlazi novi broj *Hrcka*. Potražite ga na kioscima ili putem interneta. Do tada, svima vama i vašim obiteljima sretan i radostan Uskrs!

Križaljka

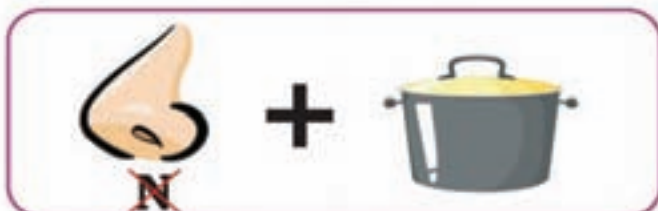

Rješenje: _____

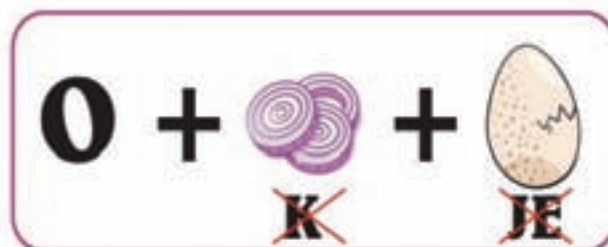
1. Drugi naziv za travanj
2. Čije uskrsnuee slavimo u travnju?
3. Naziv blagdana u travnju
4. Običaj je bojati ih na Uskrs

5. Mesni proizvod koji kuhamo na Uskrs
6. Mladunci koke
7. Životinja s dugim ušima
8. Uskrs je uvijek toga dana

REBUS

Rješenje: _____

Rješenje: _____

Iako na prvi pogled slika izgleda ista u njoj se krije 15 razlika. Pronađi ih.

Preuzeto s portala za djecu: artrea.com.hr

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: Bojan Ostrogonac
IDEM U ŠKOLU: OŠ Ivan Milutinović – 5. razred
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: bavim se karateom
VOLIM: nogomet i igrice
NE VOLIM: nepravdu
U SLOBODNO VRIJEME: igram nogomet i igram se skrivača
NAJ PREDMET: tjelesni odgoj
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: bankar

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel.: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran-goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marame i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirkó, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije neekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA JE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ I O ODREĐIVANJU OPSEGA I SADRŽAJA STUDIJE

Za projekt: Bazne stanice mobilne telefonije »SUBOTICA 29«, na katastarskoj parceli 10981 KO Donji grad, Ulica Bajnatska br. 40 (46.084349°, 19.673777°), nositelja projekta »TELENOR« d.o.o., Novi Beograd, Omladinskih brigada br. 90.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-72-2020.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 14. 4. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

STANDARD MIX PAKETI

Astra Telekom

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.stratelekom.com

AUTOR Kristijan Sekulić 1	Legend. hrvatski ban Juraj		Znanstv. grana o genima		Glazb. grupa New Age pravca	Pogoditi South (Eng.)		Sumpor U duhu maniri - zma	Nogome- tni igrač Manuel		Ugljik Nogome- taš Pereira		Novčić (Eng.) Kumiri kipovi	Kuća dom (Tal.)	Energija
Joker		Svečana objava		Oboljenje pluća Keršovani novinar						Glas (Eng.)					
Kazalište u Beču						FileFormat Mountain Daylight Time				Opera Općina u Feld - Kirchenu					Dva ista slova
Nježno osjećanje Metar															
												Latinski (skr.)			
Rock pjevač Lijepiti plakate												Jedan veznik		Drugi naziv, pseudo- nim	Unutarnji dio odjeće
O Bože (Tur.)						Divlja životinja iz grane mačaka						Član indijan. plemena Mandana	Autonom. pokrajina na (Njem.)		
Greška (Comp.)					Olympic. Lyonnois	Kantautor Elliot Vrsta ribe					Ne mnogo				
Proizvod. madraca u Beču				Osijski Katarina od milja			Tona Value Ad. Oilfield Services		Vodik Dijelovi otplate duga		Naziv bilja Italija				
Lijek protivu herpesa										U (Eng.) Zli usud			Konj Pjesnički izraz		
Sjeme Chia Belgija					Mačor Illinois						Njemačka Švicarski kanton Bern		Sarajevo Reomir		
						Listopad (str.)								Volumen Veličina odjeće	
Dio Kaštel Novog Dalmatin. uzrečica			Albanija			Broj sedam (Njem.)							Makarska (registar. oznaka)		

REŠENJE

Vodoravno: S, C, J, G, ASTMA, VOICE, ODEON, RAR, AIDA, SENTIMENTALNOST, MIKE OLDFIELD, LAT, PLAKATIRATI, I, JALAH, TIGAR, AP, EROR, ISAC, MALO, LAG, OS, T, H, ANIS, ACIKLOVIR, IN, AT, ČIJA, MAČAK, D, SA, BIJAĆI, OKTOBAR, V, ČA, AL, SIEBEN, MA
Okomito: M, B, JOSIP JELAČIĆ, DEKLARACIJA, GENEALOGIJA, OTOKAR, KAČA, ANILAH, OL, IL, S, MDT, SOM, STREFITI, VAOS, MANIRISTIČKI, ARTEAGA, RATE, ALTACH, KOB, VALDIR, I, BE, COIN, MANDAN, IDOLI, AN, R, CASA, ALIAS, M, E, TT, POSTAVA

Kristijan Sekulić, ban Josip Juraj Jelačić,
ulje na platnu, 60 x 80 cm
slika je u vlasništvu ZKVH-a u Subotici

Slavko Bašić, judo trener

Zbog unučadi sam morao ponovno obući kimono

Generacijski niz uspjeha traje već desetljećima i nastavlja se novim odličjima

Sara, Slavko, Aleksandar i Vladimir

Istinska vrijednost svakoga sportskog šampiona ogleda se u činjenici je li sposoban svoju vještinu prenijeti na svoje učenike i jesu li oni sposobni pretvoriti naučeno znanje u vrhunske rezultate. Judo trener **Slavko Bašić** najbolji je primjer potvrde ovih navoda, jer je pored svojih šampionskih rezultata u aktivnom bavljenju ovim borilačkim sportom, potom u trenerskom pozivu uspio napraviti posve nesvakidašnji generacijski niz uspjeha sa svojim učenicima. Naime, isprva je šampionkama učinio sestre **Angelo-vić** (sestre njegove supruge), potom svoju kći **Selmu Bašić**, danas udanu **Štajnfeld**, te na koncu i svoju unučad **Saru** i **Aleksandra**. A kako se Slavkova judo priča odvijala tijekom proteklih desetljeća saznali smo u razgovoru za naš tjednik.

Iz Vašeg životopisa se odmah vidi kako ste se judom počeli baviti nešto kasnije nego što je uobičajeno za početke u jednom sportu.

Rođen sam 1950. godine, ali sam se judom počeo baviti tek travnja 1968. u JK *Spartak*. Naime, od kada znam za sebe sam se bavio sportom, a prije aktivnog bavljenja judom sam igrao nogomet u NK *Zorka*. Jednom zgodom me je prijatelj **József Juhász** odveo na trening u Judo klub *Spartak*, svidjelo mi se i odlučio sam ostati. Prvi trener mi je bio **Miloš Ignjatović**, s kojim sam počeo otkrivati tajne ove poznate japanske borilačke vještine koja je priznata olimpijska disciplina. Bezmalto to je već gotovo pola stoljeća mog druženja s judo sportom.

A to druženje je polučilo vrijedne rezultate u Vašoj aktivnoj natjecateljskoj karijeri, te potom zbilja impozantne trenerske domete s učenicima i učenicama koji su se također često penjali na pobjednička postolja.

U aktivnoj sportskoj karijeri najveći uspjesi su mi bili isprva osvajanje trećeg mesta na prvenstvu Jugoslavije u kategoriji do 63 kilograma (1973.) i potom naslov državnog prvaka u kategoriji do 66 kilograma 1975. godine. No, trenersku karijeru sam započeo još tijekom aktivnog bavljenja judom, kada sam 1973. godine s Józsefom Juhászom osnovao Judo klub *Zorka*. Kako sam 1974. godine otišao na služenje vojnog roka moj prvi trenerski rad započinje 1975. godine. U JK *Spartak* sam radio sa ženskom ekipom koja je po osnivanju *Zorke* prešla trenirati u ovaj klub, a po svojoj kvaliteti i rezultatima isticale su se sestre **Vasić, Mileva i Jagoda**, sestre Angelović, **Marija** (nažalost, preminula), **Verona i Ljubica, Jelisaveta Babičković** i druge. Zahvaljujući dobrim rezultatima savezni izbornik **Svetozar Mihajlović** me je 1976. godine postavio za trenera ženske reprezentacije Jugoslavije. Djevojke su, osim mnogobrojnih medalja koje su osvajale na prvenstvima Jugoslavije, osvajale medalje i na europskim prvenstvima. Mileva Vasić i Marija Angelević su osvojile po jednu srebrnu i brončanu medalju, dok je i Verona Angelović također osvojila brončano odličje na Europskom prvenstvu. Marija je 1980. na Svjetskom prvenstvu u New Yorku izgubila u borbi za medalju i natjecanje završila na petoj poziciji. Zahvaljujući međunarodnim uspjesima Mileva, Verona i ja imamo i nacionalne mirovine.

Nakon prve šampionske generacije u obitelji i Vaša kći Selma je ubrzo nastavila pobjedničku judo tradiciju. S kojim djevojkama ste potom još nastavili raditi i podučavati ih tajnama juda?

Kada su ove djevojke napustile judo, stasale su nove generacije među kojima bih izdvojio Selmu Štajnfeld (rođ. Bašić) koja je kao pionirka dva puta osvojila zlatnu medalju na prvenstvu države, pa onda i **Natašu Moslavac, Maju Mutić, Renatu Berče, Gabriellu Fehérvári, Maju Moravčić, Angelu Seneš, Tímeu**

Turúc, koja je bila prvak Jugoslavije u kategoriji nada, i mnoge druge djevojke i momke koji su poželjeli usavršavati svoje znanje u ovom sportu.

Kako se to u narodu kaže »šećer dolazi na kraju«, jer ste se nakon duže pauze ponovno vratili trenerskom poslu i počeli obučavati Vašu unučad. Kako je došlo do Vašeg ponovnog judo aktiviranja?

Poslije duge pauze, Sara i Aleksandar Štajnfeld, unučad koju imam od kćerke Selme su me natjerali da ponovno obučem kimono i vratim se trenerskom pozivu. Krenuli smo s treninzima u vrlo skromnim uvjetima – improviziranoj judo dvorani od 9 m² u našoj kući. Kako su djeca lijepo napredovala i imala želju da se natječu shvatio sam da se moramo proširiti kako bismo imali odgovarajuće sparing partnere. Tako se rodila ideja o osnivanju judo kluba, jer su se do tada djeca natjecala za Judo klub *Zmaj* iz Srpskog Krstura. Novoosnovani klub *Mija i Zorka* ima dvadesetak članova, a trenutačno najuspješniji natjecatelji su upravo moja unučad Sara i Aleksandar, koji su već osvojili mnogobrojne medalje i lijepa judo budućnost je pred njima.

Na koncu, evo i poruke našeg sugovornika svima koji bi se možda željeli oprobati u ovom lijepom boričkom sportu, a kojega je osnovao majstor džiju – džicu **Jigoro Kano**:

»Mislim da je judo kao sport jako dobar za razvoj djece, kako tjelesno tako i psihički. On nas uči da ako nešto želimo postići u životu, za to se trebamo i boriti. Osim toga, uči djecu da pomažu jedni drugima, budući je osnovno načelo juda 'uzajamna suradnja i zajednički napredak'.«

D. P.

Inkluzivni rad

Ono što je novo i što je u procesu realizacije je rad s inkluzivnom djecom, jer naš trener **Đorđe Milošević** ima položen stručni ispit za rad s djecom s posebnim potrebama.

POGLED S TRIBINA (u prošlost)

Bela Mesaroš

Jedan od najboljih stolnotenisačkih obrambenih igrača Jugoslavije svih vremena zasigurno je **Bela Mesaroš**, igrač koji je skupa sa **Zoranom Kalinićem** i **Mirkom Gavrilovićem** činio legendarni trio modernog subotičkog stolnog tenisa. Nekoliko naslova državnih prvaka, uz naslove europskih klupskih prvaka, svrstali su STK *Spartak* u jedan od najuspješnijih sportskih kolektiva, a Suboticu zauvijek utisnuli na svjetsku stolnotenisačku mapu.

»Svojim najvećim sportskim uspjesima u karijeri smatram osvajanje trećeg mjesta u momčadskoj konkurenciji na Europskom prvenstvu u Budimpešti 1982. godine, i osobno mi je možda još i draže osvajanje drugom mjesta u singlu na studentskom prvenstvu svijeta u Haifi, 1976. godine, jer je to jedina jugoslavenska medalja u singlu. Što se tiče osvajanja bronce na EP 82 u Budimpešti, izborna je u reprezentaciji u kojoj sam bio skupa s **Dragutinom Šurbekom** i Zoranom Kalinićem, pobjedama pro-

tiv Nijemaca i Francuza u skupnom dijelu natjecanja, dok nas je na putu do velikog finala u dramatičnom susretu zaustavila Čehoslovačka. Uz ova dva velika sportska rezultata, svakako bih spomenuo i osvajanje naslova državnog prvaka u pojedinačnoj konkurenciji, na Bledu 1981. godine i osvajanje naslova balkanskog prvaka iste godine u Konstanci. Tijekom svoje stolnotenisačke karijere, koja još uvijek traje zahvaljujući mom aktivnom igranju u Njemačkoj, nastupao sam za brojne njemačke klubove uz dugogodišnji staž u najjačoj konkurenciji Bundeslige.

Jedna od mojih najvećih pobjeda u Bundesligi zasigurno je uspjeh protiv Poljaka **Grube**, koji je u tom trenutku (1985.) bio prvi igrač Europe u pojedinačnoj konkurenciji. Uz aktivno igranje, bavim se trenerskim pozivom već više od trideset godina i vjerujem da ću biti uz stolni tenis sve dok budem mogao držati reket», ispričao je svoju stolnotenisačku priču Bela Mesaroš.

Zanimljivo je istaknuti kako velikan subotičkog stolnog tenisa ima svoju nasljednicu, kći **Izabelu Mesaroš**, čiji je danas trener i koja je vrlo solidna igračica i nalazi se među petnaest najboljih u državi.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Virtualna uskršnja izložba
HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta

Iz Ivković šora

Idem

Piše: Branko Ivković

Faljins, čeljadi moja lipa i dobra. Jevo, ja rišio da se latim makar kakog posla samo da više ne moram slušat i čitat kojikake visti o ovom virusu i kojikaki boleštinama. Jesu li stvarne jal izgustirane, ne znam, al su stvarno već zdravo napasne za zdravu pamet. Jedni pišu da triba nosit maske, rukavice, pa štrapat stalno ruke sa sirčetom jal kakim kupovnim sprejom što košta kugod dvajst samuna kruva, drugi viču neće maska ništa pomoć i sve tako ukруг. Neg, sve se bojim da nas ne zatvore skroz. Kako ćemo se kruva dokopat? Vidim u Italiji se već i po tim dućanima redovno vošte i otimaju, svudan po svitu velikani viču i obećavaju kojikake pomoći i spominju nike velike novce, a pomoć borme nije vidio običan čovik, barem ode kod nas. E, da nam je sad da imamo mlin u varoši, pa da lipo natovarimo koji meter-dva žita i odnesemo samlit – jeto kruva i naprodaj! A ne vako strepit ni kriv ni dužan i čekat kome će se prokstit da nas skroz naskroz izgadne i sakramani. Kadgod, kad se lipo metilo koji meter brašna u velik drven sanduk na tavan, pa lipo nana jedared nediljno ispeče dva velika samuna u paorskoj peći, taj je trvo cile nedilje i kad je bio koji dan stariji bio je još slađi. A opravila se taj dan i koja lepanja pri plamenu. To su bili životi. A sad, čeljadi, makar ko nas uzme i poplaši, mi u sve virujemo i svakog slušamo. Baš smo postali niki smišan svit. Neg, kažite vi meni šta ćemo mi s njivama, očel kogod se sitit pa dat paoru da poradi svoj poso; jal će se moć izać na njivu? Vidim da će cigurno za sve opet bit kriv paor kugod i uvik u ovi poslidnji godina. A paor ni sad nikog ne ugrožava. Malo mi smišno kad na njivi i onako nema nikog živog, paor sam sidi u traktoru, sam je i na njivi pa zašto onda on ne mož radit? A i ovo mi niko čudno, paor što je posijo i palantovo tu salatu, crni luk i paradičku nema kome prodat, rod nam propada i baca se zato što ne rade pece, a u ovim velikim stranskim dućanima se sve smi – ima i salate i luka i drugi proizvoda, uglavnom stranski i ne smeta ta nova gripa. Hm, ko je tute kriv? Veli Periša da niko nije kriv, to je viša sila. Jeto, potrefilo se pa tako ispalo. »Kako niko? Ta idi, Pere, molim te lipo, kad god je vaka situacija kogod mora bit kriv i gotovo, nema da nije. Kogod je tu andromolju borme izgustiro i puštio med svit. Ta i dici je već jasno da se bolesti prave u laboratorijama i da nisu nastale od Boga neg od vraga.« Neg, ajd da se mi to manemo divana od ove nove bole. Kako došla, valjdar će i otić pa ćemo se opet družit i komšijat kugod kadgod. Posli ovaki nevolja i briga je uvik bio bolji svit, dida mi tako divanio. Ja još do sad, fala Bogu, nikad nisam bio u vakim kućnim zatvoru. Gledim ovu moju unuku, hm, taka mala pa već sve uči priko televizije, interneta, te vibera, pa mejlova i ne znam ti ja čeg. Piše, crta, šalje pa opet njozi šalju. Ta ova lektronika je huncušag, a samo ne znam na kojoj će se televiziji moć gledat roditeljski i jel će i onda bit reklama. Dosta i od mene. Ajd, zbogom.

Bač Ivin štodir

Svi gubu osim na države

piše: Ivan Andrašić

Bač Iva se prvać jako obradovo. Zvala ga posestrica iz Švapcke. Malo se podivani o svačega, na kraj mu rekla nek lati klajbas i pisanku. Izdeklemovala mu jedan dugački broj, veli ne smije se ni malo zabunit. »Bačo, znadem da su ti cure već lipo narasle, al znadem i da se još uvijek, ko i svako drugi, raduju Uskrsu. Za zeca sam jim poslala malo milošće. Idi na poštu, ponesi vaj broj i legetimaciju, pa će ti oni to oma isplatit«, veli mu i stane mu divanit koga će sve pozdravit. To ni zapiso, puklo srce o klajbasa, a ni imo vrimenta nanovo ga zašiljit. Telefon već davno samo piščo, njegova unišla u kujnu, a on još uvijek držo slušalicu na uvetu i blaženo se škobijo. »Eto, al ti je danas tehnika, novci uplatiti čak u Švapcke, a već ji možeš dignit u naše pošte, samo ako znađeš vaj broj što ja znadem«, veli, na glavu metne šešir za nedilju i svetac i odbicigla se na poštu. Ščim došo, smrklo mu se. Gužva velika, velu brog ve gripe pošta se otvorila istom u devet. Kraj reda čak naskaku, a fruštuk zonu gospoju za pendžerićom samo što ni, počme u pola jedanajs. Novce bi valjalo dignit, kanda će pošta bit zatvorita nikoliko dana, u pendžeru već natrukovano.. neće se radit na Veliki petak i na Uskrsni ponediljak. Poštaš drži njegove svece, pa onda pošta u selu mora bit zatvorita, ko da na za pendžerićom ne može radit brež njega. E, misli se bač Iva, vi iz državni službi vazdan slavu, bili to državni sveci, jal o jedne crkve, jal o druge, jal sveci o pri dvitristo godina, jal nikaki o danas za koje niko nikada i ni čo dok ji vladari nisu obnarodovali, a bome, još nisu istrisani ni Titini. Nikako i došo na red, sve mu drago. Al zoto, ščim pružijo broj i legetimaciju, na što radi veli nema novaca, a ka će bit, ne zna, vada ščim vi što čeku poplaću letriku i telefone. »Al ništa se neka brinit ni ako ne dobiješ danas, imaš cili misec za podignit, pa ako ne možeš dotle, istom onda ćemo vratit nomu što poslo« – veli mu nako naodrt. »Pa koji ću očin i čekat misec dana, ja došo, pa mi dajte sad! I ako vas mater i otac nisu naučili, ja za vas nisam TI! A saće to čut i vaš direktor!«, veli bač Iva, izvadi telefon iz džepa i stane kuckat brojeve. Vi što bili u redu za njim samo se stali smijuljit. Niko tu ženu ni voljijo baš zoto što se na svakoga i brog svačega znala izderat, al je niko ni ni smijo pružit jezik ko bač Iva. Ona ga samo ispod oka pogledala i nomu potli njega rekla nema novaca. »A vi stanite malo u stranu, vidim da nikoliko nji drži cidulje, pa će se nika crkavica i skupit«, veli bač Iva i naškobi mu se. Jedino je oči sivale ko oblaci za luje. On samo metnijo telefon natrag u džep. Za dram dobijo i novce, malo jače natuko šešir i izašo naskak. Uto naišo komšija Mata, veli ide podignit malo novaca, da ima za Uskrs. Oma vidijo koliki red unutra, pa ošli priko puta na jednu pri ručka. Velu, vada će se svit zoto vrime već i naplaćat letrike i telefona. Kaki red u bircuzu, zvali svako po jednu, a ka se digli, vidu, pošta zatvorita. U pendžeru natrukovano, brog gripe radimo do podne.

NARODNE POSLOVICE

- U istinskoj ljubavi duša ljubi tijelo.
- Brak je lutrija u koju muškarci ulažu svoju slobodu, a žene svoju sreću.
- Ako ideš brzo, sustići ćeš nevolju, ako ideš sporo, nevolja će tebe sustići.
- Tko vrijeđa nebo, nema se kome moliti.

VICEVI, ŠALE...

Djed i unuk gledaju u mobitele i na to unuk:

- Djeda, dajte mi 100 eura.
- Pa, nemam sinko.
- Ako mi ne date, reći ću babi da ste na fejs stavili status »udovac«.

- Tata, evo mama upravo kaže da je netko umro.
- Pa dobro, što da se radi... a plaće li?
- Ne
- Uh... to mora da je netko moj.

Dolazi žena doma sva bijesna.

- Što je bilo? – upita muž.
- Ma pusti, danas mi u liftu neki stari čovjek rekao da sam lijepa.
- Što je tu loše?
- Da, a poslije me pitao koji je ovo autobus?

MUDROLIJE

- Poanta života nije u tome da dobijete dobre karte već da znate kako igrati s onima koje imate.
- »Ja ću letjeti«, rekla je gusjenica. Svi su joj se smijali. Osim leptira.
- Znati kada treba otići je mudrost. Biti u stanju to uraditi je hrabrost. Odlazak podignute glave je dostojanstvo.

Vremeplov – iz naše arhive

Polivači biraju

**PETAK
10.4.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:21 Betty i njezine dijagnoze
11:09 Rijec i život: Veliki petak hrvatskog sela
12:00 Dnevnik 1
12:26 Lažljivo srce
13:16 Dr. Oz
13:58 Informativka:
14:07 Normalan život
15:00 Vijesti
15:10 Svjetski biseri
16:01 They never walked alone - Uvijek zajedn
17:00 Vijesti u 17
17:16 Hrvatski velikani
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:46 Tema dana
20:02 Poljička stijena - biskup Ćiril Banić, dokumentarni film
20:58 Rim: Križni put iz Vatikana, prijenos
22:15 Dnevnik 3
22:41 Alojzije Viktor Štepinac, dokumentarni film
00:14 Svjetski biseri
01:07 Dr. Oz
01:49 Dnevnik 3
02:11 Imperij, telenovela
03:43 Zaljubljena u Ramona
04:26 Skica za portret
04:42 Rijec i život: Veliki petak hrvatskog sela
05:12 Dnevnik 2
05:55 Lažljivo srce

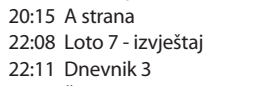

05:22 Kultura s nogu
05:52 Regionalni dnevnik
06:35 Juhuhu
06:36 Vrtuljići, crtana serija
10:13 Anadroidi
10:37 Noćne more iz svijeta prirode
11:10 Šašavi ljubimci, dokumentarna serija
11:39 Vjetar u leđa
12:25 Istina ili mit: Biljni lijekovi ne mogu biti štetni jer su prirodni
12:35 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:24 Glazbeni spot
13:34 Hotel Normandy, francuski film
15:02 Brooklyn 99
15:47 Glazbeni spot
16:00 Regionalni dnevnik
16:43 Vatikanska gastronomija, dok. film

17:38 Sportski trenuci za pamćenje: Ol Atlanta 1996. - rukomet: Hrvatska - Francuska, snimka polufinala
18:57 Inspektor Gadget
19:22 Glazbeni spot
19:29 POPROCK.HR
20:05 Noa, američki film
22:22 Put do čuda, dokumentarni film
23:16 Mala bubnjarica, serija
00:50 Hotel Normandy, francuski film
02:14 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
11.4.2020.**

06:57 Klasika mundi: Stahuljak - jedna obitelj, dokumentarno-glazbeni film
08:00 Zakon revolveraša, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:26 Veterani mira
13:15 Pariška katedrala Notre-Dame
14:14 Prizma
14:59 I to je Hrvatska:
15:14 Armin, hrvatski film
17:00 Vijesti u 17
17:18 Manjinski mozaik: Ljudi mora
17:39 Lijepom našom: Varaždin
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Uskrsna čestitka kardinala Josipa Bozanića
20:15 A strana
22:08 Loto 7 - izvještaj
22:11 Dnevnik 3
22:40 Šest dana, sedam noći - američki film
00:22 Francuska suita, francusko-kanadsko-američko-britanski film
02:06 Dnevnik 3
02:28 Zakon revolveraša, američki film
03:52 Imperij, telenovela
04:37 Fotografija u Hrvatskoj
04:42 Dnevnik 2
05:24 Veterani mira
06:09 Prizma, multinacionalni magazin

05:50 Regionalni dnevnik
06:33 Juhuhu

06:34 Vrtuljići, crtana serija
08:15 Muppet Klinci, animirana serija
08:37 Malo kraljevstvo Bena i Holly, crtana serija
08:44 Hej Dagi, serija
08:51 Priče iz kućice na drvetu, serija za djecu
09:00 Volim životinje: Ovca
09:06 Profesor Baltazar
09:20 Grubzon, crtani film
09:46 Grubzončica
10:12 EBU drama: Hikaru posprema kuću
10:33 Vrtlarica
11:07 Dom na kvadrat
11:43 Auto Market
12:19 Priča o dupinu, američko-kanadski film
14:09 Glazbeni spot
14:18 Sportski trenuci za pamćenje: LP nogomet 2017., Juventus - Real Madrid, snimka finala
16:00 Regionalni dnevnik
16:29 Divlja priroda Baltičkog mora: Između Finske i Švedske, dokumentarna serija
17:22 Istina ili mit: Srčani i moždani udar ne mogu se predvidjeti
17:33 Sportski trenuci za pamćenje: Ol Atlanta 1996. - rukomet: Hrvatska - Švedska, snimka finala
19:00 Inspektor Gadget
19:11 Glazbeni spot
19:17 Glazbeni Top20
20:05 Moj najbolji prijatelj se ženi, američki film
21:50 Ekspedicija sa Steveom Backshallom
22:44 Laž
00:33 Brooklyn 99
00:53 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
12.4.2020.**

07:15 Bernadettina pjesma, američki film
09:50 Biblija
10:00 Zagreb: Uskrs - misa
11:20 Pozitivno
11:55 Vatikan: Urbi et Orbi, prijenos
12:35 Dnevnik 1
13:00 Prateći Majku Tereziju, dokumentarni film
14:00 Nedjeljom u 2
14:58 Lišće masline, američko-talijanski film
16:32 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:25 Paddington, britansko-francusko-američki film

19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'Ko te šiša
20:35 Loto 6/45 - izvještaj
20:40 Stani v Zagorju: Gupčev kraj
21:10 Isusov život - Petar: Uskrsnuće
21:55 Dnevnik 3
22:18 Bernadettina pjesma, američki film
00:48 Nedjeljom u 2
01:43 Dnevnik 3
02:01 Mir i dobro
02:26 Isusov život - Petar: Uskrsnuće
03:06 Whitney Houston: Biti svoja, glazbeno-dokumentarni film
04:51 Dnevnik 2
05:33 Domaći dok. film

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljići, crtana serija
08:30 Top-lista DTV-a
09:10 Luka i prijatelji
09:40 Stuart Mali, američko-njemački animirani film
11:05 Velečasni Brown
11:55 Lidijina kuhinja
12:20 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:25 Točka na A - suvremena hrvatska arhitektura
14:25 Klub 7
15:55 Sportski trenuci za pamćenje: LP nogomet 2016., Real Madrid - Atlético Madrid, snimka finala
18:10 Sportski trenuci za pamćenje: Ol Sydney 2000. - dizanje utega: Nikolaj Pešalov, snimka
19:00 Massimo u Lisinskom 1.dio, snimka koncerta
20:05 Ben Hur, američki film
23:35 Jadnici, serija
00:30 Graham Norton i gosti
01:15 Whitney Houston: Biti svoja, glazbeno-dokumentarni film
03:00 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
13.4.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Treća dob
12:00 Dnevnik 1

12:27 Lažljivo srce
13:19 Dr. Oz
14:03 Bajkovita Hrvatska:
14:16 Svjetski biseri
15:13 Uskrs u ozračju tambure - TO HRT-a, snimka koncerta
17:00 Vijesti u 17
17:15 Hrvatski velikani
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Junaci našega doba, dokumentarna serija
21:00 Novine
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:17 Svjetski biseri
00:07 Dr. Oz
00:52 Dnevnik 3
01:07 Sport
01:10 Imperij, telenovela
02:40 Zaljubljena u Ramona
04:10 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:20 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:00 Peti dan
06:00 Rijec i život
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljići, crtana serija
10:11 Anadroidi
10:30 Noćne more iz svijeta prirode
11:05 Indeks
11:35 Vjetar u leđa
12:30 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:30 Savlov put obraćenja, kanadski film
15:00 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Sportski trenuci za pamćenje: Ol Salt Lake City 2002. - skijanje: Janica Kostelić, snimka kombinacije
18:20 TV Bingo
19:00 Inspektor Gadget
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Put, američko-španjolski film
23:10 Crna lista
00:00 Neustrašiva, serija
00:45 Vina svijeta
01:35 Savlov put obraćenja, kanadski film
03:00 Noćni glazbeni program

**UTORAK
14.4.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Svjetski biseri
15:55 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:15 Hrvatski velikani
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:20 Svjetski biseri
00:10 Istrage prometnih nesreća
00:35 Detektiv Murdoch
01:25 Dr. Oz
02:10 Dnevnik 3
02:32 Imperij, telenovela
04:02 Zaljubljena u Ramona
04:47 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
10:06 Anadroidi
10:30 Noćne more iz svijeta prirode
11:35 Vjetar u leđa
12:30 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha

13:30 Stolarovo čudo, američki film
15:00 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - HIT ožujka
16:45 Bitange i princeze
17:20 Stani v Zagorju: Gupčev kraj, dok. serija
17:45 Sportski trenuci za pamćenje: Ol Salt Lake City 2002. - skijanje: Janica Kostelić, snimka slaloma i veleslaloma
19:00 Cesarica - HIT ožujka
19:05 Inspektor Gadget
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Ondine, irsko-američki film
22:45 Crna lista
23:35 Neustrašiva, serija
00:20 Vina svijeta, dokumentarna serija
01:10 Stolarovo čudo, film
02:35 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 15.3.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Hrvatska moj izbor
15:00 Na vodenome putu
15:55 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:15 Hrvatski velikani
18:12 Potjera
19:00 Dnevnik 2

19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo svijet: Brigitte Macron - Francuski roman, dokumentarna serija
20:50 Loto 7 - izvještaj
20:51 Bajkovita Hrvatska:
21:00 Plavi planet II: Koraljni grebeni
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Prve dame: Obrat sudbine
00:11 Na vodenome putu
01:01 Detektiv Murdoch
01:51 Dr. Oz
02:31 Dnevnik 3
02:53 Imperij, telenovela
04:23 Zaljubljena u Ramona
05:08 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:20 Što je klasič?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
08:58 Hej Dag, serija
09:05 Priče iz kućice na drvetu, serija za djecu
09:15 Dora istražuje
09:43 Junaci iz džungle
10:10 Anadroidi
10:30 Noćne more iz svijeta prirode
11:00 Majstori svirači: Djevojački zbor "Zvezdice" u HGZ-u
11:35 Vjetar u leđa
12:30 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:30 Draga Viola, film
15:00 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Bitange i princeze
17:35 Sportski trenuci za

pamćenje: SP 2003. - skijanje: Ivica Kostelić, snimka slaloma
19:05 Inspektor Gadget
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Rat među nevjestama, američki film
22:30 Crna lista
23:20 Neustrašiva, serija
00:05 Vina svijeta, dokumentarna serija
00:55 Draga Viola, film
02:20 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 16.4.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:10 Prodaja djece, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Novi susjedi 2018. - Češka: Nepalci u Jabloncu, dokumentarni film
14:30 Prometej
15:00 Na vodenome putu
15:55 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
20:55 Loto 6/45 - izvještaj
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Intervju s Putinom, dokumentarna serija
00:16 Na vodenome putu
01:06 Detektiv Murdoch
01:56 Dr. Oz

02:41 Dnevnik 3
03:03 Imperij, telenovela
03:48 Zaljubljena u Ramona
04:33 Prodaja djece, emisija pučke i predajne kulture
04:58 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
08:56 Hej Dag, serija
09:03 Priče iz kućice na drvetu, serija za djecu
09:15 Dora istražuje
09:43 Junaci iz džungle
10:10 Anadroidi
10:30 Noćne more iz svijeta prirode
11:05 Pozitivno
11:35 Vjetar u leđa
12:30 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:30 Mislim da je volim, francuski film
15:00 Brooklyn 99
15:20 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Bitange i princeze
17:40 Sportski trenuci za pamćenje: Ol Atena 2004. - rukomet: Hrvatska - Mađarska, snimka polufinala
19:05 Inspektor Gadget
19:30 POPROCK.HR
20:05 Crno-bijeli svijet
21:00 Projekcije, hrvatski film
22:20 Crna lista
23:10 Neustrašiva, serija
23:55 Osamdesete: Odrasli uz televiziju
00:35 Mislim da je volim, francuski film
02:00 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna - na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* - o političkim i kulturnim događanjima u zajednici - nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretna informacija o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Navor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Putovanja iz izolacije

Trbuhom za kruhom

Možda ne možemo otići u druge zemlje, upoznavati druge narode ali svakako možemo uživati u njihovim kuhinjama. Nikad nisam posebno izdvajala neku kuhinju u smislu gajenja simpatija prema kineskoj, ili indijskoj, meksičkoj... Uvijek sam ih sve voljela, zapravo. Ono što uvijek volim je domaća kuhinja, pa se time rukovodim i na putovanjima i trudim se uvijek probati nešto lokalno. Najviše uživam na moru i u degustiranju morskih plodova, riže sa sipinom tintom, svih vrsta riba, a posebnu čar svemu tome daje odlazak na lokalnu tržnicu ili još bolje pronalazak lokalnog ribara i kupovina ribe od njega.

Ovog tjedna pravim popis europskih destinacija na kojima se najbolje jede. Na ovu temu postoji mnogo istraživanja, kao i ankete koje su provodile brojne turističke agencije, prestižne novine koje se bave turizmom i destinacijama ali nikoga ne bih osobito izdvojila jer ću na temelju pročitano, a za neke destinacije i doživljenog, napraviti svoju malu listu.

Sve počinje s pastom

Uz to što volim domaću kuhinju, u mojim izborima uvijek na prva mjesta dolazi magija začina, interesantne kombinacije hrane, a prije svega tjestenina. Vrlo je jasno zašto ću na prvo mjesto od europskih zemalja staviti Italiju. Osim što su čuveni pizza majstori, u što sam se uvjerila kada sam bila na kratkom proputovanju Italijom, umjetnost koju oni naprave od tjestenina i umaka nadilazi sva savršenstva. Ti zalogaji traju vječnost i tu mi ima smisla ono što nas uče u školi, dugo žvakati zalogaj, samo što ja to obrazlažem potrebom da uživanje u okusu traje dulje. Dalje, nikako ne treba zaboraviti koliko dobre sladolede prave Talijani. U Rimu sam bila s upalom krajnika i poslastica u kornetu mi je došla kao melem. Ono što nikada nisam probala u Italiji, a što navode kao obavezno, je firentinski odrezak. Ja bih svemu ovome dodala i čašu nevjerojatnih talijanskih vina i spakirala ruksak.

Na drugo mjesto stavljam Njemačku, iako odmah moram opravdati izbor trenutačnom životnom fazom kroz koju prolazim. Naime, pokušavam biti vegan drugi tjedan i strahovito mi nedostaju kobasica i slanina, a tko bolje slavi kobasicu od Ni-

jemaca. Dakle, pri vrh liste stavljam Njemačku, jer mi se ovih dana po glavi vrzma ideja otići u Njemačku i poručiti bilo koju od 40 različitih kobasica koje imaju i to sve začiniti kriglom dobrog piva u nekoj lokalnoj pivnici.

Kada bolje razmislim, veliki krivac za moje izbore je upravo hrana koju izbjegavam, a koju obožavam, a na njenom vrhu su svaka-ko sirevi. Jaki, smrdljivi, gorki, stari, mladi, neslani, slani, pikantni, s raznim dodacima, kozji, ovčji, kravlji, mješoviti... Sve sireve obožavam, a netko ih je u Francuskoj razvrstao u čak 1.600 vrsta. I sve što vam padne na pamet kao dobra kombinacija uz sireve, Francuska će vam ponuditi. Dakle, molit ću fino, lisnato pecivo i jednu čašu vina po izboru domaćina. Šalu na stranu, francuski šampanjac je nešto što se mora probati.

Kakav bi to popis europskih gradova s finom kuhinjom bio da ne svratim u Belgiju i malo se zasladim vaflom. Iskreno, mislila sam kako je cijela priča o vaflima u Belgiji pretjerana, ali stvarno je riječ o posebnim vaflima i rado bih ih kušala opet. U Belgiji sam probala i sjajne dagnje u vinu, ali bih ovoj destinaciji dodala još jedan slatkiš i time završila uvjeravanje, a riječ je svakako o belgijskoj čokoladi.

Totalna zbrka na kraju

Zapravo, redoslijed zemalja nije po važnosti, jer se ne mogu odlučiti kamo prije krenuti, kada kretanje bude dozvoljeno. Svaka-ko ne bih preskočila ni španjolske brojne začine, rižu, povrće i iz mnoštva omiljenih jela u toj zemlji izdvojila paellu u svim njenim kombinacijama i sjajna druženja uz tapas. Zapravo, Španjolska, Španjolci, njihova kuhinja i sve njihovo mogu u posebno poglavlje nekom drugom prilikom, sad moram dati na važnosti i grčkom jogurtu, sarmicama u vinovoj lozi ali i giroso kao hrani koju kupiš na kiosku, a poslije te najmanje grize savjest.

Dakle, popis destinacija sa super hranom je dugačak i čini se moj trbuh će za kruhom putovati mnogo. Nisam stigla pobrojati još mnoga mjesta, a namjerno sam izostavila Hrvatsku, jer za nje-nu kuhinju spremam poseban tekst.

Nego, kad ovo ludo vrijeme prođe, ja bih voljela spakirati bisage, zategnuti lanac na biciklu, zavrtjeti pedale i proći Toscanu biciklom, jesti fine paste i piti fina vina. A vi?

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.

Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON

ZA DETALJNIJE INFORMACIJE

+381(24) 66 55 44

DEŽURSTVO 0-24 SATA

**I ON JE BIO SAM
KAD JE POBIJEDIO.
SRETAN USKRS!**

DSHV

DEMOKRATSKI SAVEZ HRVATA U VOJVODINI